Bilagor

till

Höglofliga

Ridderskapets och Adelns Protocoll,

vid

Lagtima Riksdagen i Stockholm,

År 1823.

Nionde Bandet.

STOCKHOLM,
Tryckte hos OLOF GRAHN, 1824.

Bilagor

till Pleni-Protocollet för den 3 October, förmiddagen.

N:o 1.

Herr *Uggla*, *Göran Gustaf*:

Den hufvudfråga, som är öfverläggningens föremål, eller Stats- och BancoUtskottens memorial, angående den af Rikets Ständers Fullmägtige öfver Banco- och Riksgäldsverken vidtagne åtgärd, att genom Protocollsutdrag i JustitiæOmbudsmansEmbetet insätta den af Rikets Ständer till JustitiæOmbudsmannens efterträdare utsedde man, har endast i och för sig sjelf och utan alla personliga attributer betragtad, synts mig äga en så fast stödjepunkt i Lagens bestämda kraf, att jag trott den sakna alla verkliga element för strid. De inom detta Hus i ämnet redan hållne discussioner hafva ock till en del rättvisat denna min åsigt, under det en annan del hyllat motsätta grundsatser. Under Grundlagens och godtyckets serskildta egider hade tvenne med hvarannan stridande opinioner uppstått och på kam-

pens utgång berodde, om Rikets Grundlagar borde tydas efter deras ordaförstånd, eller en hvars godtyckliga tillämpning. Constitutionen gick segrande ur denna första strid. Rikets Ständers i öfvesensstämmelse med Statsförfattningen fattade beslut blef respecteradt. Hufvudföremålet för striden ligger således icke nu mer inom densamas område och har genom en sednare händelse blifvit än mer derifrån aflägsnadt. Men valplatsen är blott förändrad. Det återstår ännu att värja sig för sidohuggen; och utan öfvermod, men med den frimodighet, som känslan af en uppfylld pligt, som medvetandet af egna afsigters renhet ingifver och befästar, går jag att mig försvara. Men då för utvecklingen af detta försvar de grunder, som föranledt Fullmägtiges åtgärd, måste i ett sammanhang framställas, oberoende af beslut och händelser, hvilka under tiden inträffat, har jag för fullständigheten i min framställning, icke kunnat undgå, att vidröra ämnen, som ehuru redan således de facto undanröjde, med den öfverklagade åtgärden likväl äga en så nära gemenskap, att man icke kan rigtigt bedömma den sednare, utan att träda inom de förras område.

Det är i sådant afseende, som jag till en början får åberopa det stadgande uti 98 § af Kongl. Maj:ts samt Rikets Ständers fastställde Regeringsform af den 6 Junii 1809, och som uti 63 §. af RiksdagsOrdningen den 10 Februarii 1810 jemväl finnes intaget, hvilket är af följande lydelse; "Electorerne böra vid

vid samma tillfälle, då de JustitiæOmbudsmannen utse och på enahanda sätt, välja en man af de egenskaper, som hos denne Embetsman erfordras, att honom *efterträda*, i fall han *innan* den nästföljande Riksdagen skulle med döden afgå. Vidare innehåller den af Konung och Rikets Ständer för Rikets Ständers JustitiæOmbudsman den 27 Februarii 1810 utfärdade Instruction uti dess 26 §. följande föreskrift: "Dör JustitiæOmbudsmannen, sammanträde *genast* Fullmägtige öfver Banco- och Riksgäldsverken och insätte i Embetet genom protocollsutdrag, *den person*, Riksens Ständer till hans *efterträdare* utsett." Och sluteligen hafva Rikets Ständer på grund af ett i behörig ordning anställdt val, medelst utfärdadt samt af Herr Landtmarskalken och samtelige Herrar Talemän underskrifvet förordnande den 11 Augustii innevarande år utsett Herr Förste ExpeditionsSecreteraren och Häradshöfdingen Johan Gabriel Richert, att *efterträda* Rikets Ständers Justitiæ Ombudsman, i händelse han *inom* nästkommande Riksdag skulle genom döden afgå, eller genom något i Lag stadgadt förfall hindras, att sitt Embete sjelf utöfva, samt förordnat honom Richert, att i dessa fall JustitiæOmbudsmansEmbetet tillträda.

Det lärer väl icke kunna bestridas, att den af Rikets Höglofl. Ständer vid denna Riksdag valde JustitiæOmbudsman Herr Casper Ehrenborg med döden afgått inom den i RegeringsFormens 98 §. för hans efterträdares insättande i Embetet förutsatte tid, eller inom

den *näſtföljande* Riksdagen, då den offenteliga sorgen ännu vid *denna* klagar öfver förlusten af en man, som i medborgerlig dygd ägde få sina likar; det är af orden i omförmälte förordnande ögonskenligen klart, att Herr Richert utan alla undantag blifvit till hans efterträdare utsedd och det är i 26 §. af JustitiæOmbudsmannens Instruction Fullmägtige öfver Banco- och RiksgäldsVerken ovilkorligen ålagdt, att vid JustitiæOmbudsmannens död dess efterträdare i Embetet insätta.

Jag frågar: hvad hafva nu desse Fullmägtige annat gjort, än ofvanåberopade Lagar, Instruction och Förordnande uttryckeligen föreskrifva?

Rikets Ständer hafva i den ordning Grundlagarne stadga, vid denna Riksdag valt sin JustitiæOmbudsman. De hafva likaledes på enahanda sätt valt den man, som borde honom efterträda, i fall han innan den nästföljande Riksdagen skulle med döden afgå; Rikets Ständer hafva för denne JustitiæOmbudsmannens Efterträdare utfärdat vederbörligt förordnande, att i detta fall JustitiæOmbudsmansEmbetet tillträda; och Rikets Ständers Fullmägtige öfver Banco- och Riksgäldsverken hafva till åtlydnad af tydeliga föreskriften i JustitiæOmbudsmans Instructionen, vid JustitiæOmbudsmannens inträffade död, i Embetet insatt den person, Rikets Ständer sjelfve förordnat till hans efterträdare. Här var således icke fråga om ett nytt val och kunde aldrig

blifva det, om Grundlagarne och Rikets Ständers egne i laglig form utfärdade förordnande skola äga gällande kraft och icke i en död bokstaf förvandlas. Herr Richert var i kraft af Rikets Ständers förordnande deras Justitiæ-Ombudsman de jure i samma stund Herr Ehrenborg med döden afgick. Detta förordnande är icke vilkorligt; successionsrätten på Embetet är deruti utan alla undantag tydeligen bestämd och måste således ifrån den dag det utfärdades, ovilkorligen gälla, ehvad JustitiæOmbudsmannen skulle genom döden afgå *under*, eller *efter* Riksdagen. Det återstod derföre endast, att iagttaga de i Instructionen stadgade former, för att sätta den af Rikets Ständer valde Efterträdaren i tillfälle att sitt Embete utöfva. Fullmägtiges åtgärd har ock inskränkt sig inom denna af Instructionen utstakade gräns, den nemligen att honom i Embetet insätta och derigenom till verkställighet befordra ett af Rikets Ständer redan fattadt Beslut, en åtgärd, hvilken är i allmänhet för Fullmägtige lika litet ovanlig och främmande under det Rikets Ständer äro församlade, som emellan Riksdagarne. Häraf följer äfven ostridigt och klart, att, om än Rikets Ständers Fullmägtige icke haft sig någon i ofta åberopade Instruction åliggande pligt, att i detta fall fullgöra, Rikets Höglofl. Ständer sjelfve i sådan händelse icke ägt, att tvärtemot hvad Grundlagen och deras eget utfärdade förordnande uttryckeligen innehålla, vidtaga någon annan åtgärd vid JustitiæOmbudsmannens död, än den deras Fullmägtigtige nu vidtagit, att hans lag-

ligen valde Efterträdare i Embetet insätta. Derföre kunde frågan om ett nytt val af JustitiæOmbudsman icke vara annat än olaglig, såsom kränkande ett af Rikets Ständer redan fattadt beslut, och i ett RiksStånd, som njuter den oskattbara lyckan, att äga Carl DeGéer till vårdare af den Constitutionella friheten i dess öfverläggningar, blef ock den af Grefve von Rosen derom väckta motion enligt 55 §. RiksdagsOrdningen behandlad och, såsom bokstafligen stridande emot Grundlagarnes lydelse förkastad.

Det har emot Fullmägtige blifvit anmärkt, att ifrågastälde angelägenhet, såsom af en från Fullmägtiges egenteliga förrättningar aldeles skiljd och olika natur, endast emellan Riksdagarne skulle tillhöra Fullmägtiges befattning; att 26 §. af JustitiæOmbudsmannens Instruction som blott för en sådan tidepunkt skall hafva afseende icke vore användbar, då principalerne sjelfve voro tillstädes och man har i sammanhang dermed jemförelsevis liknat Riksens Ständers Fullmägtige öfver Banco och Riksgäldsverken, vid en Inspector, för hvilken det skulle vara både anständigt och klokt, att om Tjenstefolks väljande rådföra sig med sin Herre, (eller Husbonden), hvilken serdeles om han vore en determinerad man, väl kunde uppsäga en Inspector, som i orängdt mål ville agera Förmyndare: vidare att Fullmägtige icke vid samma tillfälle de vidtogo den nu öfverklagade åtgärden, genast skredo till val af JustitiæOmbudsmannens efterträdare och slute-

ligen att då icke flere än Tjugoen Fullmägtige vid ifrågavarande tillfälle varit tillstädes, deras åtgärd till Formen icke varit behörig.

Jag får häremot påminna, att då på sätt jag ofvanföre anfört, 98 §. RegeringsFormen och 63 §. RiksdagsOrdningen tydeligen och utan undantag bestämma den påföljande Riksdagen såsom den terminus ad quem, inom hvilken händelsen förutsättes inträffa, någon annan tillämpninng deraf, än som skett, så mycket mindre bordt äga rum, som jemlikt RegeringsFormens 83 §., Grudlagarne skola efter deras ordalydelse i hvarje särskildt fall tillämpas. Om Lagstiftarens mening, hvarom jag uti en emot ordalydelsen stridande tydning, icke ansett mig befogad, att i pröfning ingå, endast åsyftat inträffande händelser mellan Riksdagarne, så frågar jag: hvarföre har en sådan mening ej blifvit uttryckt så väl uti 98 §. RegeringsFormen och 63 §. Riksdagsordningen, som den blifvit det uti RiksdagsOrdningens 69 §., der, i afseende på andra val, ordet: "*mellan Riksdagarne*" finnes tydeligen utsatt? Förmodeligen derföre, att en sådan mening icke varit Lagstiftarens. 26 § af JustitiæOmbudsmannens Instruction bjuder likaledes ovilkorligen hvad Riksens Ständers Fullmägtige öfver Banco och Riksgäldsverken hafva att iagttaga vid en JustitiæOmbudsmans död. Hvarken ordet *innan* eller ordet *emellan* finnes der nämndt. Denna författning borde i förevarande fall desto mer lända till efterrättelse, som Kongl. Majt i inledningen dertill beha-

gat i Nåder förklara, det Kongl. Maj:t icke funnit densamma innefatta några föreskrifter, hvilka kunna anses stridande emot de för JustitiæOmbudsmannens Embetsbefattning i RegeringsFormen lagda grunder. Och har det varit Fullmägtige så mycket mindre tillständigt att ifrån så uttryckeligt bestämda föreskrifter afvika, eller förvandla ärendet till ett föremål för en förfrågan, som, utom det, att Fullmägtige då med skäl kunnat tillvitas, att *i oträngdt mål* hafva Rikets Höglofl. Ständer besvärat, Fullmägtige äro, i stöd af de för dem utfärdade Ansvarighetslagar och Instructioner, vid strängt ansvar förpligtade, att noga efterkomma hvad dem till efterrättelse blifvit föreskrifvit. Rikets Ständers säkerhet hvilar ock på en sådan Deras Fullmägtiges lydnad och på rättigheten, att den vid alla tillfällen kunna påyrka. Aldraminst bör det då vara Ständernes Fullmägtige tillåtit, att, emot det klart uttryckta *ordaförståndet*, i möjligheternes obegränsade rymder uppsöka *affigter* och *andemeningar*, som med Lagens bokstaf icke äro förenlige.

Hvad angår anmärkningar rörande det af Fullmägtige beslutne uppskof med valet af JustitiæOmbudsmannens efterträdare, åberopar jag hufvudsakeligen hvad Herr Stråle en förfluten Plenidag derom anfört. Jag får endast tillägga, att Fullmägtige ansett sig äga så mycket mer anledning till detta uppskof, som sednare Momentet i 26 §. af JustitiæOmbudsmannens Instruction bjuder: "Blifver den person,

som Riksens Ständer utsett, att JustitiæOmbudsmannen efterträda, till *verkelig* JustitiæOmbudsman förordnad, välje genast bemälte Fullmägtige samfält och per capita en annan." Fullmägtige hafva icke kunnat finna annat än att ordet: *verkelig JustitiæOmbudsman* efter Svenska språkets ordbestämning uttryckte det begrepp, att den till JustitiæOmbudsman förordnade efterträdaren skulle vara verkelig JustitiæOmbudsman, innan val af *hans* efterträdare borde komma i fråga och att han som sådan icke kunde anses förr, än han erhållit del af ProtocollsUtdraget och befattningen *verkeligen* emottagit, om annars detta *verkelig*, som endast på åberopade ställe i Instructionen finnes nämndt, icke endast är ett tomt ord, utan både förstånd och mening. Hafva Fullmägtige häruti misstagit sig, så synes mig misstaget vara mera Författningens, än Fullmägtiges fel. Emedlertid lära Fullmägtige åtminstone icke genom nämnde uppskof kunna anses *hafva föregripit sina principaler i deras åtgärder.* Det är således anmärkningsvärdt, att samme ädle Friherre, som med en tactik, hvilken är honom så egen, såsom en kränkning af Rikets Ständers rätt, till allmänt åskådande framställt Fullmägtiges för långt utsträckta åtgärd i förra händelsen, eller att utfärda ett Protocollsutdrag, hvilket Konung och Ständer uti en allmän Författning dem anbefallt, med icke mindre ifver klandrat Fullmägtige, för det de icke gått ännu längre i sednare fallet, eller skridit till ett ordenteligt val. Likväl lärer det icke kunna nekas, att det är endast i följd af

denna utaf Fullmägtige icke vidtagne åtgärd, som Rikets Höglofliga Ständer, förmedelst den afsägelse hvilken under tiden mellankommit, nu komma i tillfälle, att *lagligen* besluta om nytt val af JustitiæOmbudsman. Det är ej genom ett sådant handlingssätt, som principalers rätt blifver för nära trädd, eller Rikets Ständers förtroende missbrukadt, och den dom en annan värd Ledamot, Herr Roos med ett magtspråk redan i förväg behagat fälla öfver Fullmägtige, lärer åtminstone häraf ej hämta ett stöd.

Beträffande anmärkningen, att endast Tjuguen Fullmägtige vid ifrågavarande tillfälle varit tillstädes, så har Grefve Hård af 26 §. JustitiæOmbudsmanns Instructionen sökt hemta styrka för den mening, att alla Tjugufyra Fullmägtige bordt beslutet öfvervara, om det ej för en nullitet skulle anses och i sådant afseende förment, att med orden i samma §. "Dör JustitiæOmbudsmannen, sammanträde genast Fullmägtige öfver Banco- och Riksgälds-Verken," utan serskildt bestämmande, hvilka eller huru många, vore efter enkla ordalydelsen utan tydning sagdt: "sammanträde de personer, som till Fullmägtige uti desse Verk äro utsedde, utan undantag, och de äro Tjugufyra." För min del måste jag yrka rakt motsatsen af denna Grefvens mening och det *efter sjelfva enkla ordalydelsen utan tydning* och jag behöfver härföre endast åberopa Grefvens egna ord: att §. icke serskildt bestämmer hvilka eller huru många, som skola sammanträda. Den fråga

torde nu vara lätt att besvara, antingen det varit Fullmägtige, eller den ädle Grefven, som gifvit åt denna §. en tydning, som i dess ordalydelse icke finnes. Då således åberopade §., efter orden och utan tillskapade tillsatser läst och förstådd, icke bestämmer Fullmägtiges antal, måste de för Fullmägtige utfärdade Reglementen vara den Lag, som bordt lända Fullmägtige till efterrättelse. Enär nu desse Reglementen, hvaraf Reglementet för Banco-Fullmägtige icke på sätt Grefve Hård synes åsyfta, lärer kunna anses mindre gällande för det, att detsamma blifvit utfärdadt af Banco-Utskottet, deruti för båda Verken öfverensstämma, att Sessioner ej må hållas då Fullmägtig för ettdera af de fyra RiksStånden icke är tillstädes, eller beslut i vigtigare mål fattas, så framt icke minst tvåtredjedelar af Fullmägtige äro närvarande, så lärer, enär tjuguen Fullmägtige af alla Stånd vid ifrågavarande tillfälle voro tillstädes, denna endast på falska slutsatser och godtyckliga förklaringar grundade anmärkning desto mer böra förfalla, som det icke var något nytt val, utan blott en verkställighets åtgärd, som utgjorde föremålet för Fullmägtiges sammanträde. Dessutom torde här böra erinras, att om Fullmägtiges fulla antal för en sådan händelse vore af nöden, skulle det ofta blifva en physisk omöjlighet för Fullmägtige, att, vid förekommande fall vidtaga de i JustitiæOmbudsmannens Instruction dem anbefalde åtgärder, så länge Reglementet icke förbjuder Fullmägtig, att blifva sjuk, eller på permission resa bort

och Fullmägtiges Suppleanter från de fleste Stånd endast genom Fullmägtigs afgång kunna till tjenstgöring inkallas.

Sluteligen har jag, i afseende på den ofvan anförde liknelsen angående Husbonden och Inspectoren, trott mig endast böra förklara, att Styrelsen öfver Banco- och RiksgäldsVerken utgöres af fria och sjelfständiga män, hvilka, under utöfningen af deras från Medborgerligt förtroende härflytande kall, utan all beröring med Husbondaväldets rörliga Satelliter, med Lagen till rättesnöre och kraft att följa den, äga en säkerhet och fasthet, som sätta dem öfver en *Herres* enskildta godtycke.

Sådane äro mina åsigter af förevarande fråga, sådane de bevekelsegrunder jag följt hos de förenade Fullmägtige öfver Banco- och RiksgäldsVerken. De stödja sig på Lag, pligt och öfvertygelse. Jag har ansett mig vara skyldig min högsta principal, det Svenska Folket, att i öppen dag framlägga, om jag som Representant ömt vårdat den heligaste garantien, för dess frihet: Rikets Lagar; jag har trott mig skyldig, att inför det RiksStånd, af hvars dyrbara förtroende jag ännu njuter den lyckan, att innehafva ett medborgerligt Embete inom ett af Rikets Ständers Verk, behörigen redovisa, om jag, som Deras Fullmägtig, fullgjordt min pligt; och det är för mitt handlingssätt under utöfningen af detta Embete, jag sökt att mig försvara. Höglofl. Ridderskapets och Adelns egen rättskänsla

bestämmer nu resultatet. Striden är redan spelad in på den allmänna opinionens stora, stormiga område. Med oförfärad lugn och oföränderlig öfvertygelse afvaktar jagdess dom.

N:o 2.

Herr *Munck af Rosenschjöld, Eberhard:*

För mig som sökt till att med uppmärksamhet, köld och oväld skärskåda det ifrågavarande ämnet, är det klart, att då våra Grundlagar författades, förutsåg man ej, och tänkte ej på den nu inträffade händelse, då Justitiæ-Ombudsmannen dör under Riksdagens lopp. Jag tror derföre att för *detta särskildta fall* intet finnes stadgadt i våra Grundlagar, eller något stadgande *ämnadt* och *bestämdt* för *detta* fall. Men Riksens Ständer behöfva derföre icke komma i någon förlägenhet, ty de hafva redan då de valt en suppleant äfven valt *den*, som i fall den på samma gång valde Justitiæ-Ombudsmannen innan nästa Riksdag dör eller af annan orsak afgår, skulle efterträda honom. Om Riksens Ständer sjelfve eller deras Fullmägtige i Banken och RiksgäldsContoiret utfärda förordnandet till denna Suppleant, är en formalitet, som *i anseende till resultatet* är likgiltigt ty i begge fallen förblifver den redan valde Suppleanten Justitiæ-Ombudsman. Nämnde Fullmägtige hafva haft skälig anledning begagna Grundlagens ordalydelse, ehuru ej be-

stämd för denna casus, för att utfärda Protocollsutdraget med förordnandet. Det var dock enligt min tanke en tillfällighet, att detta Grundlagens stadgande kunde nu rimligen af Fullmägtige så användas. Att det var bestämdt blott för *den* händelse, att JustitiæOmbudsmannen doge *emellan* Riksdagarne, visar sig deraf, att något särskildt stadgande för detta dödsfall allsicke behöfdes, om det inträffade under Riksdagarne, ty så länge Riksens Ständer äro tillsammans, böra och vilja de naturligtvis *sjelfve* utöfva sin rätt, att välja JustitiæOmbudsman och Suppleant. De hafva redan valt den aflidnes efterträdare, således kunde ej fråga uppstå om val till JustitiæOmbudsman, utan om val till den afgångne Suppleantens efterträdare, och detta val borde Riksens Ständer sjelfve utöfva. Fullmägtige hafva derföre rigtigt handlat deri, att de *icke* gjort det. Motivet för detta deras handlingssätt förmodar jag varit den skyldiga aktningen för Riksens Ständers rättigheter, och icke farhågan, att nu varande JustitiæOmbudsmannen Richert skulle afsäga sig ett förtroende, som han en gång emottagit. Ty med mera skäl borde dröjas att välja Suppleant vid de tillfällen, då JustitiæOmbudsman samma gång skall väljas, emedan den, som än icke mottagit förtroendet, bör snarare kunna supponeras vara i stånd att afsäga sig det, än den som redan det mottagit, hvilket Herr Richert gjort, då han mottog Fullmakt till Suppleant, och således äfven Fullmakt att vara JustitiæOmbuds-

budsman i det ögonblick Herr Ehrenborg upphörde att vara det.

Sedan derföre nu Sverige genom Herr Ehrenborgs död och Herr Richerts afsägelse lidit en dubbel och kan hände oersättelig Nationalförlust, återstår blott för Riksens Ständer att vidtaga den nödiga åtgärd, hvaruti Fullmägtige ännu icke gått dem i förväg, nemligen att välja Suppleant, och för Ridderskapet och Adeln att utse Electorer dertill, samt att inbjuda sine MedStänder att göra detsamma.

N:o 3.

Herr *von Hohenhausen*, *Michaël*:

Sedan utbetalningen af det mindre Creditivet, på sätt Regeringsformens 63 §. fastställer, blifvit anvisadt uppå Riksens Ständers RiksgäldsContoir, torde uti ansvarighetslagen för Fullmägtige i RiksgäldsContoiret, äfven böra införas det lagstadgande, som med afseende uppå denna utbetalning finnes uti 2 §. 1 Mom. af Ansvarighetslagen för Fullmägtige i Banken. Samma Lagstadgande torde dock böra qvarstå i Ansvarighetslagen för BancoFullmägtige, emedan Riksens Ständer möjeligen vid kommande Riksdagar kunde finna för godt, att åter uppå Banken anvisa det mindre Creditivet.

N:o 4.

Herr *von Haussvolff, Carl Gustaf Reinhold:*

Då Grundlagen, eller RiksdagsOrdningens 56 §. tillåter, att sådana frågor måge, oaktadt den stadgade Motionstiden af en Månad ifrån Riksdagens början enligt 27 §. tilländalupit, väckas, hvilka af redan fattade beslut, eller redan upptagne ärenden, eller under Riksdagen inträffande händelser omedelbarligen föranledas; får jag med begagnande af denna lämnade frihet, vördsammeligen göra nedanstående hemställning.

Hos de Respective RiksStånden har förevarit öfverläggning om Höglofl. LagUtskottets i anledning af derom väckt Motion affattade Betänkande, angående tiden då till vederbörande Authoriteter böra insändas Domböcker jemte så kallade SmåProtocoller, eller Protocoller öfver Inteckningar, Ägtenskapsförord, Lagfarter och Förmyndaremål, och om det ansvar Domaren ådrager sig, som icke inom föreskrifven tid denna sin ovilkorliga skyldighet fullgör. Men då härvid bör i skjälig consideration komma, hvad allmänt kändt är och erfarenheten nogsamt vitsordar, att genom folkökningen, hemmans klyfning, tilltagande serskildte förhållanden i anledning deraf, fattigdom, bristande tillgång till sysslosättning och hvarjehanda särskildte tillfälligheter; rättegångar, tvister och göromål, vid så väl Undersom ÖfverDomstolarne årligen allt mer och

mer i antal och genom allmänhetens så kallade stigande upplysning, hvarigenom saker oftast försättas i invecklad beskaffenhet, ansenligt förstoras; att i åtskilliga, i synnerhet aflägsne Landsorter, svårighet möter för Under-Domare, att erhålla erforderligt antal af pålitelige biträden, utom hvilka Domaren sjelf är ur stånd satt, att hvad utskrifning angår fullgöra inom stadgad tid, den skyldighet Lagarne likväl utan undantag honom ålägga; Och att många mål och ärender äro af den särkildte beskaffenhet att det icke medförer den ringaste angelägenhet eller nytta, att utom det protocoll som finnes på stället hvarest målen förevarit, renskrifne exemplar ofta in dupplo skola öfversändas till och förvaras uti högre Authoriteters Archiver, utan blott föranleda till onödigt förödande af papper, till ett ändamålslöst vidlyftigt skrifveri, som öfver behofvet betungar i synnerhet Underdomare, hvilka ensamt sakna på stat aflönte biträden, och således sjelfve af deras tillgångar måste sådane löna och underhålla nog dyrlegdt, emedan sådane skrifvare icke njuta den förmån såsom andre Tjenstemän, att få i befordringsväg beräkna den tid, de hos Underdomare använda, hvilket afskräcker dugeliga Sujetter att sålunda bortslösa år; och till ett synnerligt besvär vid högre Autoriteter att vid inkommande réele tvister, hvilka hafva gemenskap med äldre afgjorde, bland dessa vidlyftiga hoppackade luntor, utsöka det mål hvarom fråga är, äfvensom vid inträffande olyckshändelser genom eldsvådor, många nyttiga

handlingar varda ett rof för lågorne, emedan allt icke i brådskan kan räddas eller det nyttiga utgallras, hvilket likväl kunde ske, om icke andra än till upplysning för Efterverlden gagneliga handlingar, hvaribland ingalunda kunna beräknas brott och så kallade injuriemål, slagsmålssaker med flere merendels af den vidlyftigaste beskaffenhet uti Archiver, Källare och hvalf förvarades. Hvarföre ock uti det af tillförordnade Kongl. LagCommittéen å trycket utgifne Förslag till en ny förbättrad Civil Lag blifvit projecteradt, *uti RättegångsBalkens 1 Cap. 8 §.* att ofvanberörde Småprotocoller, hvilka måste in extenso innehålla Inteckningar, Äktenskaps förord, Testamenten, Afhandlingar om lifstidsränta och Bolag, Lagfart om fast Egendom och FörmyndareÄrender, böra enligt hvad ock nödvändigt synes, fullständigt renskrifne, vid förelagd tid till ÖfverDomstolen ovägerligen insändas. Men deremot *uti berörde Capitels 16* §., af ofvan anförde skäl blifvit tillstyrkt, att ur UnderRätts Allmänna Sakprotocoll och Dombok utskrifvas endast alla de mål, som angå ägande rätt till fast Egendom, eller ock ägoskillnad eller delning af jord eller annan fastighet; men allt öfrigt uteslutes såsom icke för samtid ännu mindre för Efterverld interressant, och hvaraf dessutom de vigtigare mål antingen underställnings- eller Vad- och Besvärsvis inkomma till ÖfverDomstolen, och således finnas i deras Protocoller vidare förvarade och att detta renskrifne Exemplar af Domaren insändes ifrån slutet af det påföljande året — anser jag mig befogad vördsamt

hemställa, att i likhet med hvad rörande åtskillige andre föreslagne lagstadganden blifvit vidtagit i anseende till den tidsutdrägt, som måste inträffa innan Förslaget till en ny allmän Civil- och CriminalLag kan komma till Riksens Höglofl. Ständers skärskådande, åtminstone detta ofvanberörde nya och nyttiga Lagstadgande måtte genast antagas, och af Riksens Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet tillstyrkas, så att medelst utfärdande Nådig Förordning, det samma må gälla till ofelbar efterlefnad vid utskrifning och försändande till ÖfverRätt af UnderRätternes Domböcker, ej mindre hädanefter än ock för den framfarne tid, hvarunder Domböcker hittills icke till behörigt ställe blifvit öfversände.

Anhållandes vördsammast, att denna min motion må till Höglofl. LagUtskottet remitteras, att benägit och ofördröjeligen sitt Betänkande i likhet dermed affatta, för att Riksens Ständers pröfning underställas, så att deras tillstyrkande må på en gång med underdåniga skrifvelsen till Kongl. Maj:t om Lagförklaringen angående ansvaret för uraktlåtenhet, att Småprotocollerne och Domböckerne till ÖfverRätt insända, kunna expedieras.

Bilagor
till PleniProtocollet för den 3 October, eftermiddagen.

N:o 1.

Hörsamste Memorial!

Uti afgifvit Betänkande af den 16:de sistledne Julii, rörande Förslag till en ny Instruction för RiddarhusDirectionen, har RiddarhusUtskottet väl såsom skäl hvarföre Utskottet då ännu icke företagit till pröfning det utaf 1817 och 1818 årens Riksdags RiddarhusUtskottet uppgjorde, af RiddarhusDirectionen sedermera öfversedde och till RiddarhusUtskottets utlåtande vid nu påstående Riksmöte remitterade Förslag till ett nytt Reglemente för Låns beviljande från de under RiddarhusDirectionens förvaltning ställde Fonder, anfört, att en sådan pröfning synts lämpeligast böra uppskjutas intill dess sig visat om och hvad förändring rörande hypotheksväsendet som under denne Riksdag kunde blifva af Riksens Ständer beslutad; och ehuru grundadt detta skäl i och för sig sjelf än är; dock som den tidepunkt med hvarje dag synes allt mera nalkas, då Riksens Ständer må hända önska att åtskiljas, och till deras hemorter sig begifva; och något beslut som i omförmälte

afseende kunde vägleda Utskottets omdöme vid berörde granskning ännu icke blifvit vidtagit och till äfventyrs ej förr än nära intill Riksdagens slut torde vara att förvänta, samt i öfrigt, för att döma af hvad hittils under denna Riksdag blifvit tillgjordt, rörande åtskilliga motioner som med detta ämne stått i sammanhag, någon särdeles anledning icke synes vara till den förmodan, att betydlig ändring i Hypotheksväsendet sker, har Utskottet trodt omförmälte betänklighet nu mera böra gifva vika för den skyldighet Utskottet å en annan sida finner vara sig ålagdt, att så tidigt afgifva sitt ifrågavarande yttrande, att Ridderskapet och Adeln må kunna detsamma behörigen öfverväga; och det är af sådan anledning som Utskottet omsider företagit sig omförmälte granskning, dervid Utskottet hufvudsakligen gillat det Förslag, som af RiddarhusDirectionen blifvit öfversedt, utom i hvad det angår 2, 3 och 4 §. §., i afseende på hvilka Utskottet trodt förändrade stadganden vara af nöden, och hvartill Utskottet jemväl hemtat anledning deraf, att RiddarhusDirection i dess Riksdags Berättelse på anförde skäl hemställt om en sådan förändring i berörde LånReglemente: 1:o att när större penningesummor inflyta och icke kunna snart emot inteckning i fast egendom enligt Reglementet utlånas, RiddarhusDirectionen må äga, att endast intill dess tillfälle dertill yppas, emot annan af RiddarhusDirectionen godkänd säkerket samma penningar på korrt tid utlåna. 2:o att lån må efter de i öfrigt i Reglementet stadgade grunder, å

Kronoskatte hemman meddelas till lika belopp, som å Frälsehemman, eller hälften af värdet, 3:o att Lån så väl å Kronoskattehemman, som å Stenhus i Stockholm må beviljas, äfven då sådane fastigheter ägas af andre än Adelsmän och 4:o att derest lån sökes på det sätt, att Directionen måtte efter behörig transport infria något till annat publikt verk ställdt, och med inteckningsbevis försedt Skuldebref, och finnes det hufvudsakligen innefatta sådane förbindelser som det fastställde formulairet till Skuldsedlar innehåller, Directionen då må af Skuldebrefvets olika lydelse med samma formulaire i öfrigt, icke vara hindrad, att sådan ansökning upptaga och dermed enligt de eljest i Reglementet stadgade föreskrifter, samt efter förekommande omständigheter förfara. Och får Utskottet till befrämjande af en lättare pröfning för Ridderskapet och Adeln af berörde LånReglemente nu härhos öfverlemna ett exemplar deraf, hvari de förändringar Utskottet ansett behöflige äro vordne intagne, hvarjemte Utskottet i afseende på de skäl, som till de samma föranledt anhåller så följande anföra.

Utskottet, har nemligen, lika med hvad RiddarhusDirectionen i denna del yttrat, icke funnit någon anledning att anse Kronoskattehemman utgöra mindre antagelig säkerhet, än annan fastighet å landet, hvartill Låntagaren innehafver full ägande rätt, hälst då, vid värderingen iagttages att hemmanets onera afräknas å afkastningen, i följd hvaraf värderingssumman blifver i proportion mindre, än den å

Frälsehemman, och säkerheten således enahanda, hvadan ock Kronoskattehemman blifvit i Reglementet uppförde bland de hypotheker, hvarå lån till hälften af värdet må meddelas.

Vid frågan om sättet att utröna en till pant erbjuden egendomsvärde, har Utskottet väl funnit, att de föreskrifter för värdering efter Bancomethod, som ännu äro gällande, torde i flere delar tarfva rättelse och förbättring; men då det icke tillhörer Utskottet, att afgifva något Förslag i detta ämne, hvilket, innefattande frågor om ändringar uti en allmän gällande Förordning, endast såsom lagstiftningsärende kan af Höglofl. Ridderskapet och Adeln jemte de öfrige RiksStånden pröfvas, har Utskottet icke funnit skäl grunda sitt Förslag å annat än de hittills gällande föreskrifter om värdering af fast egendom. Fråga har väl inom Utskottet blifvit väckt, att såsom vilkor för Låns erhållande af Riddarhusets Cassor stadga några serskilde föreskrifter i afseende på sättet, huru värderingen skulle vara inrättad, men Utskottet har ansett så mycket mera betänkligt, att sådant tillstyrka, som dessa föreskrifter, utan att äga gällande kraft af lag, icke kunna till efterlefnad förbinda vederbörande, som borde de samma vid värderingsförrättningen iagttaga, hvarigenom en Lånsökande möjligen kunde blifva ur ståndsatt att fullgöra de vilkor, som för lånets erhållande sålunda voro föreskrifne; och det har dessutom synts Utskottet mindre äfventyrligt, att följa en från längre tid gällande bestämd För-

fattning, som erbjuder åtminstone några fasta stödjepunkter för bestämmandet af en egendoms värde, ehuru samma Författning kan till äfventyrs i andra delar finnas ofullkomlig, än att genom en utsträckt beräkningsgrund för värdet, lemna rum för en alldeles godtycklig behandling, som ehvad correctiv deremot än må föreskrifvas, svårligen kan upptäckas, och hvarigenom osäkerhet för Cassan måste i större mån uppkomma.

Då sednare tidens erfarenhet visat, att svårighet ofta uppstår, att genast kunna utlåna influtne penningar emot säkerhet af första Inteckningen eller Inteckning näst Banken, har Utskottet trodt det blifva nödvändigt, att nu lemna Directionen rättighet, att i nödfall äfven bevilja Lån på andra Inteckningen eller emot särskildt hypothek eller borgen. Dervid har det dock ej undfallit Utskottet, att då, genom meddelande af ett lån mot första Inteckningen, Cassan möjligen, ehuru föga troligt, kan äfventyra förlust till någon del af räntan eller Capitalet, men aldrig till det hela deraf, en sådan total förlust ännu snarare kunde uppkomma på ett lån till säkerhet hvarföre funnes gifven en Inteckning som vore sednare än den första; och Utskottet har således ansett sig böra föreslå sådane föreskrifter i detta afseende, som i möjligaste måtto trygga för förluster, och som förhindra att den lemnade rättigheten icke utan i verkligt behof varder af Directionen begagnad, hvilket åter, om tillåtelsen blefve ovilkorlig och lem-

nad utan annat förbehåll, än att en viss proportion af värderingssumman icke öfverskreds, lätteligen kunde vara att befara.

Deremot har Utskottet uti 4 §. genom det, att något i ordalydelsen bestämdt formulaire icke ovilkorligen för låns erhållande blifvit föreskrifvit, sökt bereda tillfälle för Låns upptagande å redan intecknade skuldsedlar, och derigenom förekomma de olägenheter, som för lånsökande tillförene ofta uppstått genom tvånget, att nödgas låta intekna en skuldsedel enligt Cassans formulaire och deremot döda en äldre inteckning å samma summa, hvilket jemväl fordrat sednare inteckningshafvarens begifvande, samt deraf följande tidsutdrägt och kostnader. Derigenom är äfven uppfyldt hvad Directionen åsyftat genom sin hemställan om frihet, att få belåna till andre verk ställde skuldsedlar, då de å Riddarhus-Cassan transporteras. Utskottet har jemväl trodt det böra vara RiddarhusDirectionen under vissa vilkor tillåtit, att på sätt den föreslagit, utlåna penningar mot hypothek eller borgen på högst ett halft års tid, dervid Utskottet likväl, för att i denne del betrygga Cassans säkerhet fästadt det förbehåll, att de i beslutet deltagande RiddarhusDirecteurerne böra vara ansvarige såsom för egen skuld för lånets återbetalning.

I öfrigt har Utskottet tillstyrkt bifall å Directionens Förslag, att Stenhus i Stockkolm

må belånas äfven i det fall, då de icke ägas af Adelsmän. Hvilket allt jemte 2:ne Ledamöters yttrade serskildta meningar till Ridderskapets och Adelns vidare pröfning vördsamt öfverlemnas.

Stockholm den 29 Augusti 1823.

På RiddarhusUtskottets vägnar

Polycarpus Cronhjelm.

N. Snoilsky.

Utdrag af Protocollet, hållit i Riddarhus-Utskottet vid Lagtima Riksdagen i Stockholm den 29 Augusti 1823.

S. D. Vid granskning af det till Utskottets utlåtande remitterade Förslag till ett nytt Reglemente för Låns beviljande från de under RiddarhusDirectionens förvaltning ställde Cassor, voro Herr Grefve Spens, Carl Gustaf, samt Herr Treffenberg, Curry Gabriel, i afseende på 2, 3 och 4 §. §. uti samma Reglemente af skiljagtige meningar och yttrade:

Herr Grefve *Spens*: För min del reserverar jag mig mot Utskottets beslut i afseende på 2:dra och 3:dje §:ne af LåneReglementet. Andra §:s sista Moment föreskrifver värdering efter Bancomethod. Hvar och en känner denna methods orimlighet. Hvar och en

vet, att enligt den summeras varuvärden, beräknade efter det ena århundradets skick, med varuvärden efter det andra; en Bancovärdering ger just då, när han är ärligt uppgjord af värderingsmännen, ett lika confust begrepp, som de Förslager till Riksstat, der man summerat ziffror efter kronovärdi, efter statspris, efter Riksmarkegång och efter verkligt saluvärde. Det är orimligt af ett RiksStånd, att såsom grund för sina Deputerades omdömen fastställa sådana reglor. Det är ännu mer *opolitiskt*, ty ju mer orimlig en Författning är, ju lättare är den att eludera.

Ändamålet med värdering är en sann egendoms beskrifning. Det är icke så nödvändigt att slutsumman af värderingen är lagom stor, som att grunderne för calculen äro uppgifne, och att de data, som på stället *måste* anskaffas, äro sanna. Värderingen kan sedan göras om lika lätt och lämpligt af Directionen, efter de grunder den godkänner. Det bör vid stadganden härom ihågkommas, att eget intresse drifver Länsökanden, att skaffa värderingssumman hög; och likaledes, att Domare äfven derpå arbetat någon gång: åtminstone har det sedt så ut. Det är vidare tydligt, att enär sådana band finnas på värderingsmännen, att, då Regeln stricte följes, den egendom, hvars hufvudsakliga inkomst är af Ladugårds vahror, blir tre à sex gångor mindre i proportion mot den som ger spanmålsafkastning, är frestelsen stor att jämka denna exstanta obillighet, genom uppgifvande af annat korntal,

annan åkerjords natur, och så vidare, än som man annars hade uppgifvit; och der billighet frestar till afsteg från Författning, blir författningens påföljd ofta skadlig. Blifva de data, som Directionen ej kan pröfva, härigenom förfalskade, så är för den origtigheten ingen hjelp, och Directionens Beslut bestämmes ändå sluteligen efter godtycke. Mitt Förslag är derföre:

"Fast egendom på landet bör vara värderad af Domaren, med biträde af 2:ne i orten boende i Landtbruk kunnige, ojäfvige, män, som dervid fogat en fullständig egendoms beskrifning, upptagit afkastningen i varor, och nödige utgifter efter det förhållande de tilltro sig, att på ära och tro uppgifva, samt beräknat sedermera den behållna egendoms afkastningen efter noga utsatte grunder. Directionen infordrar dessutom PröfningsCommittéernas taxeringsvärden, jemte uppgift af Länets Markegångspriser, under de sista åren; och tager sedan, med noga afseende på Cassans säkerhet, och med anförande till Protocollet af grunderne derföre, sitt beslut om hvad behållen årlig afkastning, som minst kan anses böra af egendomen förväntas; hvarvid likväl all sådan inkomst, hvars fortfarande ej anses säker, icke tages i beräkning. Värdet på egendomen beräknas sedan till Capital à 5 procent."

Härigenom är en bestämdt större pröfningsrätt gifven Directionen, än i Utskottets

Förslag; men sådant är tillbörligt, då man har så vidt möjligt är föranstalltadt om, att data blifva säkra, hvarefter Directionen skall döma; är deremot anledning lemnad till dessas förfalskning, då är all Directionens pröfningsåtgärd mer eller mindre olämpelig. Skulle Bancomethod antagas, så borde man förut hafva öfvertygat sig, att det ena dervid skeende afsteget från sanningen så corrigerar det andra, att värdet sluteligen blir ett säkert minimum; vore man derom öfvertygad, borde Directionen sedan icke få pröfva värderingssumman.

Man har inom Utskottet anfört, att Domare icke äro i lag ålagde, att göra någon annan värdering, än efter Bancomethod, och att deras ansvar för en värdering af annat namn vore litet eller intet; jag tror den säkerhet Cassan kan få genom möjligheten att fordra ansvar framdeles på värderingsmän, vara lika liten, som Discontens säkerhet genom så kallade vederhäftighets betyg af auctoriteter. Allt sådant är blott en ledning för en pröfvande Directions omdöme, hvarvid ett förhållande af förtroende fordras emellan denna Direction och Auctoriteten; så endast bör åtminstone i min tanka saken betraktas. Dessutom kan, endast genom ofvanstående Förslag, RiddarhusDirectionens Protocoll bli i dessa delar hvad det bör vara; annars undandrager sig den egenteliga pröfningsåtgärden allt protocoll; många fall uppstå, der verkliga rättelsen för Directionen måste bli

underrättelser, som icke produceras, och Protocollets grunder rättas efter det förut uppgjorde resultatet. Missbruket häraf kan blifva vådligare, än den mindre ansvarsskyldigheten för värderingsmännen, hvilka i alla fall icke måtte ha särdeles svårt att undvika ansvar. Hvad åter angår fruktan, att Domaren skulle kunna neka förrätta annan värdering än efter Bancomethod, synes sådant böra bli den Lånesökadens ensak att förekomma. I annat fall är ingen egentlig skada skedd, då lånet uteblifver.

Utskottet har vidare i 5:dje §. utsträckt Directionens rätt att utlåna penningar äfven till sednare Inteckningshypotheker, när den omedelbart första prioriteten ej kan anskaffas; men fästat dervid tvenne vilkor, att utom Bancolån endast sådane Cassalån, å hvilka uppsägning ej befarades, borde tillåtas vara prioriterade framför RiddarhusCassans hypotheker, och att i alla sådana händelser egendomens gravationer, inberäknadt det sökta lånet, och 3:ne års ränta på de äldre, skulle vara en tredjedel mindre, än i fall Cassans inteckning antingen vore den första, eller endast företrädd af Bancolån.

Senare inteckning medför i flera afseenden mindre förmån än den första. Man kan i senare fallet aldrig förlora hela Capitalet; man erhåller åtminstone allt hvad som fås för egendomen, ehuru stort vanpriset än må blifva.

Den

Den hufvudsakliga olägenheten är, att första inteckningshafvaren kan ålägga ett brådstörtadt salu, i afseende hvarpå Utskottet föreslagit det första vilkoret, att aldrig taga inteckningar efter andra Cassor än der uppsägning ej befaras. Vidare har inom Utskottet blifvit anfört, att Bancolån försvinna småningom, och andra Cassalån fortfara, till sitt hela belopp; Utskottet har derföre föreslagit det ytterligare correctivet, att i alla dessa fall minska belåningsrätten med en tredjedel.

Jag tror för min del, att då man i alla fall icke utlånar mera än $\frac{2}{3}$ på Säteri, och $\frac{1}{2}$ af värdet på hemman af annan natur, är ytterligare nedsättning icke nödig, då blott Cassalån företräder den inteckning, som sökes; naturen af ett Bancolån, som med några få procent årligen minskas, ger härtill i min tanke icke tillräckelig anledning. Det fordras så många år, innan Bancoafbetalningen sätter den sednare inteckningshafvaren i samma ställning, som om primitiva gravationssumman varit en tredjedel mindre, att innan dess, kan i alla fall egendomsvärdet hafva mångdubbelt förändrat sig. Det är dessutom ingen princip i att grunda sitt beslut i afseende på Creditgifning, på den ställning, som många år hädanefter skall blifva; detta beslut bör grundas på närvarande ställning ensamt. Långt innan Bancolånet hunnit afbetalas, kan en senare prioriterad fordringsägare, eller ock en ägarens enskilta borgenär,

tvinga egendomen att bortgå under utmätningsklubba; och anser man i sådant fall Cassan löpa fara, när den efter en annan Cassa har beviljat Lån inom halfva värdet af ett Frälsehemman, fordrar man för dessa händelser i det stället en tredjedel mindre proportion, då synes det mig, att alldeles samma försigtighetsmått behöfves, när den Cassa som äger företrädesrätt är Riksens Ständers Bank. Jag har inom Utskottet yrkat, att när senare inteckning, i brist af den första, af Directionen blir beslutad att kunna antagas; skulle summan af gravationerne med inberäknad tre års ränta, vara en tredjedel mindre än annars, så snart det äldre lånet vore *af enskild man lemnadt*, eller af en Cassa som kan behöfva sannolikt uppsäga sina Capitaler; det är nemligen då, som den största risquen uppstår genom möjligheten, att fastigheten kan tvingas ned genom påstående af omedelbar betalning.

Utskottet har deremot alldeles afstyrkt all utlåning på säkerhet efter enskild, man eller Cassa, hvaraf uppsägning befaras; jag tror att detta är för långt gångit. Jag tror att enda möjligheten att få goda hypotheker, är att icke onödigtvis inskränka genom lagdt band, concurrencen af Lånsökande; likasom det i allmänhet medgifves, att man lättare får goda vahror i handel när många concurrera om att sälja. Till concurrence af Lånsökande fins ingen annan utväg, än att, när tillfälle blifver till utlåning, tillåta, att, så vidt det med Cassans säkerhet kan förenas,

redan färdige sedlar må få belånas; Cassans behof att få sine medel fruktbara medgifver ofta ej det dröjsmål till nästa Ting, som inteckningsLagen föreskrifver, och måste föreskrifva. Hvar detta dröjsmål erfordras, blir ingen annan Lånsökande, än den, som genom privat bekantskap inom verket, fått veta en tillräcklig tid förut, att Cassan skulle snart få penningar att utlåna, eller ock den, som kan lemna in sitt hypothek flera år kanske förr, än han utfår lånet.

Utskottet har gått ett stort steg ifrån den hittills antagna, i min tanka högst korttänkta, administrationsmethoden för Cassor, genom förslaget i 4 §., att ej bestämdt fordra någon Skuldsedel efter visst formulaire, utan tillåta Directionen emottaga hypotheker, sådane de vanligen brukas man och man emellan, och endast afse, att det som kunde intecknas, och behöfde intecknas, verkligen var intecknadt, samt dessutom pantens säkerhet, som alltid är det hufvudsakliga. Concurrence af Lånsökande, att välja på, skall härigenom betydligen ökas, och de fall, då Tinget behöfver afvaktas, blifva mindre täta än hittills. Men efter alldeles samma princip synes det mig orätt, att utestänga hela det stora antalet egendomsägare, som kunna ha sin egendoms äldsta inteckning pantsatt hos enskildte, och icke tillåta concurrence af andra än dem, som lyckats få förut ett annat Cassalån. Jag tror derföre, att, om med anledning af den olägenheten, som uppsägning af ett äldre lån medför för sena-

re inteckningshafvare, man för denna händelsen, att Lån söktes efter ett annat, som ansågs mindre stående, nyttjade det correctiv, som Utskottet föreslagit äfven för Lån efter andra stående, enär de lemnats af Cassor utom Banken, skulle man ha mycket mer afsett Cassans säkerhet, än som Utskottet har föreslagit. Man hade då inskränkt behofvet af handlingar, som Lånsökanden i och för lånet behöfde anskaffa, endast till värderingsacten, som icke kan undvikas, och gravationsbevisen, som han alla tider på året kan få; och jag upprepar ännu en gång, min öfvertygelse, att möjligheten af den säkerhet, som sökes för Cassor, ligger efter min tanka ytterst i concurrencen af Lånsökande, hvarigenom Directionen får att välja på; ju mer man ställer så till, att endast de lån kunna beviljas, som länge förut varit beredde, och hvarvid samråd med Embetsmännen inom Verket ofta varit ett behof, ju mer kan möjligen man risquera, att, oagtadt ständigt ökad försigtighet, se sina Ombud förda bakom ljuset och sina Författningar eluderade. Att detta ej af mig befaras, då jag betraktar Riddarhusets närvarande Embetetsmanna personal, hoppas jag är tydligt, eftersom jag deltagit i granskningen af deras åtgärder; men principen är sann, och borde förtjena någon uppmärksamhet.

I ett serskildt fall skulle jag vilja föreslå ett ytterligare correctiv, än Utskottet föreslagit. Jag tror nemligen att i intet fall RiddarhusCassan borde belåna en fastighet till hö-

gre belopp, än att gravationen med 3 års ränta uppgick till 20,000 à 25,000 R:dr Banco. Större egendomar falla i proportion lättare, och jag för min del anser en inteckning för 10,000 R:dr uti en till 200,000 R:dr värderad egendom mycket sämre än en på samma summa i en fjerdedelen mindre egendom.

Herr *Treffenberg*: För min del kan jag icke instämma uti det stadgande Utskottet föreslagit i 4 §. af ifrågavarande LånReglemente.

Jag anser detsamma i betydlig mohn för svåra, kanske omöjligt göra, erhållandet af Lån ur Riddarhusets Fonder, för Personer, hvilka till äfventyrs icke hafva förbindelser i Stockholm eller det utsatta districtet deromkring; och detta fallet inträffar säkert med många särdeles med dem, hvilka bo i de från Hufvudstaden aflägsnare Provincerne.

Dessa personer kunna ofta hafva att erbjuda den i LåneReglementet föreskrifna fullgoda Fastighets säkerheten, och derjemte fullkomlig vederhäftig borgen för räntans rigtiga erläggande, men för sådane vilkor som de i 4 §. föreslagne, äro de urståndsatte att negociera ur dessa Cassor.

Det är sant, att Riddarhusets fonder icke äro anslagne i egenteligt ändamål att vara en publique Låneinrättning; de äro så tillsägandes en Corporations egna tillhörighet, hvilken således äger att föreskrifva de vilkor, som sy-

nas den tjenligast, för att göra dessa medel fruktsamma och vinna nödig säkerhet för deras återfäende; men, det är Sveriges Ridderskap och Adel som är denna Corporation och hvars medlemmar, hvar och en för sig, kan anses hafva eller få sin röstandel om dessa medels förvaltning, hvarföre det synes mig orättvist, om de få Ledamöter af vårt stånd, hvilka såsom här närvarande nu äro i tillfälle anordna om RiddarhusFondernes utlåning, dervid göra sådant stadgande, som det hvaremot jag härmed reserverar mig, och hvarigenom det må hända för många af de frånvarande blir omöjligt att erhålla ifrågavarande Lån, som likvist enligt en annan punkt i Reglementet företrädesvis borde lemnas åt Ridders och Adelsmän.

Och skulle dessa serskildta meningar genom Protocollsutdrag åtfölja det Betänkande, som rörande den af Utskottet verkstälde granskning af omförmälte LånReglemente kommer att till Höglofl. Ridderskapet och Adeln afgifvas. Ut supra.

Ex Protocollo
N. Snoilsky.

LånReglemente

för Låns beviljande från de under RiddarhusDirectionens förvaltning ställde fonder.

1 §.

RiddarhusDirectionen äger tillse, att de un-

der dess inseende ställde fonder, så vidt tillgången det medgifver, må göras fruktbara och till den ändan tillåtes Directionen, att, emot pant af fast egendom och laglig ränta samt sex månaders uppsägning, lån meddela utur alla de Cassor och Fonder, der ej särskildte Testamenten annorlunda föreskrifva, dock aldrig öfver 10,000 R:dr Banco; hvarken till en och samma person eller på en och samma pant.

2 §.

Hypotheker hvarpå lån får göras äro;

1:o. *Frälse Säterier,* till högst tvåtredjedelar af värdet.

2:o. *Frälse, Frälseskatte* och *Kronoskattehemman* till högst halfva värderingssumman.

3:o. Försäkrade, väl underhållne och fördelaktigt belägne *Stenhus* i Stockholm, då BrandförsäkringsContoiret Fribref derå utgifvit till högst halfva Brandförsäkringsvärdet.

Som denna utlåningsproportion är den högsta, som får komma i fråga, så böra assecurance- och värderingsinstrumenterne noga pröfvas. De senare böra vara upprättade enligt Bancomethod, och äger Directionen, att äfven infordra uppgift på det värde hvartill panten blifvit till bevillning taxerad under de sist förflutne fem åren, samt sedan efter omständigheterne låningssumman så jemka, att

Cassan i alla hänseenden må äga full säkerhet.

3 §.

Uti den egendom hvarå lån af Riddarhusets Cassor meddelas, må ej annan gällande Inteckning med förmånsrätt framför Cassan äga rum, än ett proportioneradt Bancolån, hvarvid dock alltid iakttages, att sammanräknade beloppet af Bancolånet, och det som från Cassan beviljas, ej må öfverstiga den för panten i 2 §. medgifna högsta Lånesumman.

Finnes, då lån sökes, annan Inteckning i panten än ofvan nämndt är, och begär Låntagaren, att densamma må, med först utfallande del af lånet infrias, då äger Directionen, derest olägenhet derigenom ej uppstår, sådant tillåta, och bör Directionen i sådan händelse meddela nödige föreskrifter för verkställigheten, samt tillse, att den med Cassans medel infriade Skuldsedeln genast varder försatt i det skick, att densammaa ej vidare kan blifva gällande, äfvensom, att Inteckningen inom ett års förlopp varder i laglig ordning dödad.

Skulle Directioen sakna tillfälle till penningars utlånande mot första Inteckningen näst Banken, på sätt ofvan nämndt är, må det vara Directionen tillåtit, att så länge detta förhållande fortfar, och sedan ett allmänt beslut derom blifvit af Directionen fattadt, bevilja

lån mot inteckning efter annan allmän Cassa, af sådane, hvilka vanligen icke uppsäga sine utestående fordringar, hvarvid dock bör iagttagas:

Att beloppet af de förr varande Inteckningar, jemte å hvarje Capital-summa beräknad Tre års ränta, sammanlagdt med det lån, som af Cassan utgifves, icke må öfverstiga tvåtredjedelar af det värde hvartill enligt 2 §. fast egendom högst må belånas:

Finner Directionen sig äfven på detta sätt icke kunna mot säker inteckning göra Cassans medel fruktbara må den äga, att på högst ett halft års tid utlåna dem emot säkerhet af hypotheker eller borgen; dock vare, i sådant fall de i beslutet deltagande Directeurerne ansvarige, såsom för egen skuld, för Lånets återbetalning. På detta sätt må dock ej utlånas mera än högst 10,000 R:dr Banco.

4 §.

Skuldebref hvarå Lån meddelas, bör innehålla:

1:o. Förbindelse, att efter högst 6 månaders uppsägning lånet återbetala.

2:o. Åtagande, att hvarje halftår tills betalning följer betala ränta à 6 procent för året.

3:o. Att räntan till det årets slut då lånet medelas, skall liqvideras, och förfallodagarne sedan derifrån räknas, vid äfventyr, att om räntan inom utsatt tid ej erlägges, anses Capitalet till betalning förfallet.

4:o. Att alla inbetalningar till Cassan böra verkställas genom insättning i Vexel-Banken, för Cassans räkning och BancoAttestens aflemnande.

5:o. Att alla de omkostnader, som Cassan till Intecknings förnyelse eller fordringens utsökande kan komma att vidkännas, böra af gäldenären ersättas.

6:o. Rättighet för Directionen, att Skuldebrefvet Låntagaren ohörd å annan man öfverlåta.

Skulle de uti 3:dje, 4:de och 5:te punkterne nämnde vilkor uti Skuldebrefvet saknas, äger Directionen, att derå taga gäldenärens serskildta förbindelse.

För uppfyllandet af de i ofvanskrifne 2:dra, 3:dje och 4:de punkterne föreskrifne åtaganden, bör Directionen fordra borgen såsom för egen skuld, af någon inom Stockholms Stad eller Stockholms Län boende och af Directionen godkänd person.

I öfrigt äger Directionen, att, i enlighet med ofvan stadgade grunder upprätta formu-

laire till Skuldsedel, hvilket Lånsökander, då de derom sig anmäla, till efterrättelse meddelas.

Anmärkningar:

1:o. Då Lån på hus sökes, ingifves BrandförsäkringsContoirets Fribref i hufvudskrift eller ock, om huset är förut uti Banken pantsatt, en af Bankens Registrator bevittnad afskrift deraf, hvarförutan bevis från BrandförsäkringsContoiret, huruvida Huset häftar för Premielån eller ej, skall ansökningen åtfölja.

2:o. Vid lån å Landtegendomar af här i 2 §. uppräknad natur, ingifves ordentlig värdering, upprättad af Domaren i Orten på sätt nämnde §. föreskrifver.

3:o. Om Panten är af Säterie eller Frälse natur, ingifves Kongl. KammarCollegii bevis, att den ej häftar för bytesbrist eller annan Kronogravation.

4:o. Handlingar som styrka Lånsökandens ägande rätt till Panten, såsom Köpe- Bytes- eller Gåfvobref, jemte Fastebref, eller bevis om oklandradt Laga stånd. Har Lånsökanden sedan sådan åtkomst blifvit Enkling eller i annat gifte trädt uppvise han ock behörigt afvittringsbevis. Är Egendomen ärfd, företes ArfsInstrumentet med bevis derom, att det är oklandradt, samt förre ägarens åtkomsthandlingar.

5:o, Protocollsutdrag öfver meddelad Inteckning, hvarom bevis jemväl bör vara skrifvit å sjelfva OriginalSkuldebrefvet.

6:o. Gravationsbevis, upprättadt efter de 10 föregående årens InteckningsProtocollers föranledande, utfärdadt antingen af Domaren i den Orten der egendomen är belägen, eller ock af AdvocatFiscalen i den HofRätt, under hvars Jurisdiction fastigheten lyder; börande detta bevis innefatta ej mindre upplysning om de inteckningar som i egendomen för penningelån eller andre skulder, kunna vara meddeldte och gällande, än ock huruvida något Egendomen till större eller mindre del angående ArrendeContract deruti är intecknadt. För Landtegendom skola sådane bevis utfärdas efter det Tingets slut, då Inteckningen för lånet meddeltes, och i Staden minst dagen efter den då Inteckningen blef fastställd.

7:o. Sökanden vare pligtig förete behörig Domstols- samt LandsContoirs eller Förmäns bevis, att han ej är Uppbördsman, eller Föreståndare för Magaziner eller Fattig-Inrättningar, eller om han tillförene haft uppbörd, eller annan så beskaffad befattning om händer, att han för densamma fullkomligen reda gjort, och derföre på intet sätt häftar, samt att han ej är Förmyndare, eller har för Barna arf att ansvara, ej eller häftar för någon annan skuld hvarigenom Cassans Inteckningsoch förmånsrätt kan göras stridig, eller dess säkerhet vara något äfventyr underkastadt.

8:o. Är den erbjudne Panten förut behäftad med Bancolån, skall med uträkning från Banken styrkas, huru mycket derå återstår, så till Capital som upplupen ränta.

9:o. Söker Förmyndare Lån på omyndigs fasta Egendom, skall ej mindre Förmyndareförordnandet, än Öfver Förmyndarens eller behörig Domstols samtycke till lånet ingifvas.

5 §.

Åtkomsthandlingarne skola ingifvas i hufvudskrift, men skulle Låntagaren åstunda att återtaga hufvudskrifterne, böra behörigen vidimerade afskrifter af de samma i stället till Directionen aflemnas.

Protocollsutdrag eller bevis, som af HäradsRätt eller annan Domstol afgifves böra vara med Rättens eller Domarens vanliga sigill försedt, äfvensom å enskildt mans betyg, bör finnas under namnet utsatt utgifvarens tjenst eller yrke, jemte sigill derunder.

6 §.

När lån utur någon af Cassorne åstundas, skall skriftelig Ansökning derom göras hos Directionen, hvarvid bifogas de säkerhetshandlingar, detta Reglemente föreskrifver och hvilka äfven i ansökningen böra finnas upp-

räknade. Bevis öfver ingifvandet meddelas af RiddarhusSecreteraren då sådant äskas.

7 §.

Om Directionen finner Lånehandlingarne fullständige och den erbjudne panten fullgod samt bifaller lånet, utassigneras antingen hela summan eller delar deraf, i den mohn penningar i Cassan äro att tillgå, för att Låntagaren eller dess lagligen antagne Fullmägtige tillställas.

Afslås gjord anhållan om lån, äge Lånsökanden sina handlingar återtaga. Samma rätt äge äfven den Lånsökande, hvars anhållan blifvit bifallen, ehuru penningar ej genast kunna erhållas, om denne sedermera icke skulle finna sig belåten, att afvakta den tid, då lånet kan utbetalas.

8 §.

Hvarje Lånsökande erhålle lån i den ordning han sig anmält och fått sine handlingar pröfvade samt godkände.

Skulle på en gång tvenne eller flere sig anmäla, erhålla den eller de företräde, som minsta summan äska. Äro summorne lika, blifve då den först hulpen, som bäste panten bjuder. Inträffar den händelse, att Adelsman och ofrälse person på samma gång söka lån, äge Adelsman företräde.

9 §.

Om inbetalning af ränta eller hufvudstod eller afbetalningar å hufvudstoden skola gälla, måste de, enligt hvad ofvan är föreskrifvit, ske genom insättning i Banken för Cassans räkning och Attesten lemnas till Kamereraren emot undfående af ett utaf honom undertecknadt, samt af RiddarhusSecreteraren annoteradt, tryckt och nummereradt qvittence.

10 §.

Allt hvad Cassan till Capitalets eller Interressets infordrande äfvensom till inteckningars förnyande samt lånens bevakande i hvad måtto det vara må, nödgas förskjuta, kommer Låntagaren till last, och skall af honom, jemte årliga räntan, eller på derom skeende tillsägelse, ovägerligen återbetalas.

11 §.

Så länge Låntagaren i rätt tid erlägger räntan, och i öfrigt fullgör sina skyldigheter, samt någon anledning till osäkerhet för Cassan ej förekommer, må lånet, om Cassan icke är i behof af sine penningar, hos honom innestå. RiddarhusFiscalen bör göra sig underrättad i Brandförsäkringsverket, om något af RiddarhusDirectionen belänt hus skulle försämras, så att Brandförsäkringssumman nedsättes, på det Directionen då må kunna lånet uppsäga.

12 §.

Underlåter Låntagare att, då han sig dertill förbundit, vid årets slut inbetala den då upplupne ränta, bör han genom RiddarhusFiscalen genast anmanas att sådant fullgöra, och om det oaktadt med räntans inbetalande tvenne månader skulle fördröjas, bör Lagsökning för Capital och ränta genast varda af Fiscalen anställd.

13 §.

När någon till Cassans säkerhet intecknad egendom genom köp kommer utur förra ägarens hand, åligger pantens nya ägare, sedan han första uppbudet erhållit, om han lånet bibehålla vill, sig hos Directionen härom ovilkorligen anmäla.

N:o 2.

Hörsamste Memorial!

Uti ett till Höglofl. Ridderskapet och Adeln den 5:te dennes ingifvet Memorial, har Herr Sparre, Bengt Erland, anfört, att ehuru Höglofl. Ridderskapet och Adeln bifallit Stats- och EconomieUtskottens Betänkande, angående den af honom väckta Motion om åtskillige åtgärders vidtagande, för att rigta de bildade

dade MedborgareClasserne till deltagande i Samhällets productiva yrken, hvarigenom blifvit tillstyrkt, att hos Kongl. Maj:t måtte i underdånighet anhållas, att uppmärksamhet åt denna angelägenhet kunde lemnas samt att några utvägar till ändamålets vinnande måtte anvisas; återstode likväl, efter Herr Sparres tanka en vigtig omständighet, den, att genom allmänna uppmuntringar och genom ett offenteligt gillande af grundtankan, förmå personer, att gå den nya väg man önskade; och då Utskotten ansett de för Lärdomsyrken stiftade Kongl. Stipendier icke kunna från sina stiftelser rubbas och på nya föremål öfverflyttas, men det vore af vigt, att något äfven i denna del af ämnet tillgjordes, om ändamålet skulle vinnas, enär den enskildte medborgaren lättare kunde inse nyttan af en ny sakernas ordning, än verkställa sådant som strider emot gamla vanor, fattade fördomar och falske åsigter, derest han ej i sitt bemödande underlättas af allmänna anstalter; har Herr Sparre föreslagit, det Ridderskapet och Adeln måtte af de Fonder, som RiddarhusCassan ägde, eller så fort sig göra lät, af sådane som framdeles inflyta, eller af enskildtes till Riddarhusets disposition lemnade medel till studerandes understöd, vid hvilka något bestämdt vilkor om sättet icke vore fästadt, stifta tvenne stipendier, hvardera af 100 eller 150 R:dr årligen för Adeliga ynglingar, som alfvarligen ägna sig åt näringarne, helst vig-

ten icke låge för närvarande på gåfvans storlek utan fastmera på Ridderskapets och Adelns, genom sjelfva stiftelsen, högtidligen lemnade godkännande af den grundsats, att det icke vore oförenligt med Adelig Börd och vårdad uppfostran, att ägna sig åt näringarne; hvarjemte Herr Sparre, till vidare utveckling af sitt i berörde mätto gjorda förslag, på anförde skäl, hemställt, att af de föreslagne Stipendierne må förbehållas sådane Adelige ynglingar, hvilka ingå i någon Fabriks-, Manufactur- eller Handtverksrörelse och dertill inhämtat studier vid det Institut för Tecknisk undervisning, som i öfverensstämmelse med hvad Stats- och EconomieUtskotten, i deras omförmäldte Betänkande, tillstyrkt, framdeles torde blifva i Hufvudstaden inrättadt, eller i händelse ett sådant icke skulle komma till stånd, skaffa de bevis, att han på annat sätt, och förenadt med verkelig handläggning, söker förvärfva de kunskaper, som höra till det valda yrket, samt att det andra Stipendium måtte få begagnas af sådane Adeliga ynglingar, ifrån 16:de till 20de året, hvilka, i brist af någon allmän skoleinrättning för Landtbrukets practiska utöfning, på större Landtegendomar, och der Landtbruket vetterligen systematiskt drifves, studera detta yrke; och har Ridderskapet och Adeln förstnämnde dag behagat samma Memorial, tillika med de af Herr Hammarsköld, Lorentzo, Friherre Ankarsvärd, Carl Hindric, Grefve von Schverin, Fredric Bogislaus, Friherre Björnstjerna, Magnus, samt Herr von Hartmansdorff, August, i anledning

deraf gjorde anföranden till RiddarhusUtskottets utlåtande remittera.

Då Utskottet nu går, att sådant åliggande fullgöra, anser Utskottet sig först böra, efter sin åsigt, bestämma det begrepp Utskottet fästat vid uttrycket Stipendium, och hvad som vid tilldelandet deraf egenteligen synes hafva varit åsyftadt. Utskottet tror nemligen, att Stipendiers tillskapande förnämligast varit föranledt å ena sidan, af Statens behof af kunnige Embetsmän och vettenskapsidkare, och å den andra af meddellösheten hos större delen af Nationen, hvarigenom föräldrar betagits tillfälle, att gifva åt sina barn den vetenskapliga bildning, som de under en lyckligare ställning kunnat emottaga, och som för Statens tjenst är behöflig. Bevis för detta förhållande finnes på många ställen uti Fäderneslandets Historia under början af Konung Gustaf I:s Regering, der denne store Konung ofta utbrister i klagan deröfver, att skicklige Embetsmän af landets egne barn saknades, hvarigenom Han fann sig nödsakad, att anförtro flere vigtiga delar af Statsförvaltningen åt Utländska personers händer. Det var för att afhjelpa denna brist och för att sätta obemedlade Svenska ynglingar i stånd att besöka Lärosäten, der en högre förstånds odling kunde vinnas, som denne Konung först, och efter Honom flere Sveriges framfarne Regenter äfvensom enskildte Medborgare anslogo summor till understöd för fattige ynglingar vid deras studiers fortsättande. På detta sätt haf-

va stipendier fått deras upprinnelse och sedermera blifvit i enahanda afsigt bibehållna; och ett stipendium torde således egenteligen böra anses icke såsom en belöning, utan såsom ett bidrag till den studerande ynglingens uppehälle under det han, såsom Herr von Hartmansdorff, ganska rigtigt anmärkt, uppoffrar sin tid och sin möda på förvärfvande af sådane kunskaper, hvilka ej under läroåren och må hända ej på lång tid derefter gifva deras Idkare en inkomst, hvarifrån han kan hämta en tarflig bergning. Utgående från denna synpunkt, tror Utskottet, att om Stipendi Inrättningen skall bibehållas vid sitt rätta ändamål, så måste de summor, som dertill anslås endast komma sådane personer till godo, hvilka hafva för afsigt att vid ett Läroverk förvärfva kunskaper, som i vidsträcktare mån kunna bidraga till att öka subjectets intellectuella bildning, han må sedermera använda den skörd han sålunda upphemtat till gagn, antingen för Staten directe derigenom, att han ingår i dess tjenst eller för sådane näringsyrken, hvilka äro i behof af vettenskapernes biträde för att bringas till en högre grad af fullkomlighet; men deremot synes det vara aldeles främmande för berörde anstallt, att tilldela stipendium åt personer, hvilka blott vilja sysselsätta sig med yrken som inom kort tid lätt kunna läras, och för hvilkas skickliga utöfvande endast vana, eller hvad man kallar handlag fordras, enär nybegynnaren uti slike yrken redan under lärotiden kan genom det arbete han förrättar, erhålla åtminstone uppe-

hälle; och till detta slag af näringsyrken anser Utskottet allt hvad som vanligen förstås under namn af handtverk böra räknas.

Utskottet kan icke förena sig med Motionairen i den öfvertygelse, att någon verklig fördom inom AdelsStåndet finnes deremot, att dess Medlemmar ingå i de productiva Näringarne, enär flere exempel på motsatsen kunna anföras. Tvertom synes det tankesätt allt mera försvinna, som i allmänna samhällslifvet uteslutande gör afseende på bördens företräde eller de yttre utmärkelser, hvilka vanligen åtfölja Statens Tjenstemän, utan man önskar hällre att bestämma Medborgarens värde efter en annan mera säker och mera rättvis mättstock, den — af ädelhet i tanke- och handlingssätt, förenad med redbarhet i kunskaper.

Utskottet nekar dock icke, att åtskilligt kan göras för befrämjandet af en sådan tankesättets utveckling, hvarigenom den uppväxande Adelige ynglingen må lära, att icke blott de offentelige Statens värf, krigsyrket eller Embetsmannens kall, äga rätt till hans bemödande och nit: att äfven det enskildta lifvet, då det användes till det allmännas gagn, äger anspråk på hvar tänkande Medborgares aktning; att Landtmannens eller varuförädlarens fredliga yrken äro förtjente af hans uppmärksamhet och äga sitt värde, helst de både öppna för sine idkare, ehuru med mindre yttre utmärkelse, ett lika rikt tillfälle med de föregående, att gagna det allmänna, samt erbjuda åt dem genom tidigare utsigter till trefnad och

välstånd, en mera snar belöning för försakelser och mödor, än den andre sysselsättningar må hända förmå gifva.

Det bör ej kunna med skäl häremot invändas, att Adelsmannen om han inträder bland Näringsidkares Class, afviker från sin egenteliga bestämmelse, att vara medlem af Representationen och föra Folkets talan i allmänna angelägenheter. Utskottet är åtminstone öfvertygadt, att icke allenast det allmänna utan äfven Ståndet enskildt skulle vinna derpå, om bland dess medlemmar på Riddarhuset män funnos hvilka i särskildta näringsgrenar äga grundeliga kunskaper, ty derigenom skall otvifvelaktigt en mångsidighet i sanna och gagneliga åsigter uppkomma, hvaraf åter visa beslut och en förbättrad allmän hushållning och economisk ställning inom landet skola blifva välgörande följder.

I frågan åter om medels erhållande till så beskaffade stipendier som nu äro i fråga, får Utskottet upplysa, att alla de Fonder hvarifrån Riddarhusstipendier nu utgå, med undantag af den så kallade Adeliga CadettskoleFonden, hafva tillkommit genom enskildta personers donationer, dervid det uttryckeliga vilkor blifvit fästadt, att Stipendierna böra tillgodonjutas endast af sådane Adeliga ynglingar, hvilka vilja studera vid Rikets Universiteter, och i hvilken föreskrift således någon rubbning icke kan göras; att deremot CadettSkole-Fonden, hvilken egenteligen tillkommit ige-

nom de afgifter, som vid Introductioners erhållande till Riddarhuset erläggas, kan i en framtid, genom den tillväxt Fonden på detta sätt årligen vinner, lemna tillgång för inrättandet af Stipendier, hvilkas föremål Ridderskapet och Adeln synas vara oförhindrade att sjelfve bestämma; dock bör Utskottet härvid icke obemäldt lemna, att Ridderskapet och Adeln redan vid 1817 och 1818 årens Riksdag förordnadt, att i den mån afkastningen på denna Fond tillväxte skulle deraf alternativt tillskapas ett högre Academiskt stipendium på 240 R:dr Banco, och ett FriCadettrum på Carlberg, hvilket beslut, så vidt tillgångarne det medgifvit, äfven gätt i verkställighet, och att följagteligen, derest Ridderskapet och Adeln skulle finna för godt, att Fondens blifvande odisponerade afkastning borde till förut icke vanliga ändamål användas, berörde förordnande måste, på längre eller kortare tid blifva hvilande.

På dessa grunder, och då det synes vara Ridderskapet och Adeln värdigt, att, genom lemnadt understöd åt sådane obemedlade Adeliga ynglingar, hvilka uti de närande yrkena önska söka deras utkomst och i sådant afseende, utom praktisk färdighet vilja vid något Läroverk inhemta de vettenskaper, som kunna befrämja en fullkomligare utöfning af det yrke de valt, gifva, på sätt Herr Sparre sig yttrat, ett högtidligt godkännande af den grundsatts, att det icke är oförenligt med Adelig Börd och vårdad uppfostran, att Ståndets med-

lemmar ägna sig åt näringarne; får Riddarhus-Utskottet i så måtto tillstyrka bifall å den af Herr Sparre framställda Motion, att i den mån blifvande Räntebesparingar å Adeliga Cadett-skolefonden det medgifva, och då tjenliga Läroanstalter för näringarne och jordbruket kunna varda inrättade, 2:ne Stipendier till lika belopp med de nu varande lägre Academiska Stipendierne, eller 160 R:dr Banco hvardera om året må berörde fond anslås, för att, enligt de hittills gällande allmänna grunder för stipendiers bortgifvande, tilldelas åt de Adeliga ynglingar, hvilka på sätt berördt är åstunda att förvärfva sig vettenskaplig underbyggnad för näringarnes fullkomligare bedrifvande; och att det må öfverlemnas åt RiddarhusDirectionen, att i afseende på tid och vilkor för dylike stipendiers innehafvande, för hvarje stipendiat serskildt göra de bestämmelser, som efter hvarje Näringsgrens olika beskaffenhet och andre omständigheter kunna finnas nödige; dock att nu ifrågavarande stipendier ej må under längre tid, än högst 5 år af en och samma person åtnjutas. Och kommer såsom en följd af detta tillstyrkande, så vida Ridderskapet och Adeln dertill lemnar dess bifall, enär RiddarhusDirectionen finner oftanämnde stipendier i afseende på de dervid fästade vilkor kunna utgå, den af Ridderskapet och Adeln år 1818 meddeldta föreskrift om den behållne räntans användande, att förblifva hvilande intill dess den summa, som för oftanämnde tvenne Stipendier erfordras, blifvit till fullo afsatt; hvilket allt jem-

te tvenne Ledamöters serskildta mening till Höglofl. Ridderskapets och Adelns vidare pröfning vördsamt öfverlemnas.

Stockholm den 23 September 1823.

På RiddarhusUtskottets vägnar

Polycarpus Cronhjelm.

N. Snoilsky.

Utdrag af Protocollet, hållit i Riddarhus-Utskottet vid Lagtima Riksdagen i Stockholm den 23 September 1823.

S. D. Vid afgörande af den utaf Herr Sparre, Bengt Erland, väckta och till RiddarhusUtskottets utlåtande remitterade Motion angående Stipendiers anslående till de Adelige ynglingar, hvilka allvarligen ägna sig åt Näringarne, var Grefve Cronhjelm, Polycarpus, af serskild mening och yttrade:

Lika med Motionairen tror visserligen jag det vara önskeligt, att de bildade Samhälls-Classernes barn, så väl Frälse som Ofrälse, mera än hittills, ägna sig åt de så kallade närande yrken; men jag tror icke att detta ändamål vinnes genom utdelning af stipendier. Ursprunget till Stipendier har varit, att åt meddellösa ynglingar bereda tillfälle, att, utan hinder af knapphet i egna tillgångar, kunna

vid Läroverken förskaffa sig de kunskaper, som i framtiden skola gagna Staten eller det allmänna. Men om man abstraherar från behofvet och föreställer sig detta fullkomligen uppfyldt genom andre tillgångar, så kan jag icke finna, att stipendierne i och för sig sjelfve innefatta någon uppmuntran till ytterligare framsteg; ty de låna sitt värde endast af detta behof och kunna icke ställas i samma cathegorie med de distinctioner af Ordnar, Jetoner, Medailler m. m., som det allmänna utdelar, och som hafva till ändamål, att verka på den oegennyttiga hederskänslan. Nu är förhållandet vid de så kallade närande yrken, (hvilka jag häldre ville benämna enskilde, emedan alla yrken äro närande och således äfven det allmännas eller Statens,) att ingen skicklighet deruti kan vinnas, utan practisk handläggning, att denna, såvida yrket eljest är lönande, och andra än lönande yrken vore orätt att uppmuntra, måste äga sitt värde och kunna uppfylla individens, mot yrket svarande behof, och att således inga Stipendier der äro af nöden. Det är visserligen sannt, att de bildade MedborgareClasserne, mera än de må hända borde, inkasta sina barn i de allmänna yrkena eller Statens, men detta begär har synts mig några år vara i aftagande, och i alla fall anser jag det icke kunna modifieras genom den åsyftade inrättningen af Stipendier, utan endast af tiden, som har sig ensam förbehållit att afhölja de fördomar, hvilka ännu betäcka sundare idéer, och tiden föres troligen icke fram genom Stipendierne. Hvad Landtbruket ser-

skildt beträffar, så är det, såsom Motionairen anför, beklagligen sannt, att för vårt Fädernesland ännu mycket deraf återstår att lära; men orsaken ligger visserligen ej deruti, att icke de mera bildade SamhällsClasserne egnat sig åt detsamma, ty man finner i alla provincer ett betydligt antal af deras individer, så väl Adeliga som Ofrälse, hvilka öfvertagit arrenden eller sköta egne större eller smärre egendomar. Men den rätta och enda orsaken synes mig ligga i aftynandet af rörelsens liflighet; ty der denna är verksam der växa Capitaler, och der sådane finnas der lockas den enskilda industrien af sig sjelf till nya försök och förändringar, och detta endast genom hoppet och möjligheten af vinst. Dessa orsaker existera äfven vid Manufacturerne och förklara hvarföre de Svenska ligga under de utländske, hvarföre de ej kunna drifvas i stor Scala eller Fabriksmässigt, hvarföre de således äro mindre lönande och mindre locka till concurrens. Men en annan orsak; hvarföre Manufacturerne äro mindre sökte af bildade individer än de kanske annars skulle vara, synes mig ligga uti den med skråväsendet uppvuxne barbariska sed, att Lärlingen de första åren är föga annat än betjent åt Mästare och Gesäller och i egenskap af sådan ofta blir ganska illa behandlad; och så länge detta bruk icke är häfvit, må man fåfängt vänta, att bildade Föräldrar, måne om sine barn, skola, vare sig af Stipendier eller af en förutsedd vinst af yrket, förmås att insätta dem i Manufacturyrken, der de befara, att blifva ut-

satte för så väl fysiska som moraliska misshandlingar.

Jag tror mig nu hafva anfört orsakerne, hvarföre bildade ynglingar i allmänhet, mindre än man kanske har rättighet att önska, egna sig åt enskilde närande yrken, och dessa orsaker anser jag icke kunna häfvas genom de ifrågavarande Stipendierne. Men jag tror mig med serskildt afseende å Adlige ynglingar böra tillägga, att lika skadligt det skulle vara, att uteslutande egna dem åt Statens tjenst, lika skadligt vore det å andra sidan, att söka bibringa dem uteslutande tendens till enskilte productive yrken; ty "Adelsmannen är, såsom Herr von Hartmansdorff i ämnet yttrat, genom födseln bestämd till det offentliga lifvet och att såsom Representant föra Folkets talan i allmänna angelägenheter. För att kunna uppfylla detta kall åligger honom att skaffa sig kunskaper och kännedom om menskliga angelägenheter i allmänhet, ty det är hans pligt att sysselsätta sig med Staten, icke med hushållet allena." Först då, när hos honom saknas kropps- eller själsförmögenheter för att på ett utmärkande sätt gagna det allmänna i offentelig väg, då först bör han efter min tanke *uteslutande* egna sig åt enskilde yrken, och ifrån det offentliga Ståndet, som han egenteligen tillhör, inträda i det enskilda, för att der ehuru på ett mera obemärkt sätt vara nyttig för sig sjelf, för Medborgare och för Fäderneslandet.

Härmed förenade sig Herr af Lehnberg, Carl Magnus: och skulle bemälte Herrars sålunda yttrade skiljagtiga tankar genom Protocollsutdrag åtfölja Utskottets Betänkande. Ut supra.

Ex Protocollo
N. Snoilsky.

Bilaga
till PleniProtocollet för den 9 October, förmiddagen.

N:o 1.

Herr *von Hartmansdorff, August:*

I anledning af de olika meningar, som uppstått om rätta förståndet af de stadgar, som bestämma sättet huru förhållas skall med tillsättandet af JustitiæOmbudsmannens efterträdare, då den förre under påstående Riksdag aflider, har jag anhållit att få framställa min åsigt af saken, enär ingen annan åsyftning

dermed, än reda och rättelse för framtiden kunde sättas i fråga. Detta ögonblick tror jag nu vara inne; och jag vill hegagna det för att i följe af de slutledningar, hvartill jag kommer, föreslå ändringar i 25 och 26 §. §. af JustitiæOmbudsmannens Instruction.

Ordalydelsen i dessa lagrum är för härvarande så obestämd att den, efter mitt begrepp icke kan tillämpas utan jemnförelse med andre lagbestämmelser, eller utan uppfattning af *meningen* med de stadganden i Grundlagen, hvaraf denna §. i JustitiæOmbudsmannens Instruction är en följd. Svårligen lärer någon Lags ordalydelse kunna göras så tydlig eller fullständig, att man icke vid tillämpningen måste göra afseende på de allmänna *förnuftsgrunderna* för *all* Lag, och på Lagstiftarens *uppsåt* i hänseende till de *särskildta* förhållanden som äga rum hos det Folk, för hvilket Lagen är gjord. Dess tillämpare skulle eljest icke behöfva äga hvad man hittils af honom fordrat, nemligen kännedom af den allmänna rättsläran, och af sitt Lands allmänna Författning, utan vara belåten med att blottförstå, uppläsa och afkunna den bokstafligalydelsen af särskildta §§. lemnande derhän huruvida påföljden deraf vore förenlig med rättslärans allmänna fordringar, och med andan af det Samhälles serskildta Lagstiftning, der tillämpningen skedde. Ett sådant läsande af lagens bokstaf utan eftersinnande af Lagens mening skulle leda till sjelfmotsägelser som äro alltför ögonskenliga, för att behöfva med

exempel upplysas. Jag antager således, att Lagens anda alltid först bör betänkas och tillämpningen ske derefter, så vida icke ordalydelsen är så bestämd att afvikelser från bokstafven kunde leda till Lagens förtydning. Från dessa grunder vill jag draga de slutledningar, jag nu går att göra.

Huru förhållas skall med tillsättandet af JustitiæOmbudsmannens efterträdare *mellan* Riksdagarne är intet tvifvel underkastadt. Återstår således att först utreda frågan *om* nytt val af *JustitiæOmbudsman bör, under det Riksdagarne påstå af Riksens Stånder förättas, ehuru de redan valt en Suppleant att honom efterträda?* Derpå svaras *ja*, ehvad man vill hemta svaret från allmänna förnuftsskäl, eller från *andan* af vår Statsförfattning. Suppleanten är eljest JustitiæOmbudsmannens ovilkorliga *Survivancier*, och tillvarelsen af en sådan, då det icke behöfdes, är stridande både mot rättsgrunder i allmänhet och mot vår Statsförfattnings fordringar. Eftertankan måste nemligen säga en hvar, att då ingen våda genom brist på Survivancier uppkommer, bör en sådan icke finnas, dels emedan det kan hända, att Survivancieren, innan företrädaren afgår, varder genom moraliska eller physiska fel oskicklig, eller mindre skicklig, än då han valdes, dels emedan en annan mera tjenlig person till efterträdare, kan under tiden varda bekant. Derföre är det ock som grundlagliga Författningar i allmänhet äfvensom vår, vanligen icke erkänna några andra Survivancierer än till Thronen och till

vissa rum i den Lagstiftande Församlingen! Likaså vådligt som det skulle vara, att, synnerligen i första fallet, för hvarje gång bestämma efterträdaren genom nytt val, likaså litet farligt synes det vara, att göra det med JustitiæOmbudsmannen; och då bör valet förnyas. Men invänder man, Grundlagen förbjuder icke bokstafligen att utnämna Survivancierer på Embeten! Jag medgifver det; men 60 §. Regeringsformen förbjuder Konungen, att bevilja några monopolier hvilket Survivancer ostridigt äro; och 28 §. Regeringsformen stadgar, att endast förtjenst och skicklighet skola vara grund till befordran, hvilket icke kunde uppfyllas, om man på förhand bortgåfve ett Embete, utan att kunna veta huru det *framdeles*, då tjensten blefve ledig, kunde stå till med Survivancierens egenskaper, i jemförelse med då blifvande medtäflares. Också har Regeringen, iagttagande Grundlagens anda i detta fall icke sedan närvarande Regeringsform blef gällande, mig vetterligen beviljat Survivancier i något till Statsförvaltningen hörande embete, ehuru deras meddelande å Hofsysslor och Ordens värdigheter, eller i sådane afseenden, som för Samhället äro likgiltiga, bevisar, att sjelfva saken hvarken är glömd, eller kommen ur bruk. Äro Survivancer stridande mot Grundlagens anda, då det angår Embeten, som tillsättas af Kongl. Maj:t så måtte de äfven vara det, då fråga är om de beställningar, som Riksens Ständer meddela. Hvarföre har då Grundlagen likväl förordnat en Survivancier åt Justi-

stitiæOmbudsmannen? Jo, rimligtvis derföre, att Ständerna icke, såsom Regeringen, alltid äro tillstädes, och *kunna* tillsätta en efterträdare, samt emedan de icke *velat* öfverlåta sitt val åt någon annan. Men under påstående Riksdag äro Ständerna tillstädes och kunna tillsätta en JustitiæOmbudsman efter deras sinne. Skälet att begagna Survivancieren förfaller således och följakteligen äfven påföljden deraf. Nytt val synes derföre efter allmänna förnuftsskäl och enligt andan af vår Grundlag, böra äga rum under påstående Riksdag, då Embetets ledighet dertill föranleder. Men det hindrar icke Ständerna att låta sitt val falla på den redan utsedde Suppleanten, i händelse inga mellankommande omständigheter förbjuda det. Sådane kunna dock finnas; ty man måtte väl erkänna, att längre tid än som behöfves för Ombudsmannen till att dö, fordras icke heller för Suppleanten till att begå ett brott, eller en ehuru må hända inför Lag icke straffar, dock i allmänna omdömet förklenlig handling, eller att vara sinnessvag, eller bysatt för gäld o. s. v.

Man torde ej heller vilja bestrida att dessa händelser kunna ganska väl inträffa under tiden mellan en ny vald JustitiæOmbudsmans insättande i Embetet, och hans dödliga frånfälle; och att de ehuru ej bokstafligen omtalade i de lagrum, som angå Suppleanten, likväl äro vigtiga nog, för att böra befria Rik-

sens Ständer från ett sådant Ombud, och tillåta dem välja ett annat.

Betragtar man efter Lagens *bokstaf* frågan om anställande af nytt val till JustitiæOmbudsman, under påstående Riksdag, ehuru Suppleant är till: så finner man 98 §. Regerings-Formen ovilkorligen stadga, att denne bör *JustitiæOmbudsmannen efterträda, i fall han, innan den nästföljande Riksdagen, skulle med döden afgå.* Och då 83 §. Regeringsformen bjuder, att *Grundlagarne, i hvarje särskildt fall skola, efter deras ordalydelse, tillämpas,* så bör intet nytt val äga rum utan Suppleanten vara JustitiæOmbudsmannens ovilkorlige Survivancier. Om hvad jag förut anfört, äger någon grund, så synes detta stadgande vara både förnufts- och grundlagsvidrigt. Men då så mycken klokhet och sammanhang framlysa i Grundlagens öfriga stadganden, bör man icke obesedt taga för afgjordt att någondera delen saknas i det förevarande. Vid närmare eftersinnande lärer man rimligtvis icke kunna antaga annat än att med orden *innan den nästföljande Riksdagen* menas *imellan Riksdagarne,* emedan Ständerne då icke äro församlade, eller kunna förrätta nytt val. Att meningen är sådan, synes så mycket tydligare, som Grundlagens berörde *ordalydelse,* enligt hvad Herr Lefrén redan anmärkt, tillkännagifver, att *sedan* en efter sista Ombudsmannens val nästföljande Riksdag begynt, har äfven Suppleantens rätt att efterträda JustitiæOmbudsmannen upphört, i händelse denne afginge *innan* Riksens Ständer förrättat det val,

till detta Embete, hvilket de, enligt 96 §. Regeringsformen vid *hvarje* Riksdag skola göra. Hvad som gäller om Suppleanten i början af Riksdagen, eller före valet, måtte äfven gälla i slutet af densamma eller *efter* valet, emedan grunden i bägge fallen är enahanda, eller den att Riksens Ständer äro tillsammans, och icke, så länge det räcker, behöfva tillita den Survivancier, som endast för deras frånvaro är påräknad.

Om än emot såsom jag förmodar sunda förnuftsslut och Grundlagens anda Lagens idenna del mindre vårdade bokstaf oviikorligen stadgar, att en Survivancier för JustitiæOmbudsmannen bör finnas, när det icke behöfves, och följakteligen att Suppleanten skall, under påstående Riksdag tillträda sysslan utan nytt val, så frågas ytterligare om Fullmägtige i Banken och RiksgäldsContoiret skola befatta sig med att *insätta honom i Embetet* enligt 26 §. JustitiæOmbudsmannens instruction? — Derpå svaras *nej*! — Ty enligt hvad jag redan hos Herrar Fullmägtige haft äran anföra finnes ingen rimlig grund, hvarföre icke de skulle hafva fått detta, hvarken Banken eller RiksgäldsContoiret angående uppdrag, om icke af orsak, att inga Representanter af samtelige RiksStånden *mellan Riksdagarne* äro att tillgå. Men *under* densamma finnes icke skälet till befattningen, följagteligen bör den sednares äfven upphöra och den första åtgärdens eller JustitiæOmbudsmannens insättande i embetet, leder till den andra, eller val af Suppleant genom Herrar Fullmäg-

tige, ehuru Riksens Ständer äro tillstädes och kunna göra det. Detta gäller om man icke ingår i någon pröfning huruvida nytt val af JustitiæOmbudsman bör anställas, eller ej. Ingår man i denna pröfning, så lärer man svårligen kunna förbise motsägelser mellan Grundlagarnes anda och dess bokstaf, och Fullmägtige destomera böra undvika att gå Riksens Ständer och ConstitutionsUtskottet i förväg, i afseende på tillämpningen, som 26 §. JustitiæOmbudsmans Instruction ej i afseende på Suppleantens insättande, gör någon skillnad emellan Riksdags och annan tid, emellan Riksdagens början eller slut. Det står blott: *dör JustitiæOmbudsmannen*, så skola de insätta Suppleanten i embetet. Men i början af en Riksdag eller innan Ständernas Lagtima val föregått, kunna ej Fullmägtige göra det, emedan ingen Suppleant finnes, ty suppleantskapet räcker enligt 98 §. Regeringsformen icke längre än till Riksdagens början. Får och bör man antaga conseqvence i lagstiftningen, så väl vid slutet, som i begynnelsen af ett Riksmöte, så är det äfven klart, att Survivancen efter det Lagtima valets förrättande icke påräknas taga sin början förr än den behöfves; eller *efter* Riksens Ständers åtskiljande.

Origtigheten, att Banco- och Riksgälds-Fullmägtige befatta sig med Suppleantens insättande i JustitiæOmaudsmans-embetet, eller med väljandet af Suppleant under Ständernas sammanvaro, synes äfven af det föreskrifna sättet dertill.

Enligt 98 § Regeringsformen skall JustitiæOmbudsmans Suppleant väljas af 48 Ständernas Electorer, hvaraf öfver hälftens röster, eller minst 25 erfordras för att blifva vald; och man har hittils förstått Lagens mening så, som skulle ingen af detta antal få fattas. Fullmägtige i Banken och RiksgäldsContoiret utgöra såsom bekant är, tillsammans 24. Enligt 8 §. i BancoFullmägtiges och 9 §. af RiksgäldsFullmägtiges Ansvarighetslagar af den 1 Maji 1810, behöfva blott tvåtredjedelar vara tillstädes, då ämnen af vigt, och sysslors tillsättande skola afgöras. Följagteligen erfordras endast 16 närvarande Fullmägtige, och endast 8 röster då Ordförandens är deribland, för att i Embetet insätta JustitiæOmbudsmannen, och välja hans efterträdare, eller blott en tredjedel så många röster för att göra det, när Fullmägtige utöfva Riksens Ständers rätt, som när de utöfva den sjelfva, hvilket synes mig vara ett tydligt missförhållande. Ville man nu föreställa sig möjligheten, att någon sökte utöfva ett otillbörligt inflytande på detta val, och att någon väljande kunde af mensklig svaghet duka under för hot eller frestelse, så synes det vara lättare att verka på färre, än på flere personer, så framt man icke vill antaga att Fullmägtige i Banken och RiksgäldsContoiret äro mera ofelbara, än andra Riksens Ständers Electorer, hvilket hvarken lärer kunna påstås eller medgifvas.

Endast genom ett Protocollsutdrag från Riksens Ständers Ombud i Banken och Riksgälds-

Contoiret, insättes Suppleanten i JustitiæOmbudsmansembetet, enligt 26 §. i dennes Instruction. Hvarföre får han icke Fullmagt, så väl som andra och ringare Embetsmän? Jo rimligtvis emedan de som skulle utfärda henne, eller Ständerne äro frånvarande *mellan* Riksdagarne, och icke kunna göra det. Men *under* påstående Riksdag äro de i stånd dertill. Följagteligen böra de äfven gifva Fullmagt åt den andre likaväl som åt den förste JustitiæOmbudsmannen, hvilken under tiden blifvit tillsatt.

Hvad som gäller om val och befullmägtigande af JustitiæOmbudsman *under* Rikdagarne, gäller naturligtvis i alla afseenden, äfven om hans Suppleant, och hvad som gäller om enderas afgång genom döden, måtte äfven gälla om embetet nedlägges; emedan ingen lärer kunna emot sin vilja tvingas att vara JustitiæOmbudsman, mera än att bibehålla något annat embete.

På sådane grunder vågar jag föreslå, att, i 25 §. af JustitiæOmbudsmans Instruction, orden: *innan näſtinfallande Riksdag, med döden afginge*: måtte förändras till: *mellan Riksdagarne från embetet afginge*; samt att 26 §. af samma Instruction måtte erhålla följande förändrade ordalydelse:

Afgår JustitiæOmbudsman från embetet, under påstående Riksdag, före eller efter det Lagtima valet till detta embetes besättande, förhålles med utseendet af en efterträdare på sätt 97 §. Regeringsformen fö-

reskrifver: afgår JustitiæOmbudsman mellan Riksdagarne, sammanträde genast Fullmägtige öfver Banco- och Riksgäldsverken, och insätte i embetet genom Protocollsutdrag, den person, Riksens Ständer till hans efterträdare emellan Riksdagarne utsedt. Blifver denne, till verklig JustitiæOmbudsman förordnad, välje genast bemälte Fullmägtige samfäldt och per Capita en annan. Lag samma vare, om denne person rättigheten till efterträdandet sig, mellan Riksdagarne afsäger eller eljest derifrån afgår. Under påstående Riksdag förhålles dermed enligt 98 §. *Regeringsformen.*

Om denna framställning godkännes, så förmodar jag, att Höglofl. ConstitutionsUtskottet, till hvilket jag anhåller att denna motion måtte remitteras, lärer hos Riksens Ständer föreslå de ordföränd ringar i Grundlagarne, hvilka dermed stå i förbindelse, och till hvilkas föreslående jag på detta rum icke är berättigad.

Bilagor

till Pleni-Protocollet för den 9 October, eftermiddagen.

N:o 1.

Herr *Lilljeſtråle, Guſtaf*;

Sedan Höglofl. Ridderskapet och Adeln uti Plenum d. 4 sistl. beslutat en förhöjd Capitations-

afgift för Ridderskapets och Adelns Ledamöter till nästa Riksdag, för att betäcka brist uti RiddarhusCassans Fonder, egenteligen deraf föranledd att en RiddarhusCassans fordran hos aflidne Majoren Axel Printzenskjöld, genom på god tro snart sagdt, lemnadt lån, gått förlorad; och då Höglofl. Ridderskapet och Adeln funnit betänkligt att för uragtlåtenhet af vidtagande nödige försiktighetsmått, som denna olycka kunnat afböja, någon recherce eller Rättegång anställa, synes mig likväl vara välbetänkt och med rättvisan enligt, att så vidt möjeligt är, söka præcavera dylika misstag för en framtid. Jag vågar derföre föreslå att Höglofl. Ridderkapet och Adeln genom aflåten skrifvelse till Höglofl. RiddarhusUtskottet, dels behagade uttrycka sitt verkeliga misshag och sin ledsnad öfver ofvannämnde olyckliga tillfällighet och derjemte ålägga Höglofl. RiddarhusUtskottet, att jemte tillkännagifvande af dessa Höglofl. Ståndets tänkesätt allvarligen tillsäga närvarande eller blifvande RiddarhusDirection, att vid tillkommande frågor om utlåningar, emot Intekning uti Landt- eller Stads-Egendomar, på det nogaste ställa sig till efterrättelse, Lagar och laga stadgar, samt icke utan fullgiltigt Gravationsbevis, och alla öfriga nödige och allmänneligen vidtagne försigtighets- och säkerhetsmått, några Lån meddela, så kärt det Directionen må vara, att ej decharge undfå eller sjelf derföre stadna uti ansvar. Hvilken påföljd likväl lika rättvist bör förfalla, sedan RiddarhusUtskottet vid nu skeende Riksdag funnit rättvist att gilla alla

RiddarhusDirectionens i thy mål vidtagne åtgärder. Ehuru den föreslagne Capitationsafgiften ej för alla af Ridderskapets och Adelns medlemmar, kan vara betydlig eller kännbar, drabbar den dock aldratyngst de meddellösa bland Adeln, ty ofta händer att Försynen låter en fattig man få stor famille och många söner, då den rike deremot erhåller få eller inga. I den händelse Höglofl. Ridderskapet och Adeln skulle behaga gilla denna min på billighet och goda skäl grundade framställning, anhåller jag ödmjukast, att Högvälborne Herr Grefven och LandtMarskalken behagade göra Höglofl Ståndet, en i sammanhang härmed lämpelig och tjenlig proposition.

N:o 2.

Hörsamste Memorial!

Under den 3 i denna månad har Höglofl. Ridderskapet och Adeln behagat till RiddarhusUtskottets Utlåtande remittera en af Grefve Cronhjelm, Polycarpus, gjord motion, att då erfarenheten visat, att en stor del af Ridderskapets och Adelns Ledamöter vanligen voro hindrade att till slut bevista Riksdagarne, och enär det syntes vara rättvist, att alla finge deltaga uti val till de embeten, hvilka enligt Lagarne, af Ståndet böra tillsättas, ett sådant tillägg uti RiddarhusOrdningen måtte göras, att, i händelse Riksdag skulle fortfara

öfver 3:ne månader, RiddarhusDirectionen likväl ovilkorligen må väljas inom fyra månader från den dag, då Kongl. Maj:t afgifvit dess Nådiga proposition om Statsverkets tillstånd och behof. Ock får RiddarhusUtskottet i anledning häraf yttra, det Utskottet, efter pröfning af Motionen, icke funnit hinder för densammas antagande, hälst det stadgande som derigenom velat tillvägabringas icke innefattar något som kan anses stå i strid med Grundlagarne. I följd hvaraf, och derest Ridderskapet och Adeln skulle behaga gilla denna Utskottets åsigt vördsamt tillstyrkes, att 48 §. uti det af Utskottet uppgjorde, och på Ridderskapet och Adelns pröfning nu beroende förslag till en förändrad redaction af Riddarhus-Ordningen, må sålunda ändras, att orden: *vid slutet af hvarje Riksdag*, borttagas, och i stället införas; *ovilkorligen inom fyra månader från den dag då Kongl. Maj:t afgifvit Dess Nådiga proposition till Rikets Ständer angående Statsverkets tillstånd och behof*, af Ridderskapet och Adeln &c. samt att vid periodens slut det tillägg göres: "*Och bör Directionens RiksdagsBerättelse så tidigt af RiddarhusUtskottet granskas, att Ridderskapet och Adeln, i anledning af det yttrande, Utskottet deröfver bör afgifva, må kunna inom nämnde tid pröfva samma Berättelse och huruvida Directionen må hafva dess åliggande i afseende på Riddarhus- och Stiftsärendernes förvaltning rätteligen fullgjort.* Äfvensom att i 3 §. af 1 Art. uti Förslaget till Instruction för RiddarhusDirectionen, de orden: *vid slutet af hvarje Riksmöte*, må utbytas mot orden: *på sätt* 48 §. *i RiddarhusOrdningen stadgar.*

Hvilket dock allt, till Ridderskapets och Adelns vidare pröfning vördsamt öfverlemnas.

Stockholm den 8 October 1823.

På RiddarhusUtskottets vägnar

Polucarpus Cronhjelm.

N. Snoilsky.

Bilaga

till Pleni-Protocollet för den 11 October, förmiddagen.

N:o 1.

Herr *Treffenberg*, *Curry Gabriel*:

Då detta ämne förra gången här discuterades tillkännagaf jag det föga hopp jag ägde, att denna Riksdag se realiseradt mitt Förslag om stämpladt papper till begagnande vid postuppbörden, så till vinnande af en bestämd controll öfver densamma, som till införande af den berömda frankeringsmethoden.

Flere personer, som vid första påseendet

ansågo saken invicklad och ogörlig hafva, sedan de närmare undersökt detaillerne, funnit den klar och verkställbar, hvilket gifvit mig anledning förmoda, att den vid ett annat tillfälle kan vinna flere anhängare och möjeligen gå igenom samt visa det gagn den medför.

Då jag således anser ett ytterligare utvicklande öfver denna särskildta fråga i Utskottets Betänkande för det närvarande vara öfverflödigt, bör jag, för att ej onödigt upptaga tiden, endast hvad densamma angår nämna: att den ökade personal för pappere:s stämplande och de ökade utgifter, som detta papperets kringspridande i landet, enligt Utskottets mening skulle medföra och i betydlig mohn belasta PostCassan, hvaral Utskottet ock hemtad förnyad styrka till afslag å min Motion, efter min tanka, icke kan jemföras mot den nytta, som med detta förslags antagande hade varit förenad, enär, hvad stämplingen beträffar, mekanikens begagnande i betydlig mohn skulle minska behofvet af en stor personal för detta ändamål, och kringsändandet af det stämplade papperet är lätt och mindre dyrt, genom de flere sjöcommunicationer vi äga.

Det torde nu blifva mig tillåtit att göra några anmärkningar vid Utskottets egna förslager, hvarvid ibland annat förekommer, Utskottets tillstyrkan, att den så kallade moderation å Brefporto borde försvinna. Efter min öfvertygelse är det först och främst i betraktande med Postverkets ändamål, ett högst onaturligt me-

del, att på detta sätt beskatta den enskilte correspondenten, för att söka befrämja controll, och det innebär i sig sjelft ingen sådan, hvilket jag i mitt yttrande, som medföljde återremissen i detta ämne, meddelst calcul bevisat. Vi böra ihågkomma vårt Lands geografiska läge, och att emellan Torneå och Ystad afhandlingar, som uppgå till flere lodtal, möjeligen behöfde afsändas med posten; att de rättsökande i Nordliga delen af Sverige, här i Stockholm hafva närmaste HofRätt att flere Medborgare tilläfventyrs, skulle vilja meddedela hvarandra Litteraira arbeten af Manuscripter, uppgifter m. m. och för all sådan communication blir det kännbart om moderation skulle komma att försvinna, och missnöjet hos den enskilte öfver ett dylikt beslut, alltid så mycket rättmätigare och säkrare, som det ligger för öppen dager, att ingen fullkomlig controll derigenom ändå vinnes för det allmännas bästa.

Åtminstone får jag för min del helt och hållit reservera mig emot ett så menligt och ändamålslöst beslut.

Utskottet tillkännagifver såsom ett stöd för dess Förslag om Landshöfdingarnes resor, med uppdrag att för sig låta uppväga Bref "att bland de flere Herrar Landshöfdingar som inom Utskottet deltagit i öfverläggningarne derom har ingen sig deremot yttrat, och, att Utskottet icke kan inse huru en sådan uppsigt skulle kunna medföra någon våda i af-

seende på den frihet, som utgör ett vilkor för Brefvexlingen." Hvad det förra beträffar, eller, att Herrar Landshöfdingar, ej yttrat sig emot Förslaget, så, då fråga var, om att pålägga dem en ökad, besvärlig Embetsbefattning, får man väl mera sätta detta på deras *modeflies Conto*, än tro, att de fullkomligt delade de öfrige Ledamöternes åsigt af saken, nemligen: att en ofelbar controll derigenom var gifven.

Hvad det sednare eller Utskottets säkra blick i framtiden vidkommer, om fortfarande oberoende i Brefväxlingen, oagtadt dessa föreslagna visitationer i Postväskorne, så må det ursägtas mig, att jag nyttjar répressalier, och icke tror på inmaginèra satser, då Utskottet icke behagat antaga mina zifferbevis.

Jag kan således icke på någon grund tillstyrka bifall åt ett sådant uppdrag som det ifrågavarande, åt någon authoritet, hvarken *Tromän* eller *Trotjenare*, såsom efter min tanka, endast medförande onyttig kostnad för Staten, tidsspillan, misstro, oro och obehagligheter, utan någon enda förmohn för det allmänna.

Icke eller kan jag dela Utskottes mening i afseende på den af en värd Ledamot här framställda fråga, om en progressif afgift för recommenderade Bref. Grundlagen hindrar icke på något ställe, genom någon föreskrift BevillningsUtskottet, att i en fråga af denna art föreslå Ständerna ändringar och tillägg, utan ger 31 §. RiksdagsOrdningen deremot full

latitude åt Utskottet, att handlägga alla Bevillningsämnen. Postintraderne utgöra en Bevillningspost, och en progressif recomendations-afgift, kunde komma att öka Bevillningsinkomsterne genom det, att Staten sjelf bestod Lack och Segelgarn, som Utskottet talar om, till de recommenderade Brefvens säkrare förseende, och de medel som nu tillfalla Postförvaltarne såsom ersättning för dessa reqvisita i stället uppburos för Statens räkning; således tyckes denna punkt, lika så väl som alla andra, hvilka angå vinst af Postverket, tillhöra BevillningsUtskottets handläggning, och tror jag detsamma opåtalt, och utan att hafva trädt ömsesiga rättigheternas gränsar för nära kunnat upptaga denna proposition, till Förslags afgifvande deröfver. Likaså vill jag tro, att Utskottet, utan att befara klander, hade kunnat föreslå beloppet af ett premium, att utgå af Postmedlen, åt den som inkommer med ett Förslag till Controll öfver Postverket hvilket af Ständerne antages; jag kan icke frångå den tanka, att allt hvad som i financielt hänseende rörer Postverket har gemenskap med Bevillningsärender, och således ensamt af BevillningsUtskottet bör behandlas.

Emedlertid och intill dess någon säkrare controll blir uppgifven, och antagen, torde den enklaste och tjenligaste finnas i uthängande af Copior ur Specialen öfver afgående Bref. Det förutsätter en ovanlig djerfhet hos Post-Förvaltare, om detta icke skulle förekomma försnillning. Utskottet låter förstå, att hvem

som vill äger tillträde till Specialen på Post-Contoiren. Detta var icke allenast förut af mig kändt, utan har jag sedan längre tid tillbaka, flere gånger begagnat mig deraf för att efterse om Bref rigtigt afgått, hvilka icke framkommit på behörig tid. Man får dock medgifva, att dels skulle ett sådant efterforskande af till-äfventyrs flere personer på en gång, i lika ärende, sammanstötte i PostContoirets rum, vara besvärligt och hinderligt; dels icke innebära det correctif, som Copior ur samma Special, uthängde till allmänt åskådande, hvarvid vore fästadt den hufvudsak, att dessa samma Copior, underskrifne af förste Magistratsperson på stället, af honom skulle till GeneralPostContoiret med omgående Post öfversändas.

Jag tror lika med Utskottet att icke mängden af Correspondenter lära befatta sig med att genomgå och granska 114 st. särskildte Post-Chartor, men osäkerheten om, att en person, utan att man vet hvilken denna person är, eller vid hvad tid och stund han fiscaliserar (om det så nödvändigt skall kallas), gör efter min tanka tillfyllest för att få Brefven rigtigt upptagne så till lod som antal på dessa försnillningsfjättrar, och, då dessa sedan inkommit till GeneralPostContoiret för att jemföras med dem, som vanligen annars från Po.-Contoiren dit insändas, och efter hvilka liqviden hittills controllerats, upptäckes ofelbart, om försnillning skedt. Dessutom är det högst få ställen, hvarifrån Posten ej afgår åt olika håll, på

olika

olika dagar i veckan, och således kan man åtminstone dela dessa 114 i 2:ne delar, då Chartornes antal ej blir mer än 57 hvarje gång, hvartill äfven kommer, att icke alltid Bref afgå till hvarje af dessa 57 serskildta ställen; och många Chartor innehålla få namn, samt, den som afsändt Bref, och är på stället i ändamål att efterse om det rigtigt afgått, icke om han ej har dess bättre tid, bryr sig om, att genomse några andre Chartor än de, som uppfatta Brefven till det ställe han skrifvit.

För sådane copiors utskrifning vill jag ej medgifva behofvet af en fördubblad betjening. Att 6 personer här å PostContoiret, för att inskrifva 500 à 800 Bref dageligen, ofta behöfva biträde, vågar jag icke bestrida; men deremot tillkännagifver jag min förundran öfver, att det antages så högst tröga skrifvare till sådane Poster, då 800:de namn beqvämligt kunna skrifvas på 5 à 6 timmar. Man kan således med allt skäl fordra dessa Copiors både utskrifvande och uthängande, dagen efter Postens afgång, utan att behöfva gifva hvarken *nya Tittlar* eller *nya Löner*. Jag anser det vara en mycket för utsträckt liberalité och ett oförlåtligt vanvårdande om allmänna medel, om man underlåter att stadfästa denna controll sedan den kommit i fråga, och några giltigare skäl ej äro framlagde, till vederläggning af dess nytta och bevis af dess olägenheter.

Sluteligen får jag ödmjukast hemställa till Höglofl. Ridderskapet och Adeln, om icke Ridderskapet och Adeln skulle finna för godt, att i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t framföra den anhållan, att ingen förhöjning å afgiften för recommenderade Bref hädanefter må äga rum, utan Riksens Ständers hörande deröfver. Välloflige BorgareStåndet, lär hafva beslutat en dylik Skrifvelse och jag tror anledning vara att instämma i en likalydande underdånig anhållan.

Då Utskottet icke meddelat något yttrande öfver den här af Herr Grefve Spens väckta motion om upphäfvande af det stadgande i Kongl. Brefven till Dess CancellieCollegium af den 21 Julii 1752 och 27 November 1772, hvarigenom enskilte verk åläggas, att för, till dem ankommande Fribref betala lösen, får jag ödmjukast anhålla att proposition till bifall åt denna Motion blifver gjord, och att de öfrige respective MedStånden inbjudas att i ett lika beslut instämma i händelse Höglofl. Ridderskapet och Adeln icke skulle anse Utskottets vidare hörande häröfver vara nödigt.

I RiddarhusUtskottets utlåtande öfver RiddarhusDirectionens Berättelse, som nyligen här förevarit äro motiverne för en ändring i dessa författningar upptagne och så talande att jag tror mig icke behöfva tillägga något derom.

Bilagor

till PleniProtocollet för den 15 October, förmiddagen.

N:o 1.

Herr *Dalman, Lars Johan*:

Min öfvertygelse och min röst har alltid varit emot ökade bördor för *hela* Nationen genom det landet i allmänhet *så litet*, fastän för några enskildte localt *så mycket* gagnande företaget med Götha Canal. Statens *gemensamma Cassa*, samlad för dess underhåll, tyckes väl af en förvaltare eller Fullmägtig ej böra få disponeras utan till *gemensamma fördelar*, hvilket man väl ej alfvarsamt kan påstå Götha Canal skall åstadkomma: sådane slags utgifter synas böra bestridas endast genom Actier och frivilliga sammanskott eller Collecter öfver hela Riket, som nu för nya Kyrkors byggande ofta beviljas, hvarigenom en verklig samfundskänsla kan sig uppenbara; men ej tvungit utgöras af äfven den torftige Dagkarlen och andre, som aldrig af arbetet kunna draga något parti; minst tillåtas förstöra Crediten för Nationalskattkammaren, då den, i stället att med sina inkomster få skaffa valuta för dess oconsoliderade depositionsbevis, tvungits dermed bygga Canalen, hvilket, enligt det af Bolaget åberopade Contract åligger Bolaget *en-*

samt; ännu värre än att det allmänna nu nödgas sätta sig i betydlig ränteskuld, utan säker inlösningsfond för denna ett privat Bolag tillhörige Canalbyggnad; hvilka alla mesurer så uppenbart synas mig skada hvarje mans enskildta välmåga. Detta i allt för stor Schala entamerade skrytverk öfvertogs i början af ett bolag visst ej af Medborgerlig uppoffringskänsla, utan i beräkning på *enskilt vinst* och af hunger efter lån af en enskilt Discont. Nu då calculerne felslagit mer än calculer gjordt, sedan räkning i verlden existerat, eftersom ett Förslag slutande sig med 1,600,000 R:dr måst redan ökats till 8 à 9 Millioner, samt den påräknade Disconten blifvit bragt i oemotsägeligt concurs tillstånd (Bolaget må så i det ena som andra afseendet vara oskyldigt, resultaterne äro dock ostridiga); nu vill man påtruga det allmänna de afgjorda förlusterne och hela arbetet samt helt comode taga 5 procent på sina — kanske någon gång för en bagatelle erhållne Actier. Denna åsigt af saken har ej blifvit rubbad af hvad jag denna Riksdag kunnat förnimma, icke ens af hvad det snillrika jag dessa dagar läst i en Tidskrift, nyligen utgifven af en Statens pensionaire f. d. Landshöfdingen Hans Järta, som vill banlysa Nyttans principe såsom ändamål vid vårdandet af Nationens angelägenheter och substituera idealismen; en man, som förlöjligar realitetens åsigter och på phantasiens vingar vill lyfta Fäderneslandet till andra spherer. I detta systéme kan försvaret för Götha Canal, såsom *allmänt* företag i det *skuldsatta* Sverige, blifva en bruk-

bar länk, men för mig som lika mycket afskyr Egoismen, det är, principer af blott individuella fördelar, som jag ogillar satsen af ett Romaneskt Speculatiſt Fädernesland; för mig, som dessutom, i motsats af den vittra Författaren, tror på ett samſundsContract och aldrig kan se Konungamakten under samma synpunkt som fadersmyndigheten; som älskar svärmeriet i många fall, men finner det rent af opassande i *Statiſtiken* och enfalldigt tänker, att romanen, aplicerad utom de enskildte förhållanden, blir löjlig om ej skadlig; för mig blir pligten alltid lika helig, att med min röst, äfven under för enskilt del upprigtig beundran af det stora, dristiga och sköna i idéen om Canalbyggnaden, under beklagelser, att ej *enſkildta Capitaler* och nog uppoffringsmod finnes till dess realisation afstyrka vidare bidrag från Nationens gemensamma Cassa eller genom Statens skuldsättning. Jag anser dock fyllnaden af de påräknade 7 millioner, enligt Utskottens Betänkande, nu böra utgå, enär det förut utgifne *annars vore à pure perte*, men mot det uttryckeliga vilkor och, om möjligt, vederhäftig borgens sättande af Bolaget, *att det dermed gör Canalen fullt färdig och allt ſramgent underhåller den utan Statens ringaſte ytterligare tillſkott.*

N:o 2.

Herr *Berghman*, *Ambroſius Magnus*:

Om jag iakttog tystnad, då frågan är om

ytterligare bidrag till fullbordande af Götha Canal, skulle jag tro mig fela i den pligt mig åligger såsom Riksdagsman att ifra emot alla anslag af Statens medel till företag hvilkas nytta antingen icke svarar mot derå användande kostnad, eller ej kommer hela Riket i allmänhet till gagn. Ibland desse, får Götha Canal, efter min och många andras tankar, första rummet. Det var vid 1809 års Riksdag, som fråga derom först blef framställd för allmänheten. Man hade den skickligheten, att begagna den öfverspända sinnesstämning, som var föranledd af de stora olyckor, hvilka dels redan öfvergått Riket, dels ännu hotade detsamma, och hvarvid man så lätt fattar intryck af föreställning, som gifva hopp om förbättring i ens vilkor. Canalanläggningen afskildrades såsom i högsta måtto Riksgagnelig. Den skulle verka allmän och enskild båtnad, derigenom att lätta communication emellan nästan alla Rikets provincer, och gifva lif åt alla näringar. Jag skulle aldrig sluta, om jag ville uppräkna alla de fördelar den kom att medföra. Man åberopade utur Historien, att framfarne Konungar ansedt Östersjöns förening med Westerhafvet, medelst en Canal, högst förmonlig; men man frågade sig icke, hvarföre ingen af dessa Konungar företagit detta arbete? Sverige var då i största flor och med sina många och vigtiga ultramarinska Besittningar ägde det flerdubblade resourcer emot nu, då det är reduceradt till det minsta möjeliga. Svaret hade ej kunnat blifva annat än att desse Konungar voro för mycket kloke, upplyste och

om landets väl sorgfällige, att belasta det med en kostnad, som skulle i allt för stor mohn öfverstiga nyttan. Man ansåg saken annorlunda år 1809. Ritningar uppvisades till Canalen och ett Förslag till hela kostnaden framgafs, som slutade sig på 1,600,000 R:dr. Intet understöd begärtes af Staten. Kostnadssumman skulle inbringas af ett Bolag, igenom Actier, hvilka genast skulle gifva 5 procent om året. Allenast begärdes att Bolaget måtte få inrätta en egen Discont. Entusiasmen för denna nyhet, och lättrogenheten att få 5 procent för det Capital man tecknade, var så stor, att Actier togos till nära dubbelt emot kostnadssumman. Det funnos dock tänkande män, som bedömde saken annorlunda och betviflade den så högt beprisade nyttan af företaget; men de fleste tego, för att ej compromettera sig; ty det ansågs nästan för skam att yttra sig deremot. Så var tonen stämd för saken. Likväl, och då ämnet förekom hos Ridderskapet och Adeln, talade den Hedersmannen och Patrioten, nu mera salig Baron Corfits Ludvig Stael von Hollstein med styrka och nit emot Förslaget till Canalanläggningen. Men förgäfves. Det bifölls: privilegium beviljades af Ständerne dertill för Bolaget, och det fick ock rättighet till inrättande af en Discont. Derefter företogs arbetet i planens största Scala, man påstår å 20 serskildte ställen af Canalens hela sträckning, hvilket haft den påföljd, att man ej kunnat inskränka sig till en viss del och småningom fullborda arbetet. Detta fortgick till 1815 års Riksdag, då Bolaget redan lärer fun-

nit att företaget ej kunde verkställas för uppgifne Förslaget och öfverstiga dess förmåga, oansedt allt hvad Disconten med yttersta utsträckning, kunde inbringa. Bolaget begärde derföre understöd af Staten och, utan att på minsta sätt, hvarken igenom löften eller förbindelser, dertill vara obligerade, beviljade Riksens Ständer 300,000 R:dr årligen, till nästa Riksdag. Om Ständerne då afslagit allt understöd, hade de undvikit, att vid hvarje Riksdag besväras med pretentioner på nya bidrag. Canalen hade väl troligen sent blifvit färdig, men den skadan hade varit mindre, än uppoffringen af de stora summor, som sedan dertill blifvit anslagne och nu än vidare påfordras. Vid 1817 års Riksdag blef CanalDisconten, på goda skäl, indragen; men Bolaget fick dock 300,000 R:dr årligen bevilja till nuvarande Riksdag. Men dessa grofva summor, oberäknadt den förlust af nära 1,100,000 R:dr som Banken lidit på CanalDisconten och hvilken summa blifvit eftergifven, hafva dock icke kunnat fullborda Canalen, utan pretenderar man dertill ännu 1,650,000 R:dr; hvilket förenade Stats- och BancoUtskotten funnit för godt tillstyrka att medgifvas; ehuru de dertill ej hafva annan tillgång att uppgifva, än tillgörande Statslån. Det felade i Canalens Historia: att, sedan Nationen med många Millioner understödt byggnaden, hvilka kunnat betydeligen minska de tunga Statsbördor Allmänheten bär, skall den nu skuldsätta sig för att ytterligare bidraga till Canalen och betala ränta för hvad således uppoffras. En sådan

Statseconomi kan icke annat än leda till ruin. Vid det nu begärde anslag för Canalens färdiggörande, företer sig den vigtiga anmärkning: att, sedan många Millioner blifvit använde till arbetet, fordras nu för dess fullbordande lika stor summa och 50,000 R:dr derutöfver, som hela kostnaden uppgafs blifva, efter första Förslaget: En missräkning som visserligen icke haft, eller nånsin kan få, sin like. Missräkningar kunna ej förekommas: aldraminst vid omfång som det ifrågavarande: de i några år uppstegrade, men de sista åren åter nedfallne priser på förnödenheter för Canalarbetet, kunna i någon, fast ringa, mohn öka kostnaden; men att föreslå 1,600,000 R:dr för hela kostnaden, då 9 á 10 Millioner redan blifvit använde, utan att den ännu nådt sin fullbordan, är högt oförlåteligt om det skedt af okunnighet, och straffvärdt om det skedt af uppsåt. Hade ett omkossnadsFörslag på 8 à 10 Millioner för 1809 års Ständer blifvit framlagdt, skulle de säkert nekat privilegium till företaget: i öfvertygelse att det öfversteg privatas krafter att påkosta och säkerligen inga Actietagare anmält sig. Efter hvad Herr Gustaf af Uhr uppgifvit, hafva misscalculer i de årlige arbetsplanerne stundom ägt rum. Och då, allt ifrån början, man så gräseligen missräknadt sig, vet jag ej hvad förtroende som bör sättas dertill, att för de nu pretenderade 1,650,000 R:dr Canalen skall blifva färdig. Hvem går i borgen derföre: att icke den summan 2 eller flere gånger dertill åtgår? På sådant sätt hafva Riksens Ständer, tid ef-

ter annan blifvit inledde i desse oerhörde kostnader och de veta icke i denna stund deras utgift härvid. Hade StatsUtskottet, efter den proposition derom, jag haft den äran att göra, af Kongl. KammarCollegium infordrat uppgift på de Hemman, Boställen, Soldaterotar, hemmansräntor m. m. som Staten mistadt igenom Canalgräfningen; så skulle man noga kunna beräkna hela omkostnaden för Staten. Lika som en hemlighetsslöja betäcker den så mycket prisade nyttan af ifrågavarande Storverk; så synes en sådan undanhålla kännedomen af dess kostnad. Vid sådant förhållande och då sista kostnadsförslaget ej bör hafva mera förtroende än det första, anser jag klokast att Riksens Höglofl. Ständer, en gång för alla nu afsäga allt vidare understöd till Canalbyggnaden, men skänka Bolaget alla de summor, hvarmed Staten understödt arbetet: Likväl att Bolaget hädanefter ersätter Boställshafvare med flere, deras årliga förluster: äfven sådane räntetagare, som eljest af Kronan skulle hållas skadeslöse. De sammansatte Utskotten anse nödigt att fortsätta understödet för Canalbyggnaden, emedan den eljest icke kan fullbordas, i hvilket fall allt hvad Staten bidragit, vore utan nytta användt och bortkastadt. Detta låter något och synes hafva vigt; men då man af circa 8 Millioner kan bespara 3:ne, tror jag det vara än vigtigare, i synnerhet, då man skall låna penningar till anslaget. Men frågar man, huru skall Canalen då blifva fullbordad? Jag svarar att Actieägarne hafva endast att följa det vackra patriotiska Exempel Söder-

Telje CanalBolag gifvit. Det samma har redan betalt 250 procent på sine Actier och icke af Staten fått, eller ens begärdt, aldraminst pretenderadt något understöd, annorledes än med lån, och äfven det till högst obetydlig summa: icke en procent af hvad Götha Canals Bolag erhållit, troligen och åtminstone efter mitt Förslag, till skänks. Det skulle blifva kännbart för de af sistnämnde BolagsInteressenter, som ifrån början contribuerat för sine Actier; men ganska lätt för de speculanter, hvilka, för några få procents betalning blifvit innehafvare af Actier till betydeliga summor. De förre äro ej olyckligare än många andre Medborgare som blifvit lidande på illa beräknade företag af egendomshandel, odlingar m. m. De hafva alldeles icke att skylla Riksens Ständer för den förlust de kunna göra.

Bilagor

till PleniProtocollet för den 15 October, eftermiddagen.

N:o 1.

Grefve *von Platen, Baltzar Bogislaus*:

Då för utföringen af det utaf Riksens Höglofl. Ständer nu fattade beslut om Götha

Canalbyggnad, och i anseende till den långt framlidna tiden, det är nödvändigt att de beviljade förskotten på nästkommande års anslag kunna disponeras, men inga treprocents lån förr än efter 1824 års ingång lära kunna upptagas, äfvensom af Bankens vinst ej heller förr än nästkommande år något torde utan särskilt Riksens Höglofl. Ständers Beslut kunna disponeras; så får jag vördsammeligen föreslå, att för så väl de 50,000 R:dr, som i år förskottsvis få lyftas, som för de 100,000 R:dr, hvilka genast vid Nyårets ingång få användas, säker utväg måtte beredas; som sådan får jag föreslå, att Banken på dess nästa års vinstbehållning förskjuter nödige medel härtill; och anhåller jag att denna min Motion måtte till Stats- och BancoUtskotten remitteras.

N:o 2.

Grefve *Cronhjelm, Polycarpus*:

Då jag nu går att väcka den Motion, att RiddarhusSecreteraren ej i framtiden skall få innehafva något Embete i Statens tjenst, anhåller jag få fästa uppmärksamheten dervid, att denna Motion aldeles icke åsyftar den nu varande RiddarhusSecreteraren, hvilken erhållit tjensten utan detta vilkor, och att tillämpning af Förslaget således ej förr än vid dess afgång från tjensten kan komma i fråga.

Jag anser verkställandet af detta Förslag vara både nyttigt, billigt och möjligt.

Nyttigt torde det vara att RiddarhusSecreteraren, som af Ståndet ensamt tillsättes, ej får vara i beroende af någon annan Auctoritet, vare sig i anseende till det dagliga Förmanskapet eller i anseende till möjliga löften om framtida fortkomst på Embetsmanna banan. Vida skild från det påståendet, att en sådan inverkan för det närvarande blifvit försökt eller skulle lyckats, anser jag dock för en framtid kunna ligga inom möjligheternes gräns, och jag anser Representanten lika pligtig att söka förebygga de misssbruk som kunna hända, som att rigta sin blick endast inom det närvarandes inskränkta område.

Men rättigheten, att jemte ett Embete i Statens tjenst äfven innehafva RiddarhusSecreteraretjensten, kan, utom olägenheten af en möjlig främmande impuls, äfven medföra den, att tjensten i en mindre nitisk innehafvares hand vårdslösas. Rikets Höglofl. Ständers särskildta Utskott anför i dess Betänkande pag. 208, att genom det föränderliga värde af Rikets Creditmynt, som ofta inträffat, lönerne vid åtskilliga vigtiga Embeten sluteligen blifvit så försämrade, att deras innehafvare varit nödsakade bereda sig utkomst dels genom biförtjenster och dels derigenom att de sökt sig löner i flere Verk, hvaraf de följder uppkommit, att icke allenast Statens tjenst på ena eller andra

stället blifvit försummad eller mindre väl förvaltad, utan ock att Tjenstemännen genom åtskillige delade befattningar ej sällan blifvit hindrade att förvärfva sig de insigter, som för utöfvandet af en enda erfordras. Det har icke tillhört Utskottet att utsträcka denna åsigt af tjensters förening äfven till enskilde Verk, men tillämpningen dit blir densamma och olägenheten bör så mycket mera afhjelpas då den drabbar på en gång de allmänna och enskilda Verken.

Ehuru stora orsaker Ridderskapet och Adeln än kan hafva att vara nöjde med nuvarande RiddarhusSecreterares förvaltning af sin tjenst, kan dock i framtiden hända, att samma menliga följder, som erfarenheten visat att flere tjensters förening medfört för Staten, äfven kunna drabba Riddarhuset, och det är dessa olägenheter, som antagandet af Förslaget äfven skulle afböja.

Förslaget innefattar äfven en billighet till förmohn för tjenstsökande i allmänhet i så måtto, att det tillstyrker att icke på en person hopa tjenster, som hvardera kunna underhålla dess innehafvare. Det tyckes ligga en inconseqvens deruti, att man klagar öfver för stort antal tjenstsökande och vill rigta en del af den bildade Classens barn till Näringarne, under det man på samma gång tillåter tjenster att förenas, utan att sådant af behofvet påkallas.

Möjligheten af Förslagets antagande anhåller jag få visa genom en kort calcul af RiddarhusSecreterarens inkomster och genom en jemförelse mellan dem och de som njutas af andre Tjenstemän. RiddarhusSecreterarens lön är 600 R:dr Banco; dess tractamente under Riksdagarne är 300 R:dr Banco i månaden. Ifrån och med 1809 till och med 1823 eller under 15 år, hafva Riksdagarne upptagit en tid af 43 månader, som per medium för året gifver 3:ne månader eller 900 R:dr Banco. Enligt Ridderskapets och Adelns beslut vid förra Riksdagen tillkommer RiddarhusSecreteraren för hvarje diplome 50 R:dr Banco; från och med 1809 till och med 1822 eller under 14 år hafva 173 introductioner ägt rum, hvilket per medium för året gifver minst 12 Introductioner eller 600 R:dr Banco. Upptages nu Boningsrum, Uthus, Ljus och Vedpenningar till 300 R:dr Banco, hvilket kanske ej är för drygt beräknadt, så uppstår ett resultat af 2,400 R:dr Banco för året, hvari dock ej är inberäknadt de särskilda discretioner som erhållits då Riksdagarne hållits utom Hufvudstaden samt respenningar och resetractamenten vid sådane tillfällen. De fleste af Statens embeten, så i civil som militaireväg, och deribland sådane, som icke allmännast uppnås och som anses underhålla sine innehafvare, medföra på långt när icke så betydlig inkomst.

Enligt de underrättelser jag varit i tillfälle förskaffa mig, tjena Assessorer i Hof-Rätter och Collegier för endast 1000 R:dr Ban-

co, HofRätts- och CollegialRåd för 1,400 R:dr Banco, RevisionsSecreterare för 1800 R:dr Banco, BancoCommissarier ej öfver 1700 R:dr Banco o. s. v. Efter denna jemnförelse hoppas jag inga tvifvel skola uppstå om Förslagets verkställbarhet, och jag anhåller att Motionen må blifva till RiddarhusUtskottet remitterad.

Bilagor

till Pleni-Protocollet för den 17 October, förmiddagen.

N:o 1.

Herr *Dahlman, Lars Johan:*

Jag anhåller vördsamt att få anmäla min reservation mot de genom votering sista plenum tagne beslut, att Götha CanalBolag får, under hvad benämning som helst, arbetsbidrag eller rättare sagt genom Statens skuldsättning utan att *afgifva en sådan förbindelse som blifvit föreslagen*; äfvensom emot resultatet af den senare voteringen, att Bolaget njuter all Canalens afkastning, *utan att med denna inkomst öka Bygg-*

nads-

nadsCassan, under det mer än 4 Millioner räntefritt tagas till Bolagets arbetskostnad utaf det allmänna. Det utgör min högsta förundran, att ej någon med mera erfarenhet och talent uppstår såsom det allmännas förespråkare, och att ett så ytterst lamt motstånd vid detta tillfälle blifvit gjordt. Jag får nu underkasta mig den *Starkares rätt* och frågar "*om det nu mera är tvifvelaktigt, hvem som är den starkare; det allmänna eller Bolaget?* Sannerligen efter hvad jag nu erfarit, anser jag Bolaget, under Herr Grefve von Platens anförande *oöfvervinnerligt*, och innan Campagnens slut, vinnas thy värr ännu många segrar; ty när var ej egoismen med patriotismen i skölden starkare, än den ouppblandade ensamma patriotismen? Då det lyckats Bolaget allthittills, att ej gå suplicando tillväga, men blott anmäla sig till tvångslån eller utskrifva gärder, bör man väl ändå våga ödmjukt anhålla, att dess Coryphéer täckas upphöra attsmäda Representationen och påbörda den, att hafva våldfört Bolagets rättigheter: detta ädelmod bör väntas af segraren — slug var emedlertid den som vetat ingå och hålla ut i detta efter vanlig beräkning ej särdeles låfvande Bolag: nu visar det sig, emot de ordinairt klokas förmodan, att Bolaget får allt hvad det åstundar. Det torde i alla fall bäst upplysa min mening, att ställa Södertelje CanalBolag som ett frappant motstycke. Säkert gör det, utan skryt och fordringar på Staten med tredubbelt större *egne* uppoffringar mer

allmän nytta — än genom Götha Canal någonsin kan verkas, men jag glömmer, att nyttan ej får vara Statsmannens ändamål — blott bisak.

Jag hemställer sluteligen till allmänna omdömet, hvem är största patrioten, den som oponerar sig alltid och allestädes emot sitt Fäderneslands skuldsättning samt sjelf gör och ifrar för *enskildta* uppoffringar efter råd och lägenhet till gagneliga och ärorika företag; eller den, som på det allmännas bekostnad bygger sig ärestoder och segrande befordrar corporationers fördelar?

N:o 2.

Grefve *von Rosen*, *Robert*:

Som detta är första och förmodeligen det sista tillfälle jag haft att inför Höglofl. Ridderskapet och Adeln tala om skogshushållning i allmänhet, hoppas jag Höglofligе Ståndet ursägtar mig hvad jag nämner innan jag skrider till hufvudsaken nemligen Höglofl. Utskottets Betänkande.

Vid de flesta Riksdagar jag öfvervarit, har blifvit taladt om en förbättrad skogshushållning, men ingenting derom fastställdt. Men vid 1817 års Riksmöte fann Kongl. Maijt och Rikets Ständer den af stor vigt och nödvän-

dighet. I anledning häraf har Kongl. Maj:t gjord allt hvad som kunde väntas och önskas; Hans Kongl. Maj:t har befallt alla de Authoriteter som med detta ämne hafva att befatta ingifva Betänkande — har gifvit uppmuntringar samt utsatt en belöning för utgifvaren af det bästa Förslag till en förbättrad skogshushållning hvaraf redan tvenne lemnadt pressen. Resultatet af allt detta, som mig synes, är ingen annan än Ekeskogarnes försäljande och det nu af Höglofl. Utskottet uppläste Betänkande.

Utskottet tillstyrker försäljande af alla de Kronoparker, som ej skola behållas för Kronans räkning, till Arméens och Flottornas behof. Må det tillåtas mig att korteligen få framställa några af de betänkligheter som jag tror måste uppstå i fall af en sådan upplåtelse.

1:o. Äro dessa Kronoparker de enda skogar som directe höra under Kongl. Maj:ts Egen höga disposition; med deras aflåtande till enskilda personer, fruktar jag att hoppet om en snar och förbättrad skogshushållning, åtminstone förminskas, då fältet försvinner för vår Nådige Konungs verksamhet.

2:o. Äro de fleste af desse parker belägne i Skoglösa Orter, och fordrade en ganska noggrann och rättvis répartition, om ej en stor del alldeles skoglöse och på längre afstånd belägne trakter skola befinna sig utan all tilltillgång på de nödvändigaste skogseffecter, el-

ler ock nödgas lösa dem för ett obilligt och ruinerande pris.

3:o. Tror jag att om de på nyssnämnde orter, belägne Boställen, ej skola lida för mycket, måste största delen af den nu å dessa parker befinteliga timmerskog för detta ändamål seqvestreras, emedan ingen annan tillgång finnes, och således all försäljning å dessa parker svårligen kan verkställas.

Sluteligen för att ej trötta Höglofl. Ridderskapets och Adelns tålamod, får jag nämna: att om alla de anmärkningar om intäckter till odlingar, som inkommit blifvit beviljade vore skogen säkert till det mästa expedierad.

Må det äfven tillåtas mig, som en slags Chef för Skogs- och Jägeristaten, nämna något som rörer den. Ett af de skäl, Utskotten tager till försäljande af Kronoparkerne är att de svårligen kunna bevakas; jag är af samma tanka, så länge Staterne förblifva organiserade som de för närvarande äro; men tillåt mina Herrar göra Eder uppmärksamme på deras nuvarande ställning; dessa stater hafva dels inga dels otillräckeliga löner, inga befordringar utom tittlar, föga utsigt om pension, och den trägnaste och mödosammaste tjenstgöring, då skyldigheterne fullgöras rätt, hvad kan man vänta af allt detta. Och huru lätt vore icke det att med de löner denna stat nu innehar, ökad med högst fjerdedelen af hvad som nu

stjäles af skogarne, reglera en ordentelig stat, som snart skulle visa att Svenskar kunna både akta och sköta skog lika så väl som flere andra Nationer göra det.

Bilaga

till Pleni-Protocollet för den 17 October, eftermiddagen.

N:o 1.

Herr *Tham*, *Wolrath*:

Principen att RiddarhusSecreteraren icke bör bekläda annat publikt Embete, godkänner jag ej. Orsakerna äro att jag tror det inom Svenska Adeln ännu finnas män med ära och kunskaper.

Att Ridderskapet och Adeln vid val till RiddarhusSecreterare måste fästa sig och säkerligen fäster sig vid dessa egenskaper.

Att RiddarhusSecreteraren om han icke får bestrida annat Embete, blir skild från allt

tillfälle att emellan Riksdagarne verksamt följa landets angelägenheter och uppöfva sina kunskaper och själsförmögenheter genom annat än speculationer, hvilka, ehuru ganska nyttiga, likväl icke efter min öfvertygelse verka lika med en god Embetsmannapraktik.

Att om Ridderskapet och Adeln väljer så illa, att deras Secreterare tager impuls af högsta magten eller af andra personer, så finnas många andra sätt att på honom inverka än genom det publika Embete han bekläder.

Att Ridderskapet och Adeln genom ett sådant stadgande som Motionairen föreslagit, binder händerna på sig sjelf att välja den mäst skickelige, ty denne om han äger vigeur, torde sällan och kanske aldrig lemna utsigten af Embetsmanna vägen, för att, för hela lifstiden binda sig vid en minndre förmonlig syssla, hvars göromål under Riksdagarne fordra mera skicklighet, tålamod, ansträngning och försakelse än som är mängden medgifven.

Om RiddarhusSecreteraren innehafver Domaresyssla är han fullt oberoende, ty från denna kan han ej skiljas utan Embetsfel; lemnas honom annan syssla, hoppas jag, att alltid Svenska RiddarhusSecreterare skola så väljas, att de lemna sådane Embeten hvarje gång deras innehafvande skulle sätta dem i förbindelser, oförenliga med Ståndets förtroende:

framfarna Exempel ge mig full rätt till denna förmodan.

Att den publika tjensten icke bör hindra RiddarhusSecreteraren att uppfylla sina pligter emot Ståndet — behöfver ej bevisas; ty erfarenheten, äfven den vi nu dageligen ha, bevisar detta, då vid infallande Riksdagar, annor man alltid förordnas att bestrida den publika syssla, RiddarhusSecreteraren innehafver.

Då man vill uppgöra beräkningar som skola grundlägga beslut, böra dessa vara säkra; Motionairens beräkningar angående RiddarhusSecreterarens lönevilkor äro icke allenast osäkra, de äro äfven påtagligen origtiga. Han har beräknadt RiddarhusSecreterarens arfvode under Riksdagarne till 300 R:dr Banco månatligen, detta har icke alltid så varit; vid 1809 års Riksdag som ensam räckte 12 månader, hade då varande RiddarhusSecreteraren icke mer i ett för allt än 1,000 R:dr Banco. Vid 1810 års Riksdag som började den 23 Julii och slöts den 13 November hade han 3 R:dr Banco om dagen samt 300 R:dr Banco i arfvode.

Det är sagt att ifrån och med 1809 till och med 1823, eller under 15 år, 43 månaders Riksdag förkaffat RiddarhusSecreteraren 900 R:dr Banco årligen; att uppgiften är origtig, bevisas af det anförda, dessutom ordsakas en mindre missräkning deraf att 3 gånger 15, gör 45, ej 43.

1809 års Riksdag ordsakades af krig, revolution och total Regementsförändring.

1810 års Riksdag af KronPrinsen Carl Augusts död.

1812 års Riksdag af Continentalkriget.

1815 års Riksdag af freden, som slutade detta krig och af föreningen med Norrige.

1818 års Riksdag af Disconternas fall.

1823 års Riksdag är ensam ordinarie enligt Constitutionen, således 6 Riksdagar på 15 år.

Krig, revolutioner, Kongl. personers dödsfall, förening med andra Nationer, allmänna Banqueroutter, måste ej nödvändigt skola inträffa inom hvarje tidrymd af 15 år, således är icke nödvändigt att under samma tid skall finnas mer än 3 Riksdagar. Antagas dessa till 8 à 10 månader hvardera, så uppstår en Riksdagstid af 24 eller 30 månader, hvilka om man antager det uppgifna månatliga arfvodet á 500 R:dr Banco som bestämdt, i förra fallet på 15 år gör 480 och i sednare åter 600 R:dr om året.

Ordsaken att ifrån och med 1809 till och med 1822, 173 Introductioner ägt rum lärer lätt finnas deruti att under tiden flera ovanliga händelser inträffat: Regerande personers till-

träde till Regeringen, samt kröning, krig och fred, som gifvit anledning till flera benådningar. Det är hvarken bestämdt gifvit att sådana händelser alltid under hvarje tid af 15 år gifva lika anledningar till benådningar, icke heller, att den Regerande lika begagnar dem; således är den deraf hämtade grund till löneberäkning alldeles osäker. Ändteligen är äfven misstag deruti begått att RevisionsSecreterarelön är utförd till 1,800 R:dr Banco, då den likväl är lika med HofRätts- och CollegialRåders.

Jag har icke varit Embetsman, men 30 års verksamt deltagande så väl uti allmänna som enskildta göromål hafva hos mig stagadt den öfvertygelse, att alla Embetsmanna Corpser, lika som alla andra Medborgareclasser äro blandade af mer orh mindre goda, redeliga och verksamma män, och att om deruti någon gång träffas verkeligen elakal, deras antal uppväges af verkeligen fullgoda; jag skall derföre aldrig deltaga uti den syftningen att från öfverläggningar och förtroenden som angå de constitutionella göromålen vilja utesluta Embetsmännen, så mycket mindre som dessa för sina befattningar nödvändigt måste förskaffa sig kunskaper, hvilka icke lika nödvändigt måste förvärfvas af dem, som ensamt egna sig åt Landtmannens, den handlandes eller Näringsidkarens yrken; jag delar häruti icke den stränga åsigt som jag tror mig finna uti Motionen, och jag frågar sluteligen hvad

fara det kan vara, att den man som skall föra Ridderkapets och Adelns protocoller och den Ridderskapet och Adeln sjelfva välja efter deras högsta förtroende är Embetsman, då äldre och yngre Embetsmän deltaga uti de beslut som den förre endast på papperet uppfattar, redigerar och för sina hufvudmän justerar. Vittnar erfarenheten för eller emot Embetsmännen inom Riddarhuset må Protocollerna för Riksdagarne 1786, 1789, 1792, 1800, ej mindre än sednare tiders derom rådfrågas och hvad RiddarhusSecreteraren serskildt angår vågar jag påstå, att om också hos honom pligtkänslan för Fädernesland och dess Stånd vore svag eller svigtande, är hans ställning sådan att den alltid måste föras till rätta målet så länge Ridderskapet och Adeln sjelfva icke svika det hopp och de fordringar, Fosterlandet vid dem äga rätt att fästa.

Jag afstyrker således helt och hållit den gjorda Motionen, den jag ej allenast anser för icke nyttig, utan äfven skadelig, och anhåller att dessa anmärkningar få till Utskottet medfölja.

Bilaga

till Pleni-Protocollet för den 20 October, eftermiddagen.

N:o 1.

Herr *Treffenberg*, *Curry Gabriel*:

ConstitutionsUtskottet anför att utfärdandet af ett militairiskt TjenstgöringsReglemente inskränkt till sammandragningen i ett helt, af spridda, hvar för sig lagligen meddelte föreskrifter, och bland annat, af de hvarje Tjenstegrad inom Reglementet åtföljande skyldigheter, utan tvifvel måste tillhöra Konungens omedelbara besörjande, genom hans rådgifvare i Commandoärenden och jag instämmer fullkomligt deruti; tilläggandes likväl min öfvertygelse vara den: att denne Embetsmans åliggande vid ett sådant uppdrag, icke inskränker sig till att endast låta afskrifva och till ett helt sammanfoga fordna stadganden, utan bör han äfven med sorgfällighet tillse, att allt hvad som tarfvar ändring och förbättring, får densamma i öfverensstämmelse med det rätta.

Så länge vi äga en Constitutionel Statsförfattning, bör vid dylika tillfällen, i första rummet för uppmärksamheten, sättas alla punkter, som på något sätt röra Medborgares rättigheter, så att de blifva oförryckta.

Jag sträcker åtminstone mina fordringar så långt, att Konungens Rådgifvare i Commandomål för Arméen, då det ifrågavarande TjenstgöringsReglementet skulle utfärdas hade bordt, i stället för att till efterlefnad låta copiera, de fordne *logligen* tillkomna, i mitt anmärkningsmemorial öfverklagade *olagligheterne* anmärka dem, och redigera stadgandet i enlighet med andan och bok-stafven i 16 §. Regeringsformen.

Vid ett sammandrag af olika föreskrifter, som äger till den grad stämpel af nogrannhet, att det till och med destinguerar den yttre sorgebeteckningen efter afledne Föräldrar och Syskon, hade efter min öfvertygelse det varit en skyldighet, att äfven fästa uppmärksamheten åt lefvande personers rättigheter och timliga väl.

ConstitutionsUtskottet finner likväl denna enkla verkställighetshandling, (som det kallar den ifrågasatta öfverklagade Föredragande och Rådgifvareåtgärden), vara sådan, att det yrkade åtalet icke kan äga rum, och jag skall icke eller ytterligare fordra något sådant, men jag tror mig deremot icke hafva fullgjort min skyldighet som Riksdagsman, om jag dervid lårer bero, hvarföre jag med stöd af 56 §. RiksdagsOrdningen anhåller att få väcka följande Motion, nemligen:

Att Riksens Ständer i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla: att vederbörande Actoriteter, så Civile som Militaire, hvilj

ka tillkomma att ingifva Förslager till befordringar för de dem underlydande Tjenstemän, blifva anbefalde: *att hädanefter, då någon annan uppföres på Förslag, än den, hvilken efter tour och ancinneté dertill är närmast berättigad, icke allenast orsaken till ett dylikt förbigående uppgifva och bifoga ingående Förslaget, utan äfven att den som förbigås, vid samma tillfälle erhåller en likalydande communication derom.*

I ett land, hvars lagar äro grundade på den sköna regel att det är bättre tio brottslingar gå fria än en oskyldig dömes, tyckes ett dylikt stadgande vara både rättvist och behöfvas; och hos ett Folk med en Constitutionel Statsförfattning bör hvarje väg för godtyckligheten tillspärras.

Om Lagstiftande magten vill bibehålta sitt förtroende måste den åt allt hvad som kan gynna våld och orättvisa lemna sin uppmärksamhet och begagna de tillfällen Grundlagarne medgifva, att inför Thronen yrka rättelse i de brister som tilläfventyrs finnas. Riksens Ständer handla icke eller rätt mot styrelsen om de dölja en upptäckt stig, som leder till våldförande af 16 §. Regeringsformen. Först då Regeringen blifvit visad hvar den finnes och icke sätter hinder för dess begagnande faller missnöjet och oron med rätta på densamma.

Jag bör vid detta tillfälle åberopa hvad jag redan hos ConstitutionsUtskottet anfört, nemligen: att med den egna organisation af en

Indelt Armée, som vi äga, der snart sagt, Soldatens både underhåll och eqvipering direct måste utgå från de Rust- eller Rothållsskyldige är det af största vigt, att ej sakna Medborgerlighet hos Befälet. Detta skulle dock blifva fallet, om i en framtid Regementerne tilläfventyrs endast fingo sådane Chefer, hvars egenteliga nit röjde sig i en öfverdrifven god hållning inom deras Corpser, utan afseende på, med hvad rätt och på hvad sätt medlen dertill af Indelningsgifvarne uttogos. Dessa Chefer skulle då med lätthet, om endast deras ocontrollerade vitsord inför Konungen, vid fråga om befordringar gällde, blott framdraga sådane Sujetter, som hyllade samma godtyckliga tankesätt som de sjelfva, för att så mycket snarare vinna ändamålet, hvarigenom Indelningsverket, således kunde komma att på ett högst tryckande sätt förvaltas.

Man bör ihågkomma: att snart sagt ur alla SamhällsClasser personer hafva ingått till Civila och Militaira Tjenster; att de fleste Representanterne hafva närmare eller fjermare anhörige som skola framkomma på Embetsmannavägen genom Förmäns intyg; att dessa Förmän äro Menniskor och således kunna vara svaga, orättrådige, egennyttige, hämdgirige, m. m., att inom sjelfva Representationen, likasom vid alla de tillfällen då Medborgarnes röst är af offentlig natur, skyldskapen kan gifva anledning till en återverkan, som är så mycket farligare, som den är orättvisare än all direct personlig förföljelse, och som kunde undanhål-

la mycket godt och nyttigt för vårt Samhälles lycka och sjelfständighet.

Då icke den rättighet kan medgifvas, att hindra en sysslas bortgifvande genom tidsutdrägt intill dess bevis och dom erhållits, utan endast genom detta Förslag, möjlighet beredes, att om man fant sig dertill befogad, vid vederbörlig Domstol söka upprättelse af den, som tilläfventyrs inför Majestätet framlagt en falsk uppgift och dymedelst beredt ens ofärd, finnes efter min tanka ingen ting, som bör hindra antagandet af min motion, och det öppna handlingssätt, som härigenom föreskrifves, skall efter min öfvertygelse medföra de bästa följder, för Regeringen, såsom aflägsnande från densamma alla misstankar om enskildtas förföljelser, och för Folket, beredande hvarje Tjensteman hvad han har rätt att fordra, skydd mot godtycklig behandling, i en dess vigtigaste välfärdsangelägenhet.

Jag anhåller att min Motion blifver till Allmänna Besvärs- och EconomiUtskottet remitterad.

Bilaga

till PleniProtocollet för den 23 October, förmiddagen.

N:o 1.

Herr *von Hohenhausen, Michaël:*

Vid genomläsandet af Herr von Hartmansdorffs anförande, har jag funnit mig vara af en helt motsatt tanka, och har derföre uppsatt de skäl på hvilka jag anser mig böra afstyrka hans Motion.

Herr von Hartmansdorff har anfört, "att Lagens anda alltid först bör betänkas, och tillämpningen ske derefter, så vida icke ordalydelsen är så bestämd, att afvikelser från bokstafven kunde leda till *Lagens förtydniug.*" Om Lagen skall vara öfver hvarje individs vilja och ännu mer öfver mängdens, tror jag rådligast vara, så vida Lagen icke är alltför ofullkomlig, att först efterse Lagens bokstaf, och följa den om den är tydlig, och endast när den är otydlig efterforska och utleta andan, för att genom analogie sluta till Lagens mening i den mörka punkten. Andan af en Lag är icke alltid en lätt sak att utfinna, tillämpad till hvarje serskilt fall, de upplystaste

män

män hafva deruti ofta skiljaktiga tankar. Men bokstafven måste vara klar, då lagen ej står skrifven i ett mystiskt språk eller med en för närvarande tid oförsvarlig vårdslöshet. Om en orättvisa eller mindre billighet skulle vederfaras en person, fördrager han den nästan alltid vida häldre om den kommer från Lagens bokstaf, än ifrån Medborgare, som tillämpa Lagens anda utan förening med bokstafven.

Motionairen anförer att han sjelf anser, att enligt 83 och 98 §. §. Regeringsformen *ordalydelsen* bjuder det intet nytt val bör förrättas till JustitiæOmbudsman, om han dör under påstående Riksdag, sedan han under samma Riksdag dertill blifvit utvald, utan Suppleanten ovilkorligen vara JustititiæOmbudsmannens survivancier intill nästa Riksdag, men att detta lagstadgande är både förnuftvidrigt och stridande mot Grudlagens anda.

Jag hyser likväl en helt annan tanka, och skall i korthet anföra skälen till, att jag i denna *Grundlagens ordalydelse* igenfinner både förnuft och Grundlagens esprit.

Det synes mig verkeligen *förnuftigt*, att den person, hvilken Riksens Ständer ansett näst den till JustitiæOmbudsman utvalda, äga deras mästa förtroende att bekläda detta Embete, och den de således dertill befullmägtigat i händelse af den förres afgång, äfven böra vid ett

inträffadt frånfälle af JustitiæObudsmanen, intaga hans plats. Hvad de suppositioner beträffar att den af Riksens Ständer utvalde Suppleant under återstoden af Riksmötet efter valet, kunde dertill gjordt sig ovärdig, så synes den mindre möjelig än att JustitiæOmbudsmannen doge dagen före Riksdagens utblåsande eller samma morgon innan det skedt, då tiden icke medgåfve förrättande af något nytt val utaf Ständerne.

Med *Grundlagens anda* torde detta Suppleantens inträdande således äfven vara förenligt, då det icke någorstädes är stadgadt att Riksens Ständer godtyckligt kunna endtlediga JustitiæOmbudsmannen utan endast finnes föreskrifvit ett bestämdt sätt, nemligen genom nytt vals anställande hvarje Riksdag; derföre synes icke heller en Suppleant, som af Riksens Ständer blifvit utnämnd och befullmägtigad att efterträda JustitiæOmbudsmannen om han dör *innan nästa Riksdag*, godtyckeligt kunna beröfvas denna rättighet. Dessutom då man lärer nödgas erkänna att schismer mer eller mindre ofta vid dessa val äga rum, torde det icke vara i enlighet med Grundlagens anda, som söker att förebygga dem, i detta fall genom ett onödigt val dem åstadkomma. Ett helt annat förhållande är om JustitiæOmbudsmannen dör under varande Riksdag, innan nytt val skedt, ty emedan detta val ovilkorligt skall förrättas, är upphörandet af Suppleantens rätt att efterträda vid början af en Riksdag, som föreskrifves af

Grundlagens ord *innan nästa Riksdag*" andan af Grundlagen i fullkomlig harmonie med dess bokstaf. Hvad Survivancebeställningen beträffar, som förmenas vara i strid med Grundlagens esprit, så då Grundlagen uttryckeligt stadgadt en sådan, på detta Embete, synes mig det långa raisonementet som anföres, att det först *mellan Riksdagarne* må äga rum, nog hårdragit — och sluteligen hvad meddelandet af Fullmagten beträffar, bekänner jag mig anse den för en fullkomlig småsak; den lärer icke kunna komma i fråga att uppvisas i rangtvist med JustitiæCancelleren. Den Fullmakt Suppleanten fått af Riksens Ständer att i händelse JustitiæOmbudsmannen dör innan nästa Riksdag, han skall honom i tjensten efterträda, synes mig göra alldeles tillfyllest.

Sålunda fattar jag Grundlagens anda, en tredje och fjerde kan möjeligen se den ännu på ett annat sätt, utan att någon trodde sig förtyda Lagen. Det torde derföre vara nyttigast att man städse tillämpar Grundlagen i enlighet med andan och bokstafven af Regeringsformens 83 § Jag afstyrker således all annan tydning af Grundlagen, än den som Motionairen funnit enlig med bokstafven af 98 §. RegeringsFormen och tror det vara rakt stridande mot andan af Grundlagen, att uti en biförfattning som skall gälla vid sidan och med stöd af Grundlagen, vid citationer nyttja andra uttryck, i synnerhet då de gifva en

skiljaktig mening mot Grundlagens ord. Den föreslagna ändringen af orden innan nästa Riksdag till *mellan Riksdagarne* uti 26 §. af JustitiæOmbudsmannens Instruction, lärer således vara Grundlagsvidrig.

Hvad åter beträffar utväljandet af Suppleant under Riksdagarne, sedan den en gång utvalde efterträdt JustitiæOmbudsmannen i Embetet eller annorlunda afgått — finner jag ganska lämpligt att Riksens Ständer sjelfve utvälja honom om tiden det medgifver helst ingenting i Grundlagen deremot lägger hinder och då utväljandet af Suppleanten att efterträda en afgående Suppleant, *ännu* blott finnes uti JustitiæOmbudsmans Instruction intagit, ser jag intet hinder att uti 26 §. af denna Instruction införa följande ord: *afgår Suppleant, under varande Riksdag från sin beställning, inhemte Fullmägtige Riksens Ständers vilja, om de sjelfva utvälja en ny Suppleant, eller öfverlåta valet åt Fullmägtige.*

Bilaga

till PleniProtocollet för den 24 October.

N:o 1.

Friherre *Rudbeck*, *Alexander*:

Då de sammansatte Utskottens Betänkande rörande Spanmåls MagazinsDirectionens bestånd eller upplösning nu förekommer till Höglofl. Ridderskapets och Adelns öfverläggning, utbeder jag mig, att, med åberopande af hvad jag, redan vid denna Riksdags början, anfört rörande den nöd och penningeförlägenhet, som låg tungt, i synnerhet, på den Jordbrukande Classen af Nationen, nu få göra de anmärkningar och tillägg, hvartill Utskottens ifrågavarande Betänkande synes mig föranleda.

Sedan, genom den uppmärksamhet Hans Maj:t Konungen behagat nädigt lemna åt sitt Folks underdåniga framställning af sina behofver och omöjligheten, att med fällda priser på sina kostsamma productioner, jemte eget bestånd, längre utgöra tryckande Statsbördor; och genom hvilket nådiga afseende, ett tacksamt Folks kärlek och förtroende för sin Landsfaderliga Regering, om möjligt, ännu närmare befästats — det blifvit Rikets nu församlade Ständer möjligt, att genom Bevillningens nedsättande med 460,000 R:dr och

Saltpettergärdens minskning till circa 100,000 R:dr, verkeligen lindra dessa bördor och lätta medlen till de återstående utgörande, och hoppet derigenom för kommande år ljusnat; synes det mig af så mycket större vigt, att, genom en klok reglering af Spannemålshandeln och MagazinsInrättningen, som så omedelbart verkar på den större mängdens väl eller ve, för framtiden befästa och stadga detta hopp; men att, enligt Betänkandets innehåll, åt slumpen öfverlemna Svenska Folkets öde, eller att Jordbrukaren i goda år skall få litet eller intet för sine producter och deremot under missväxtår, af egna förråder, sakna sina behof och nödgas anropa Utländningen om sin lifsbergning, förekommer mig vara, antingen mindre öfverlagdt, eller planen uppställd af Handelsspeculationen.

Enär Utskotten synas ämnat, att alldeles upplösa Spannemåls-MagazinsDirectionen, hade man skälig anledning att vänta ett project, som, på ett förmånligare sätt, uppfyllt ändamålet och den allmänna önskan, hvilken ofelbart måste bestå uti någorlunda jemkade och bestämda, ej som hittills, varierande Spanmålspriser.

Hvad de Sammansatte Utskotten föreslagit om En Million R:dr Banco till Spanmåls upphandling, anser jag, för min del nyttigt och antagligt; men hemställer, om ej sådane uppköp böra verkställas *endast* under de goda

åren då Säden gäller mindre än under de svåra? och, att denna upphandling blott må ske af torrkad Säd, samt att uppköpen måtte verkställas inom hvarje Län, af dertill utsedde Rikets Ständers — inför deras Revisorer redovisning skyldige — Ombud, hvilka, mer af patriotism än vinningslystnad och dryg aflöning, fullgöra sine åligganden. Om den af Utskotten föreslagna Summan fördelas på Länen efter dessas mer eller mindre gifvande production, så kunna, i följd af verkställde upphandlingar och Magazinering, de rikare Magazinerne understödja de behöfvande. Skulle sådane, i min tanka de nyttigaste MagazinsInrättningar, vid Riksdagens nu analkande slut ej synas antagelige; så anser jag visserligen säkrast, att öfverlemna Summan till Sädesupphandlingen åt Hans Maj:t Konungen, då, med dess kända, sanna och verkliga omtanka för sitt Folks väl, ett vida bättre resultat är att förvänta, än hvad ett, under så många månader utarbetadt, Betänkande nu föreslagit.

Bilaga

till PleniProtocollet för den 27 October, förmiddagen.

N:o 1.

Herr *Rosenblad*, *Bernhard*:

Den dryga Tryckningskostnad, Statsverket under närvarande Riksdag, fått vidkännas, till en stor del förorsakad af den flera gånger förnyade omtryckningen af åtskillige handlingar, föranlåter mig att vördsammeligen föreslå åtgärder, hvarigenom Riksens Ständer med betydlig besparing, mot hvad hittils åtgått, kunna för kommande Riksdagar vinna så väl de ändamål 59 §. RiksdagsOrdningen åsyftar, som förmånen af ett skyndsamt utdelande bland RiksStånden af de vigtigaste Konungens propositioner och Utskottens Betänkanden.

Till detta ändamåls vinnande anser jag nödigt

1:o. *I afseende på Tryckningen:*

Att de så kallade Bihangen indelas, nästan såsom hittils, i 10 Samlingar, hvaraf hvarje utgifves för sig särskildt under tittel: *Bihang till Samtlige RiksStåndens Protocoller vid Riksdadagen då och då*, 1:*sta Samlingen* (2:*dra*

3:dje &c. innefattande det och det. Dessa Samlingar blifva följande:

1:sta Samlingen, *Kongl. Maj:ts Nådiga Propositiotioner och Skrifvelser till Riksens Ständer eller deras Utskott, äfvensom, på Kongl. Maj:ts Nådiga befallning aflemnade Betänkanden m. m.* Då den vigtigaste och vanligen äfven till arktalet betydligaste delen af dessa Nådiga Propositioner m. m. öfverlemnas tryckt till utdelning bland RiksStåndens Ledamöter, så kunde hela den dryga kostnaden af dubbel sättning undvikas, om Riksens Ständer hos Kongl. Maj:t utverkade, att den person åt hvilken tryckningen af de till utdelande ämnade handlingarne finge befallning, att i en nummerföljd ombesörja tryckningen af alla till denna Samling hörande handlingar, och med åliggande att låta afdraga utom de exemplar, som skola utdelas, det för Bihangen bestämda antalet, hvilket genast öfverlemnas till Expeditions-Utskottets disposition. Om än ett och annat hvitt blad måste lemnas vid vissa ark, svarade dock denna olägenhet ej mot vinsten af att bespara den dubbla sättningskostnaden. Äfven den läsande Allmänheten drog ej ringa fördel, genom den vinst i tid, som erhölls, derigenom, att denna Samling på detta sätt blefve vida förr för pränumeranterne tillgänglig.

2:dra Samlingen, *Riksens Ständers Revisorers och JustitiæOmbudsmans till Riksens Ständer afgifne Berättelser: med flere dylika Handlingar.* De förut i denna Samling införda RiksStåndens Protocollsutdrag, som innefatta remisser till Utskotten, kunna gerna uteslutas, då icke 59 §. Riksdags-Ordningen anbefaller deras tryckning i Bihangen, då de förut finnas tryckta i Ståndens Protocoller, och då i denna isolerade sammanfogning saknas allt interesse. De här bibehållna handlingar deremot, ehurn icke uttryckligen nämnda i 59 §. Riksdags-Ordningen, och som först vid 1818 års Riksdag lära i Bihangen influtit, tyckas likväl fordras för dessas fullständighet, men då åtminstone större delen af dem redan före Riksdagens början genom publik åtgärd af trycket utgifvits och utdeldts, så kunde den dubbla tryckningskostnaden besparas, om Riksens Ständer uppdrogo åt samma authoritet, som ombesörjer ofvannämnde tryckning, att utom det förut erforderliga antalet exemplar låta afdraga ett för Bihangen tillräckligt antal; och till så mycket större beqvämlighet för Allmänheten kunde redan före Riksdagen prenumeration å denna Samling öppnas, då å Prenumerationssedlarne öppet rum lemnades för Riksdagens årtal och Samlingens tittelblad efter Riksdagens början utdelades.

3:dje Samlingen, *CoſtnitutionsUtſkottets Betänkanden.*

4:de Samlingen, *StatsUtſkottets Betänkanden och Förklaringar.*

5:te Samlingen, *BevillningsUtſkottets Betänkanden.*

6:te Samlingen, *BancoUtſkottets Betänkanden.*

7:de Samlingen, *LagUtſkottets Betänkanden.*

8:de Samlingen, *Almänna Beſvärs- och EconomiUtſkottets Betänkanden.*

9:de Samlingen, *Rikſens Ständers Protocollsutdrag, ſom innefatta Beſlut.*

10:de Samlingen, *ExpeditionsUtſkottets Memorialer med Rikſens Ständers deröfver fattade Beſlut, Rikſens Ständers underdåniga Skrifvelſer och RiksdagsBeſlutet.*

Samtelige dessa Samlingar borde på sätt ExpeditionsUtskottets vid 1818 års Riksdag den 2 Februarii afgifna och af samtlige RiksStånden bifallna Memorial föreslår, till skyndsam tryckning befordras; med de tillägg, att då sådane Betänkanden förekomma, hvaraf tryckta Exemplar böra bland samtlige RiksStåndens Ledamöter utdelas, ExpeditionsUtskottet ålåge efter tillkännagifvande från Utskotten, att ombesörja afdragningen utaf ett tillräckligt antal

exemplar; att då tryckning i och för en sådan utdelning erfordrades af ett Betänkande, till hvilket tryckningen af den Samling det tillhörde, ännu ej hunnit fortgå; så kunde med detta Betänkande en ny afdelning börjas, försedd med löst tittelblad, efter hvars slutade tryckning, den af Samlingens förra afdelning kom att fullföljas; att då flere Utskott afgifva ett gemensamt Betänkande, detta införes i den Samling det första i ordning varande Utskottets Betänkande tillhör; att i händelse ett eller flere särskildta Utskott skulle af Riksens Ständer tillsättas, dessa Utskotts Betänkanden i särskildta samlingar infördes; att till lätthet för både Bokhandlare som ombesörjer utdelningen af Bihangen och för köparne de åtföljande Tabellerne *ovilkorligen* förses med öfverskrift till hvad samling och sida de höra; att till vinnande af likhet i format emellan alla Samlingarne, antingen 1:sta och 2:dra Samlingarne komma att i octav tryckas eller och jemte alla de öfrige i qvart, på sätt hittils vanligen förfarits med de särskildt utdelade Exemplar af vissa Kongl. propositioner, Riksens Ständers Revisorers Berättelser o. s. v.; och slutligen att den Authoritet, som fått sig uppdragit tryckningen af andra Samlingen, måtte åläggas att innan Riksdagens början hafva fogat anstallt om tillgång på nödige Tryckerier för en skyndsam tryckning.

2:o. *I affeende på antal Exemplar och pris.*

I händelse Riksens Ständer skulle finna

nödigt vidtaga de åtgärder i afseende på Bihangens tryckning, jag nu vördsamligen föreslagit, torde finnas nödigt förut bestämma upplagans storlek äfvensom priset på de till försäljande ämnade exemplar. För att vinna den åsyftade allmännare spridningen, torde liksom hittills en skilling arket böra bestämmas för Bihangen till Riksens Ständers Protocoller vid kommande Riksdagar, till dess annorlunda beslutas. Äfven torde under samma vilkor upplagans storlek bestämmas antingen till 500 Exemplar såsom nu lär vara förhållandet eller till 1,200; det senare i händelse Riksens Ständer skulle för godt finna utdelning bland Riks-Ståndens Ledamöter af samtlige Bihangen, ett beslut, som betydligt underlättande det åsyftade ändamålet, skulle förorsaka obetydlig tillökning i kostnaden, då en ganska dryg del af dem i alla fall styckevis lärer komma att bland Stånden utdelas och för återstoden endast papperets värde kom att öka kostnaden; under det att genom de af mig föreslagna anstalter betydliga summor genom besparad sättningskostnad kunde vinnas, och genom tryckning af ett lika antal exemplar af alla till Bihangen hörande handlingar betydlig lätthet för ordning vid tryckningen bereddes.

Bilagor

till Pleni-Protocollet för den 27 October, eftermiddagen.

N:o 1.

Grefve *Cronhjelm*, *Polycarpus*:

Vid Höglofl. ConstitutionsUtskottets nu uppläste Memorial är i afseende å sjelfva saken ingenting att anmärka; Grundlagens fordringar äro uppfyllde och desse böra vara helige, i synnerhet för den som anser Representanten icke böra egna sig åt försvar af andra interessen än det allmännas. Men om Utskottet i dess Betänkande öfverskridit gränsen för sina rättigheter så är det en pligt för Representanten att fästa uppmärksamheten dervid och först då, när hvarje offentlig åtgärd blir underkastad det offentliga bedömmandets lugna och frimodiga granskning skola de constitutionelle formerne uppnå sin bestämmelse, fredade för inverkan lika mycket af det hviskande tadlet, som af den högljudda okunnigheten. Vid granskningen af det uppläste Betänkandet framställer sig otvungit den anmärkning att Utskottet med uteslutande af slutmeningen, hade tillfyllest gjort både sin egen om ämnet fattade öfvertygelse, och åliggandet i RiksdagsOrdningens 55 §; och det utgör föremål för en billig förundran, att det Utskott som

bäst borde känna Grundlagens innehåll, vid detta tillfälle så alldeles förbisedt, innehållet af Regeringsformens 83 §. Då denna §:s föreskrift att Grundlagarne skola endast efter deras ordalydelse i hvarje serskildt fall åberopas, tillämpas till det uppdrag som 55 §. RiksdagsOrdningen ålägger Utskottet, hade jag trodt det vara tydligt, att Utskottet ägt ingen rättighet att yttra, att den förevarande frågan var oförenlig med Grundlagens anda och i strid med Regeringsformens 37:de §., och så länge jag anser Utskottet obefogadt till detta yttrande må det förlåtas mig att jag i detta afseende jäfvar Utskottets bedömande och förklarar mig af en helt motsatt öfvertygelse. Beträffande sluteligen Utskottets yttrande, att Motionens antagande skulle bidraga att inskränka så väl den belönandes som den belönades rätt kan jag lika litet dela denna åsigt, och hade i sådant fall visst aldrig understödt Motionen. Man kan icke inkräkta på andras rättigheter, utan att öfverskrida gränsen för sina egna, och detta mitt enskildta ogillande af slutmeningen i Utskottets Betänkande hoppas jag skall nogsamt visa under hvad synpunkt åtminstone jag för min del betragtar ett sådant förfarande.

N:o 2.

Vördsamste Memorial:

Sedan RiddarhusDirectionen uti Memorial

till Höglofl. Ridderskapet och Adeln af den 11:te sistlidne Augusti till bifall hemställt RiddarhusKamereraren Herr RevisionsSecreteraren N. W. Stråles för Directionen anmälte anhållan om ett ökadt anslag af Wadstena Adeliga JungfruStiftets samt Adeliga CadettSkolans fonder af tillsammans 100 R:dr Banco å de arfvoden, som RiddarhusKamerararen af dessa stiftelser hittils uppburit, för att dermed, till lindring i göromålen vid RiddarhusKamererare-tjensten kunna aflöna en Skrifvare vid RiddarhusContoiret eller ock att han måtte endtledigas från Kamererarebefattningen vid Adeliga JungfruStiftet; så har bemälte Revisions-Secreterare, under förmälan det han vid den tid då berörde anhållan af honom gjordes icke kunnat förutse, att det årfvode af Ridderskapet och Adeln täckts anslå för innevarande Riksdag åt RiddarhusKamereraren skulle, genom Riksdagens långvarighet uppgå till ett betydligare belopp, hvarigenom han erhållit en inkomst, hvilken under den tid som till nästa Riksdag framlöper åtminstone till någon del kunde anses svara emot den begärta skrifvarehjelpen, numera hos RiddarhusDirectionen skrifteligen begärt, att den anhållan han sålunda framställt måtte för det närvarande helt och hållet få förfalla; hvilket RiddarhusDirectionen ansett sig böra hos Ridderskapet och Adeln vördsamt anmäla och torde, i händelse af bifall dertill, Ridderskapet och Adeln täckas om ett sådant återkallande underrätta

Rid-

RiddarhusUtkottet, der ärendet ännu lärer hvila oafgjordt.

Stockholm den 20 October 1823.

Fredric Klingspor. G. M. Danckvardt.
C. F. Carleson.

N. Snoilsky.

N:o 3.

Vördsamste Memorial!

Under utöfningen af den, RiddarhusDirectionen åliggande skyldighet att besörja nödige förbättringar å Riddarhuset med dertill hörande Byggnader och utrymme, har hos Directionen förekommit den oundvikeliga nödvändighet, att i höst eller under instundande vinter låta uppföra en ny Lastbrygga i stället för den, vid Riddarhusets Norra Strandsida, af träd nu varande, som ögonskenligen är vorden så gammal och bräcklig, att den icke genom en mindre reparation kan med någon säkerhet i brukbart stånd återförsättas; hvarföre ock Directionen till en sådan nybyggnad af ungefär enahanda beskaffenhet med denna gamla brygga, låtit af erfarne män upprätta ett Förslag, enligt hvilket dertill skulle åtgå Pålar, Bjelkar, Bräder, Spik, Dagsverken, Trans-

porter och diverse annat, för en summa af 189 R:dr Banco; i förening hvarmed Directionen äfven i betraktande tagit, det med sjelfva Strandvallen på Östra sidan om berörde Brygga varande förhållande, hvilket, genom den i flere afseenden skadeliga åverkan som vattnet gör på denna, utan någon betäckning, af tid efter annan, för Byggnadernes säkerhet verkställde utfyllningar, tillkomne Strandvall, visat behofvet af en sådan betäckning derföre, medelst en stenmur, som utan någon serdeles betydlig kostnad kunde komma att motsvara den, hvilken å Westra sidan om Bryggan redan med så mycken fördel blifvit uppförd, och i likhet hvarmed, denna Stenmur skulle bereda ett snyggare bruk af den uppfyllda platsen, än det hvartill den nu gagnas; men ehuru RiddarhusDirectionen sålunda för sin del insett vigten och nyttan af desse förbättringar, och äfven trott att de med mindre svårigheter, och följagteligen med mera besparing kunde verkställas i ett sammanhang, än om de serskilt, eller Bryggan först såsom visserligen den angelägnaste, och Stenmuren framdeles såsom i och för sig sjelf mindre angelägen blefvo uppförde, utan att dervid beräkna den större fördel, som annars för det hela otvifvelaktigt uppkomme, dels genom det stöd som muren gåfve åt Bryggan, dels af det utrymme, som betydligen skulle lätta murläggningen serdeles under och invid Bryggan, i fall den icke vore först uppförd; så har likväl Directionen i anseende till både vidden af desse förbättringar och den föga tillgång Rid-

darhusets Cassa för närvarande dertill lemnar, ansett sig icke böra på eget bevåg ingå i några närmare anstallter till deras verkställighet, utan att förut hafva begagnat tillfället af Höglofl. Ridderskapets och Adelns närvaro, till erhållande af dess egit förordnande i detta ämne: och då RiddarhusDirectionen således nu får vördsammeligen anmäla berörde förhållande, samt utbedja sig Höglofl. Ridderskapets och Adelns föreskrift hvad Directionen i afseende derpå har att fullgöra, bör Directionen icke förtiga den åtgärd som Directionen trott försigtigheten i förhand fordra, och derföre vidtagit, att hos Stadens Styrelse, som i allmänhet äger disponera stränderne inom Staden, tillkännagifva behofvet af förenämnde ytterligare strandbetäckning, i den förmodan, att ehuru den sträckte sig något utom Riddarhusets designerande tomt på sjösidan, Styrelsen likväl icke skulle hafva något att påminna deremot, lika litet som mot den förut verkställde, hvarvid Directionen jämväl uttryckt den önskan, att Styrelsen kunde finna utväg låta på annat lämpligt ställe förflytta det så nära Riddarhusets Strandvall i sjön stående sprutskjul, som nu mera komme att medföra både trängsel och vanprydnad vid denna sida af Riddarhusets egendom; hvaröfver Directionen dock ännu ej erhållit bemälte Styrelses yttrande. Stockholm den 20 October 1823.

Fredric Klingspor. G. M. Danckvardt.
C. F. Carleson.

N. Snoilsky.

Bilaga

till Pleni-Protocollet för den 29 October, förmiddagen.

N:o 1.

Friherre *af Nordin, Carl Johan*:

Jag har varit af skiljagtig mening med pluraliteten i Utskottet; jag anhåller alltså att få redovisa för min åsigt af denna fråga.

Utskottet har ansedt att Revisionsarbetet bör delas i 2:ne delar, den första i Revision af 2:ne års afslutade Räkenskaper, den sednare i granskning af förvaltningen för hela tiden intill dess Revisorerne sammanträda. Den första står i full enstämmighet med 68 §. RiksdagsOrdningen, der orden lyda, det Revirorerne skola sammanträda så ofta att Revision må kunna omfatta 2:ne års afslutade räkenskaper Grundlagen omtalar för öfrigt icke någon vidare utsträckning och har grunden för denna utvidgning måst, af Utskottet troligen sökas i föreskriften att revision skall ske, enligt af Rikets Ständer utfärdad Instruction. Utskottet har ansett sig af denna Ständernes rättighet äga fog framställa den utvidgning af granskningsrätten: att förvaltningsåtgärderne skola granskas ända intill den förevarande tiden; men

jag hemställer om detta är i enstämmighet med meningen i 68 §. och om Rikseens Ständer kunna, genom en af dem författad Instruction, äga rättighet, att emot Grundlagarnes tydeliga mening tillvälla sig en utvidgning i deras granskningsrätt, som i verkställigheten medför oordning och rubbar grunden för all redovisningsskyldighet. Genom den föreslagne förvaltningsgranskningen utöfver de 2:ne åren, inträffar äfven den händelse, att samma tids åtgärder komma att undergå 2:ne granskningar, så att, till exempel 1825 års Revisorer, hvilka böra granska 1822 och 1823 årens afslutade räkenskaper, derjemte skola ingå i granskning af förvaltningsåtgärderne under loppet af åren 1824 och 1825, för hvilka 2:ne år det tilllhör 1827 års Revisorer att granska de afslutade Räkenskaperne. Jag hemställer vördsamt till hvar och en, om det är med en sann constitutionel anda öfverensstämmande att vid olika tiden af samma auctoritet granskning af samma åtgärder skola verkställas.

Det är en pligt för Styrelsen, att inför Nationens Ombud redogöra för sin förvaltning, men det är ock dess rättighet, att sedermera vara befriad ifrån anmärkningar. — Det är lätt tänkbart att åsigterne vid 2:ne Revisioner kunna vara olika, att hvad den ena ansett origtigt, den andra gillar, eller tvärtom, och då 2:ne Revisioner, efter Utskottets Förslag, skola granska samma tid, samma Förvaltningsåtgärder, hemställer jag hvilka besynnerliga förhållanden uppstode, om den ena Revisions-

berättelsen blott komme att innehålla en vederläggning af den föregående.

1820 och 1822 årens Revisorer ansågo sig böra ingå i en sådan granskning och jag delade denna öfvertygelse, emedan den hittills gällande Instructionen dertill gifver anledning; men då nu fråga är att upprätta en ny Instruction kan jag för min del icke underlåta att yrka det den må blifva författad i enlighet med Grundlagarnes bokstaf och med sanna Constitutionella principer. Den föreslagne Instructionen har för öfrigt, efter min tanka, ett utmärkt företräde framför den af 1812, det vore alltså af ett väsenteligt nyttigt inflytande för Samhället att denna nya Instruction, genom Kongl. Maj:ts promulgation blefve gällande, men föga lära vi kunna sådant hoppas, om Kongl. Maj:t, Grundlagarnes högsta väktare, finner i den framställde Instructionen föreskrifter, hvilka efter Dess bedömmande, äro i strid med Grundlagarne, och att Kongl. Maj:t sålunda lärer bedömma denna fråga, dertill hafva vi full anledning, af Dess Nådiga skrifvelse till nu församlade Ständer, rörande Revision af Tullräkenskaperne. På nu anförde skäl anhåller jag vördsamt om återremiss.

Bilaga

till PleniProtocollet för den 31 October, förmiddagen.

N:o 1.

Grefve *Gyllenborg*, *Johan Hening*:

Efter en, af ohelsa föranledd, längre frånvaro ifrån Riksdagen, återkommen då BevillningsUtskottets Förslag till Bevillningens fördelning jemte Reglementariska stadganden till pröfning hos Ridderskapet och Adeln förekommer, och efter de upplysningar jag erhållit, icke instämmande i en del af hvad Utskottet föreslagit, anhåller jag vördsammeligen, att i saknad af rådrum att nu derom inhemta fullständigare kännedom, att få till Utskottets pröfning afgifva utförligare erinringar dervid, sedan betänkandet efter vanliga förhållandet i detta ämne, förmodeligen blifvit återremitteradt, hvarom jag anhåller, inskränkande jag mig nu, blott till några hufvudsaklige anmärkningar vid Betänkandet. Oväntadt förekommer, att den tillämnade nedsättningen i Bevillningen till nära en half Million Riksdaler årligen, icke föreslås komma ägare af hemmanen tillgodo till större andel än omkring en tionde del deraf eller något öfver 60,000 R:dr, då likväl ingen MedborgareClass, af skattskyldige, ägt större anspråk än hem-

mansägare, som redan i jämnförelse med andre, flere är blifvit lidande genom beskattning, grundad på högre beräkning af hemmans värden än vara bordt, och hvilket förhållande, redan vid Riksdagens början, var anmärkt och allmänt erkändt. Icke dess mindre fortgår BevillningsUtskottet på samma väg, och af jorden äskar, efter samma Bevillningsprincipe de samma 2 procent, efter redan åsatte värden, men icke efter hvad hemmanen verkeligen äro värde, hindrade af den för hvar Province bestämda Bevillningssumma, i den nedsättning, som nedfallne pris å Landtmanna producter, och i följd deraf fallne egendomsvärden rättvisligen påkallat. Utskottet anser sig blott kunna medgifva nedsättning till 10 procent å hemmans värdet, som icke kan emottagas såsom uppfyllande af rättvisans fordran, men denna nedsättning är likväl sammanbunden med en föreskrift, så förhatelig vid dess tillämpning, att den icke bör godkännas nemligen att desse 10 procent icke skulle lika fördelas i mohn af de uppskattningsvärden å hemmanen, som nu i många år varit oförändradt gällande i grund af mångfaldiga TaxeringsCommittéers edeliga, så kallade pröfning och omdöme, utan härefter, efter BeredningsCommittéernes omdöme, fördelas och bestämmas, om och till hvad belopp, nedsättning för hvarje hemman borde äga rum. Att denna föreskrift skall öppna häftiga stridigheter inom BeredningsCommittéerne, utan att derföre rättvisan säkrare nalkas, ligger i öppen dag, och jag föreslår derföre den förändring i Betänkandet *att*

den nedsättning i hemmansvärden, som medgifves fördelas i lika förhållande alle hemman emellan. Då Bevillning å hemman icke mera får bestämmas efter rätta hemmansvärdet, utan efter de, till grund för Provincebevillningens beräkning, förut åsatte hemmans värden, och således grunden för hemmansbevillningen icke mera kan sökas i rättvisan och öfverensstämmelsen i förhållande till andre skattskyldige, hade det varit enligare med det sanna, att rakt bestämma att nemligen Bevillningsprocenten skulle utgå efter förut åsatte hemmansvärden, ehuru desse sannolikt, vid fallande Spannemålspris, alltid skola till hemmansägarens ojämförliga betungande öfverstiga hemmanens blifvande rätta värden, till förekommande äfven deraf att Taxeringsmän, vid tillämpning af deras Edsförpligtelse icke må komma i förlägenhet huru föreskrifterne i öfverensstämmelse med rättvisa, skola tillämpas och efterkommas, särdeles som den nya TaxeringsEden synes gifva en större latitude för deras pröfning och åtgärder till en mera godtyckelig pröfning än vederbordt, och önskas i anledning deraf, upplysning, hvarföre icke det förut gällande Edsformulair fått bibehållas. Hvad åter angår beloppet af nedsättningssumman å hemmansbevillningen, så påkallar rättvisan att den åtminstone blifver tjugufem procent i stället för den till tio procent föreslagne. Att hemmansvärden fallit, och ytterligare komma att falla i anseende till alla Landtproducters låga pris, ligger i öppen dag, och att jämkning och större nedsättning i Bevillnings utgörande efter

hemmansvärden, är en rätts fordran, så vida man icke vill decretera att hemmansägaren skall i jemförelse till andre skattskyldige erlägga högre Bevillning. Alle andre Medborgareclasser hafva saknat skäl att yrka den nedsättning i Bevillningen, som hemmansägaren ägt rätt att yrka, särdeles som de consumenter af landtmannaproducter i de fallne pris å landtmannavaror, ägt en icke påräknad fördel, till lättnad i tillgångar till utskylders afbördande och inser jag således icke hvarföre BevillningsUtskottet medgifvit lika nedsättning i Bevillningen för alle skattskylldige, och till exempel för Jernbruk, till lika nedsättning, eller tio procent, som för hemmanen som likväl ifrån en rättvis fördelning icke hämtar någon grund. Jag hade deremot trodt att ej allenast all nedsättning, som skulle kunna äga rum, skulle komma det tryckta Jordbruket tillgodo, utan äfven, att vid Bevillningens bestämmande och fördelning man skulle ihogkomma att för alla Medborgareclasser, blifvit, på Jordbrukets bekostnad, liqvideradt hälften af anslaget för Hans Kongl. Höghet KronPrinsens resa och förmälning m. m. genom de 300,000 R:dr, som utgådt af Saltpetterfonden, genom tvängslagar i administratif väg, tillkommit på Jordbrukets bekostnad allena, utan att ägare af Bruk eller Hus i Städerna, dertill något bidragit, och då, om detta ej varit att tillgripa dessa, och alle andra skattskyldige rätteligen i Bevillningsväg, bordt i denna summans anskaffande deltaga synes mig, att BevillningsUtskottet, till beredande af jemn

rättvisa, och lättnad för hemmansägare bordt lemna åt detta förhållande den uppmärksamhet att nedsättningen å hemmansbevillningen åtminstone icke borde åberopas såsom skäl för en allmän lika nedsättning i Bevillningen, då, till ett större belopp, alle, utom hemmansägare, utan allt bidrag, begagnat Saltpetterfondens tillgångar, att bestrida förenämnde Bevillningssumma, som i någon väg borde Jordbruket godtgöras. Jag anhåller vördsammeligen att jemte desse anmärkningar Betänkandet måtte till Utskottet återremitteras och mig vara öppet att dervid afgifva flere erindringar äfven vid de Reglementariska föreskrifterne, i afseende å hvilka jag nu endast vill nämna att jag tror att den andra Taxeringsinstancen, till besparande af kostnad och besvär för vederbörande, aldeles kunde indragas, varande den icke annat än en confimatorisk instance, utan all nytta, som erfarenheten nogsamt upplyst. Föreskriften att en husbonde skall ansvara för bönders och torpares utskylder, saknar all grund i rättvisa. Desse äro ju ej annat än arrendators arrendatorer, då de äga rätt till uppsägning och fardag och hvarföre skall förhållandet i anseende till desse vara olika. Detta obilliga stadgande är ett påfund vid sista Riksdagar, som aldrig förr varit påtänkt, såsom oförenligt med rättvisa beskattningsgrunder, och lika så afgift för Inspector och Fogde efter Egendomars hemmantal.

Bilagor

till Pleni-Protocollet för den 31 October, eftermiddagen.

N:o 1.

Herr *Montgommerie, Gustaf:*

Lika med de Höglofl. Utskotten anser jag *förevarande ämne, bland ett af de vigtigare, som under detta Riksmöte, utgjort föremål för Rikets Höglofl. Ständers öfverläggningar, förtjena ett utmärkt rum, i anseende till dess inflytande på Rikets handel och sjöfart;* och det var i följd deraf som de Höglofl. Utskotten äfven ansågo sig, såsom orden lyda, *förbundne att derät egna en särdeles uppmärksamset*; men denna uppmärksamhet har dock icke sträckt sig derhän att Utskotten behandladt detta af dem medgifna vigtiga ämne i sin helhet, eller ens noga upptagit och utredt den del deraf, som af Motionairerna, likasom af Utskotten sjelfva, afsetts såsom den vigtigaste, nemligen Dykeri- och Bergnings-Compagniets Reglementariska föreskrifter, hvilka, med skäl, egenteligast blifvit klandrade, och hvaråt alltså Utskotten, enligt min vördsamma öfvertygelse, bordt ägna den största och den noggrannaste uppmärksamhet. Ehuru Utskotten också sjelfva rättvisligen medgifva, *att billigt afseende bör och kan fästas å den klagan, som allmänt föres öfver de betungande vilkor, som*

uti nu gällande DykeriReglemente äro föreskrifne, och anse derjemte lindringen deruti rättast och ändamålsenligast beredas om tillfället för den sjöfarande, att genom egen omtanka hjelpa sig utur sin iråkade olycka, gifves en passande utsträckning. Och ehuru Utskotten i sine förut åberopade præmisser ansett ämnet af en särdeles vigt, fälla de Höglofl. Utskotten allt detta oaktadt, följande slutsats: *att i sådant ändamål granska oftanämnde Reglemente samt punktvis föreslå den förändring detsamma borde undergå, vore en åtgärd som icke ligger inom gränsen af Utskottens pligter, och icke medgifves af en för vigtigare ämnen ämnad tid.* Jag behöfver icke erinra huru litet denna slutsats öfverensstämmer med Höglofl. Utskottens præmisser, icke eller huru oväntadt det åtminstone förefaller mig, att Utskotten, erkännande Motionairernas yrkande att nu varande DykeriReglementet innefattar betungande och man kan, utan öfverdrift, tillägga obilliga vilkor, likväl icke *ansedt det ligga inom gränsen af Utskottens pligter*, ehuru egentliga ändamålet af Motionerna i detta ämne *att granska oftanämnde Reglemente*, hvari det obehöriga, det origtiga, det tryckande, det mot Folkrätten och Medborgerliga friheten stridande enkannerligen består, än mer: Utskotten yttra till och med att *denna granskning icke medgifves af en för nyttigare ämnen ämnad tid*, ehuru de nyss förut medgifvit att *ämnet vore ett af de vigtigare som under detta Riksmöte förekommit*, hvadan Utskotten i præmisserna *ansågo sig förbundna att deråtegna en särdeles uppmärksamhet.* Hvilken motsägelse! Hvilket bortblandande af egentliga ämnet med

vackra, lofvande præmisser, och utan conseqventa, eller ens sammanhängande slutsatser. I ett så vigtigt ämne hade man haft skäl att vänta ett annat, nemligen klarare, bestämdare, noggrannare, egentliga ämnet upptagande behandlingssätt eller granskningen af Dykeri-Reglementets allmänt öfverklagade, af Utskotten sjelfve medgifna betungande och för den olyckliga sjönödlidande prejande vilkor, men kanske att ämnets vigt just påkallade ett mera omväga, intrasslande, ministèrielt behandlingssätt. Så skulle kunna synas då man t. ex. jemför Utskottens åberopade vackra yttrande *att lindring uti nämnde hårda vilkor rättast och ändamålsenligast beredes om tillfället för den sjöfarande att genom egen omtanka hjelpa sig utur sin iråkade, olycka, gifves en passande utsträckning,* med Utskottens straxt derpå följande i Reglementet föreslagna hufvudgrund nemligen 1:o *att en viss tid sedan hjelp vidtagit af minst* 60 *timmar måtte bestämmas under hvilken tid det vore Skeppare, Skepps- och Godsägare tillåtit, att så väl med eget Folk som med biträde af främmande hjelp, till beredande af bergning verkställa lossning af lasten, utan att derföre vara förfallen under Dykeriet.* Hvaruti består nu den passande utsträckning Utskotten ville bereda de sjöfarande för att kunna hjelpa sig sjelfva vid inträffad olycka? Jo i nästan samma för DykeriCompagniet passande 60 timmar som förut finnes bestämdt och som så ofta och med skäl blifvit öfverklagadt och kan icke annat än alltid högt öfverklagas, så länge känsla för rättvisa och känsla för olyckan finnes, den billiga, icke öfverdrifna

känsla nemligen, som om den icke lifvar den fria, ädla Medborgaren att sträcka en hjelpsam, en räddande hand åt den olycklige, icke brottsligt, naturstridigt förmenar, eller förhindrar den af vågorna öfverhöljda, i deras djup nedsänkte eller mot klipporna krossade, att hjelpa sig sjelf och att rädda sin Egendom så långt han vill och kan det. Denna lika billiga, som naturliga rätt borde visserligen icke komma i fråga att undergå den ringaste inskränkning, i synnerhet i ett upplyst, Constitutionelt samhälle, då godtycket eller vinningslystnaden, efter hvad jag vågar hoppas, icke lära kunna föreskrifva lagar, som skulle bära stämpel af *mörker* och *våld*, nemligen våld på *Folkrätten* och den *medborgerliga friheten*. Af så kraftiga, så talande, så bevekande skäl yrkar jag således på det lifligaste att denna af Höglofl. Utskotten föreslagna onaturliga tidsbestämningen måtte alldeles upphäfvas, och i stället uttryckligen föreskrifvas, att DykeriCompagniets åtgärd icke förr får vidtagas, än den *Skeppsbrutne* sådant sjelf åstundar eller lemnat allt hopp förloradt att med eget folk eller legdt biträde, kunna hjelpa sig sjelf.

Att ett strängare förhållande, eller med andra ord: ett större prejeri DykeriInrättningen är medgifvit att iakttaga mot utländska sjöfarande, som tilläfventyrs hafva den olyckan att blifva skeppsbrutna vid, eller stranda på våra kuster, tyckes mig icke eller rättvist, och hade således icke bordt undgå Höglofl. Utskottens uppmärksamhet till granskning, och åt-

gärd till önskad rättelse. Olyckan är för alla menniskor lika helig, lika ömmande, utan afseende till hvad Verldsdel och Stat den hör som drabbas deraf. *Moralens* bud är detsamma åtminstone i förhållandet mot den olycklige öfverallt, i alla Länder, hos alla Folkslag till och med hos de mindre upplysta, mindre bildare. Jag kan icke dela Utskottens tanka, att Staterne hafva till hvarandra i moraliskt afseende annat förhållande än individerne; Religionen bjuder: *att vi skola anse alla menniskor för vår nästa*, och detta bud är derjemte moralens och samvetets gemensamma röst, hvilket icke låter jäfva sig, hvarken af politikens någon gång motsatta kraf eller andra tillfälliga omständigheters olika fordringar. Det Svenska namnet har åtminstone i fordna tider varit öfver allt aktadt, såsom innefattande rättvisa och ädelmod, och ädelt är det att icke se till person i nöden; i olyckan, i lidandet och i döden nemligen, äro alla menniskor lika, och påkalla sjelfmant lika afseende då fråga är om hjelp och räddning. Jag har på detta rum en gång förut haft den äran att yttra, att det tillhör den närvarande upplysta tiden åtminstone hos oss att krossa allt barbariskt i Lagar och Privilegier: blott derigenom uppkommer en välgörande mild upplysning, en ädel bildning, en sann medborgelighet och med detsamma de ärofullaste, de skönaste bevisen på en med den lagbundna friheten öfverensstämmande constitutionel anda. Af sådane anledningar yrkar jag för Svenska Lagarnas, för

Svenska

Svenska namnets ära, att uti DykeriReglementet måtte fastställas, att utländska sjöfarande som tilläfventyrs på våra kuster lida skeppsbrott eller der stranda, böra njuta samma afseende och vård i olyckan som våra egna medborgare.

Hvad åter den frågan, vidkommer huruvida ifrågavarande Inrättning vid Octroijens slut bör öfverlemnas till *Staten* eller vidare till *enskildt bolag*, derpå torde icke eller vara särdeles svårt att afgörande svara, då, såsom Herr Friherre Cederström, Jacob, i dess, Utskottens nu uppläste utlåtande, bilagde reservation, hvarmed jag i alla delar instämmer, tydeligen ådagalaggt hvad några Motionairer yrkadt nemligen, att *denna Inrättnings upplåtelse åt enskildta Bolag, är stridande mot Regeringsformens* 60 *§*. De Höglofl. Utskotten hafva väl varit af motsatt tanka, men om man blott opartiskt jämför Utskottens hårdragna, osammanhängande skäl med Friherre Cederströms klara och bestämda motskäl, så kan man icke annat än förena sig med nämnde Friherre i den af honom fällda slutsats att "*dessa Utskottens slutledningar egenteligen innebära deras egen vederläggning, i det de gifva en tolkning åt Grundlagens stadgande, grundad på äldre Inrättningar hvarom Grundlagen ingenstädes handlar, då denna Lags stadganden endast äro gällande för hvad som skedt efter dess utfärdande, så lärer icke eller någon ytterligare vederläggning deraf vara af nöden.*" Det lärer sålunda

icke vara någon tvifvel underkastadt att en vidare upplåtelse af DykeriInrättningen åt enskildta, är stridande mot Regeringsformens anda och bokstaf, och om jag också för min del kunnat låta missleda mig af Utskottens ministèriella argumentationer deremot, skulle jag dock genast blifvit upplyst och tillrättavisad af den mans tanka i detta ämne, hvilken i allmänhet ådagalaggt så mycken kännedom uti våra Grundlagar som Herr Friherre Cederström, och då han så bevisande instämdt i Motionairernas yrkande att ifrågavarande Inrättning icke vidare kan upplåtas till enskildt bolag mot Grundlagens bestämda föreskrift, följer deraf, om denna anstallt anses för nyttig och således behöflig, att densamma af Staten bör öfvertagas. Hvad Utskottens farhåga att i händelse af ett sådant öfvertagande, Stats-Cassan derpå komme att förlora, beträffar, synes mig att någon förlust å Statens sida icke skäligen borde vara att befara, då Inrättningen under nuvarande enskildt administration anses vara och troligen äfven är särdeles lönande, eftersom det saken rörande enskildta interresset med så mycken häftighet och värma motsätter sig upphäfvandet deraf och till och med hvarje den ringaste förändring deri: sådan var äfven min obehagliga erfarenhet då jag vid Riksdagens början på detta rum väckte motion i detta ämne. Sedan har jag haft tillfälle att oaktadt allt det töcken hvaruti DykeriDirection sökt insvepa sig och sin vinst, till och med genom eds aflägganden att densamma förtiga, att säger jag med tämmelig sä-

kerhet upplysa mig derom att årliga vinsten på hvarje af de nio Actierna lärer uppgå till minst lagliga räntan af 100,000 R:dr Banco, och ej sällan vida deröfver, hvadan Inrättningens årliga Capitalvärde kan skattas till nära en Million R:dr Svenskt Banco, som således utgör ungefärliga värdebeloppet af sjönödlidandes inom årsloppet inträffade olyckor på våra kuster, och tillika den afskyväckande i full, ja brottslig motsatts så kallade *välfignelse våra Stränder årligen gifva.* Erfarenheten häraf, ja blotta tankan härpå måste nödvändigt åtminstone för hvarje menskliglietens vän vara högst rysvärd, och jag kan icke annat än äfven vid detta tillfälle uttrycka min förundran deröfver att enskildta personer äga hjerta att grunda deras lifsuppehälle, kanske välmåga och rikedomar på dylika blodsinkomster.

Jag tror således att blotta misstankan på så beskaffad *flem vinning*, innan den mera allmänt förhärdar hjertat och hämmar medlidandets vackra känsla, bör, såsom en klandervärd och ofta klandrad moralisk fläck från Svenska individuella namnet afskaffas, och denna inrättning så mycket hellre af Staten öfvertagas som den derigenom bör kunna blifva mindre tryckande; mindre förhatlig och i följd deraf ställd på villkor som innebära mindre ocker på den olyckliges och moralens bekostnad, om Staten också icke komme att särdeles vinna derpå.

Af sådana, såsom jag dristar tro, vigtiga och begrundansvärda anledningar anhåller jag vördsamligen om återremiss af Höglofl. Stats-, samt Allmänna Besvärs- och EconomieUtskottens nu uppläste Betänkande, lifligt önskande, att Höglofl. Utskotten måtte taga detta verkeligen *vigtiga* ämne, och i synnerhet hvad det reglementariska deraf beträffar, uti ett nogsamt och samvetsgrannt öfvervägande.

N:o 2.

Herr *Blomfledt*, *Hans*:

I följd af Utskottets förevarande Betänkande utber jag mig att helt korrt få göra några erinringar.

Vid 1818 års Riksdag hade jag äran att inför Ridderskapet och Adeln i anledning af en i Vällofl. BorgareStåndet väckt Motion, yttra mina tankar rörande DykeriVerket sådant det ännu i Sverige är beskaffadt.

Uti ett på nådig befallning år 1821 ingifvit underdånigt utlåtande angående handelssjöfarten, Tullverket m. m. blef äfven nödigt att vidröra detta ämne, helst några då förefallna händelser, genom Dykeriets onödiga inblandning, lätt hade kunnat föranleda obehagliga collisioner med främmande magter. — Dessa mina anföranden hafva synts såra några få enskildta personers interesse och förorsakat vissa både munteliga, skrifteliga och tryckta

försök att försvara till och med närvarande skick af det verk, hvars grundvål man trodt vara skakad. Jag har icke ansedt mig tillständigt eller ens värdigt att enskildt ingå i pennkrig och försvar af de theser och facta, jag i officiel väg trodt mig pligtig att framställa och de åsigter, hvilka jag ännu tror bör blifva gällande.

Jag bör ej heller nu då samma ämne på nytt blifvit ett föremål för Riksens Ständers granskning, åter upprepa hvad jag i åfvannämnde yttranden anfört, utan blott åberopar det. Utskotten tyckas förutsätta, att fråga vore om en DykeriInrättning skall existera eller icke — och ingått som mig synes, öfverflödigt i en sort bevisning för dess nödvändighet. Jag för min del har aldrig bestridt *den möjliga* nyttan af en allmän anstalts tillvarelse för ifrågavarande goda ändamål och mig vetterligt har ej heller någon annan gjort det. Jag har deremot bestämdt sagt, att *en depot af Dykeriredskap samt erforderlige Tjenstemän och manskap för detta behof, borde ovilkorligt vara att tillgå å dertill utsedda tjenligaste ställen längs Svenska kusten.*

Jemte ifrande mot de grofva missbruk som äro en följd af Inrättningens nu varande organisation och de åt densamma förunnade monopoliska förmåner, hafva facta och förhållanden uppgifvits, hvilka vitsordas af en allmänt stadgad öfvertygelse och jag vädjar trygt till omdömet af den, som velat taga rätt kännedom om detta ämne.

Ett upphörande af närvarande Octroij eller hufvudsaklig förändring, i annat än det reglementariska, lärer icke enligt Svensk Lag kunna äga rum, emedan detta Jernbref måste hållas i lika helgd med hvarje annat Contract i Samhället. Men vid Octroijens slut är det, som man bör hafva beredt en mera rättsenlig och nyttig inrättning för Staten och för individuer, en anstallt som icke utgör ett exclusivt previlegium för någon viss Corporation. Man har i Betänkandet velat bibehålla den nu gällande prescriptionstiden af 60 timmar, inom hvilken endast, det skulle vara den skeppsbrutne tillåtit att begagna främmande hjelp, utan något beroende af Dykeriets arbitrage.

Jag anser ett sådant stadgande orättvist; ty det är våld att neka den sakkunnige sjömannen, att sjelf bestämma när och på hvad sätt han vill begagna en hjelp, som betalas med dryga procent af spillrorne från dess bergade förmögenhet. Jag påstår således att det bör bero på Skeppare och Godsägare sjelfva, att utan förelagd tid anlita eller icke Dykeriets biträde; de sjelfva och endast de, äro competenta domare vid valet af medel och åtgärder som behöfva påkallas till deras Skepps och Gods raddning.

Vidare har Utskottet afstyrkt Inrättningens öfvertagande af Staten på den grund att man supponerat drygare aflöningar och mindre provenue: jag bestrider denna slutsats och tror att en säkrare garantie vinnes för ända-

målet genom den ansvarighet som bör åläggas Dykeriets Committérade, lika med andre Statens Tjenstemän.

Ingen vinst för det allmänna eller för enskildta bör komma i fråga för hvad som är en välgörenhets anstallt. Den hemlighetsslöja som omgifvit Dykeriet är nu lyckligtvis nära aftäckt. Om ändteligen någon behållning skall uppkomma genom de af Skeppsbrott redan nog olycklige medborgares frälsning från total undergång, så måtte då sådant öfverskott tillfalla Staten och icke blifva en donation åt enskildta.

I öfrigt instämmer jag fullkomligt i en värd Ledamot Friherre Cederströms reservation, som åtföljt Utskottets Betänkande och i hvilken finnes grundligt utveckladt allt hvad som har afseende på tillämpningen af 60 §. i Grundlagen, som förbjuder dylika monopilier.

Jag vågar således vördsamt föreslå; att i den underdåniga önskan som för Kongl. Maj:t kommer att frambäras från Riksens Ständer, måtte bestämdt uttryckas: att Staten skulle vid Octroijens slut öfvertaga Dykerilnrättningen, att ett Reglemente dessförinnan bör emanera i enlighet med de af Riksens Ständer, nu beslutande grunder och sluteligen, att all den behållning som sedan aflöningar och omkostnader äro bestridda af verket, kan uppkomma, öfverlämnas till Kongl. Maijts Nådiga disposition för välgörande anstallter till handelns

och sjöfartens bästa. Jag anhåller om proposition till återremiss.

N:o 3.

Herr *Toll, Florus*:

Jag vill icke bestrida de skäl som kunna föranleda till ändring i stadgarne rörande DykeriInrättningen; men då nu varande innehafvare af DykeriActierne dem erhållit på ett sätt som Lagen kallar laga fång och då jag bestämt vet att hela Familliers väl och subilstance bero på ägandet af dessa Actier, samt då högsta föremålet för våra Lagars helgd måste vara att hvarje medborgare skyddas till sin egendom, så anser jag som en helig pligt att högtideligen yrka, det nu varande innehafvarne af DykeriActierne icke i deras rätt förnärmas.

Jag yrkar på dessa grunder återremiss å Betänkandet.